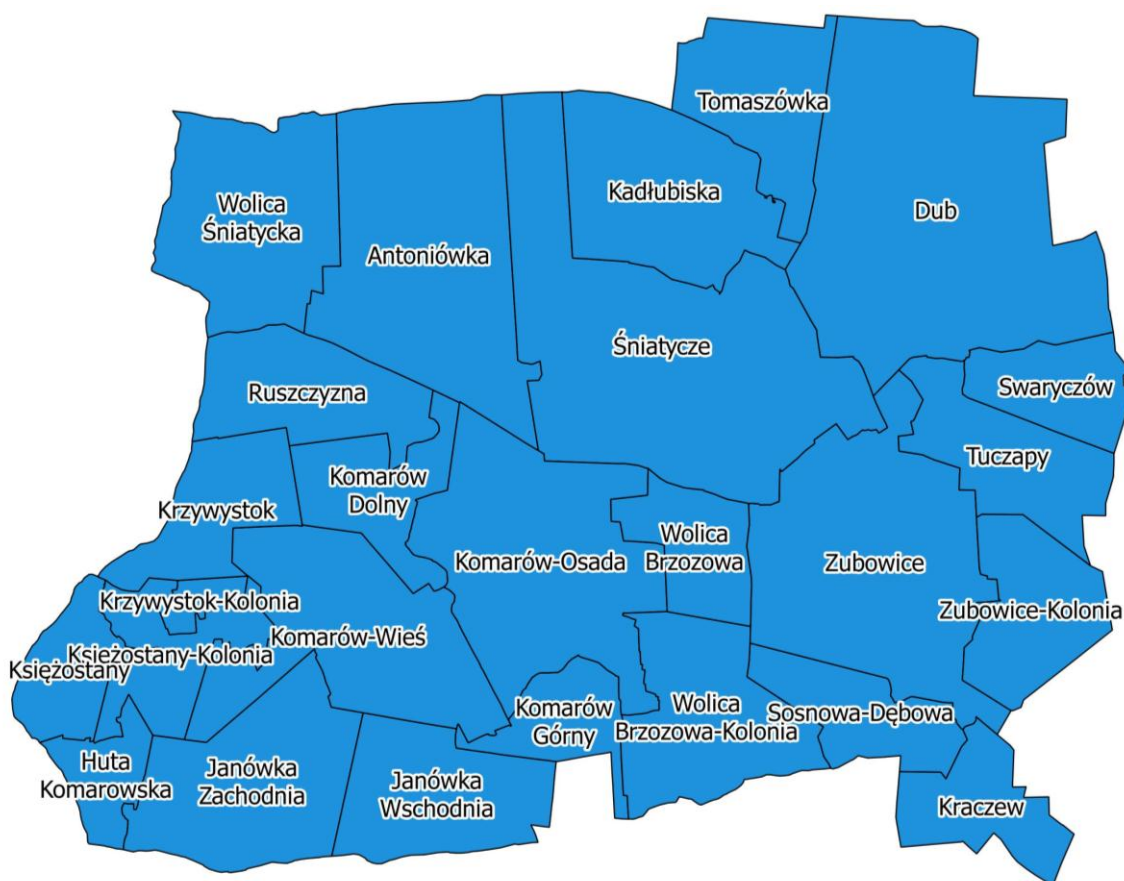

Lokalny Program Rewitalizacji

Gminy Komarów-Osada

na lata 2017-2023

Zamość, sierpień 2017

ZLECENIODAWCA

Gmina Komarów-Osada
ul. Rynek 15
22-435 Komarów-Osada
tel. 84 615 31 02
fax. 84 615 31 85
e-mail: poczta@komarow.pl
www.komarow.pl

OPRACOWANIE

Doradztwo i Reklama Sp. z o.o.
ul. Prymasa S. Wyszyńskiego 4
22-400 Zamość
tel./fax 84 627 37 05, 512 138 998
e-mail: kontakt@doradztwoireklama.pl
www.doradztwoireklama.pl

Spis treści

Wstęp	5
I. Powiązanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 z dokumentami strategicznymi i planistycznymi Gminy.....	8
1. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2025.....	8
2. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2016-2020.....	10
3. Strategia Rozwoju Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2020.....	11
4. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Komarów Osada.....	12
5. Gminny System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną na lata 2016-2023	13
II. Charakterystyka Gminy Komarów-Osada	14
1. Położenie.....	14
2. Historia.....	17
III. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	18
1. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	18
2. Metodologia.....	20
3. Diagnoza sfer problemowych.....	25
3.1. Sfera społeczna.....	25
3.1.1. Demografia.....	26
3.1.2. Pomoc społeczna	36
3.1.3. Bezrobocie.....	47
3.1.4. Edukacja.....	59
3.1.5. Bezpieczeństwo publiczne.....	63
3.1.6. Kultura, sport i życie publiczne.....	69
3.2. Sfera gospodarcza	78
3.3. Sfera środowiskowa	84
3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	92
3.4.1. Mieszkalnictwo i instalacje sanitarne.....	92
3.4.2. Degradacja przestrzeni społecznej.....	96

3.4.3. Komunikacja i drogi.....	97
3.4.4. Dostęp do podstawowych usług i handlu	100
4. Analiza opinii mieszkańców Gminy Komarów-Osada	102
IV. Wyznaczanie obszaru zdegradowanego	110
1. Procedura wyznaczenia obszaru zdegradowanego	110
1.1. Sfera społeczna.....	111
1.2. Sfera gospodarcza, środowiskowa oraz przestrzenno-funkcjonalna	112
2. Diagnoza zjawisk społecznych	112
3. Diagnoza zjawisk gospodarczych, środowiskowych oraz przestrzenno-funkcjonalnych	116
4. Identyfikacja obszaru zdegradowanego.....	118
V. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji	121
VI. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji oraz cele i kierunki działań rewitalizacyjnych.....	124
1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	124
2. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań	126
VII. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych	129
1. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne	129
2. Charakterystyka pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	135
VIII. Komplementarność działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych	138
1. Komplementarność przestrzenna.....	138
2. Komplementarność problemowa.....	139
3. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna.....	139
4. Komplementarność międzyokresowa.....	140
5. Komplementarność źródeł finansowania	141
IX. Indykatywne ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023	143
1. Ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023	143
2. Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych	144

X. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji (partycypacja społeczna).....	149
XI. System realizacji (wdrażania) Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023	153
XII. System monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.	156
XIII. Zasady aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023.....	166
Spis map	167
Spis rysunków	166
Spis tabel.....	168
Spis wykresów.....	170

Wstęp

Podstawą prawną do sporządzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 (zwanego dalej LPR) jest Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446, 1579, 1948). Zasady przygotowania dokumentu określone zostały w wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 wydanych przez Ministerstwo Rozwoju 2 sierpnia 2016 roku. Procesowi rewitalizacji poświęcona jest Ustawa z dnia 9 października o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777, z 2016 r. poz. 1020, 1250.).

Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 3 pkt. 1) *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*: „**Rewitalizacja** – to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.”

Stan kryzysowy - stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a) gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b) środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c) przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań

urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
d) technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji - obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych ww. zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.” (rozdział 3 pkt. 2), 3), 4) Wytucznych...)

Dokonana analiza pozwoli podjąć działania rewitalizacyjne, które wyprowadzą objęty odnową obszar z sytuacji kryzysowej.

Ważnym elementem procesu rewitalizacji jest przeprowadzenie pełnej diagnozy obecnego stanu poprzez analizę problemów dotyczących dany obszar i określenie ich skali. Pozwoli to zdefiniować charakter działań rewitalizacyjnych, a dzięki temu odpowiednio je zhierarchizować i dobrać narzędzia potrzebne do interwencji.

Rewitalizacja ma na celu wyprowadzenie określonego obszaru z degradacji, dlatego po przeprowadzeniu analizy problemów i ich hierarchizacji należy odpowiednio dobrać działania, które nie tylko w pozytywny sposób zmienią zaistniałą sytuację, ale także przyczynią się do rozwoju lokalnej społeczności i zwiększenia jej partycypacji w życiu publicznym. Cele Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 są efektem wspólnych ustaleń władz Gminy, lokalnej społeczności oraz interesariuszy tego procesu.

Korzyści płynące z procesu rewitalizacji będą dostępne dla wszystkich mieszkańców Gminy, nie tylko mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją, co spowoduje ogólną poprawę sytuacji społecznej w Gminie Komarów-Osada. Wszystkie podjęte dla tego celu działania będą przeprowadzone z udziałem i we współpracy ze społecznością lokalną oraz innymi interesariuszami tego procesu.

Dane potrzebne do przeprowadzenia analizy a następnie wyznaczenia obszarów zdegradowanych i wymagających rewitalizacji uzyskane zostały z Urzędu Gminy Komarów-Osada, Głównego Urzędu Statystycznego, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarowie-Osadzie, Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu, Komendy Miejskiej Policji w Zamościu, placówek szkolnych oraz innych instytucji posiadających istotne dla analizy informacje. Opracowane dane pozwoliły jednoznacznie wskazać obszar wymagający interwencji i odpowiednio dobrać projekty, których realizacja spowoduje korzystną zmianę dla społeczeństwa Gminy Komarów-Osada.

I. Powiązanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 z dokumentami strategicznymi i planistycznymi Gminy

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 jest ściśle powiązany z innymi przyjętymi przez Gminę dokumentami, o znaczeniu strategicznym dla rozwoju społeczeństwa. Cele zawarte w najważniejszych gminnych dokumentach są również w dużym stopniu celami, które mają zostać osiągnięte dzięki procesowi rewitalizacji.

1. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2025

Wśród zadań własnych Gminy o charakterze obowiązkowym na pierwszym miejscu wskazano na opracowanie i realizację tej właśnie Strategii, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2025 szczególną uwagę przykładą do wykorzystania zasad: pomocniczości i partycypacji społecznej. Zasada pomocniczości zakłada, iż struktury wyższe nie powinny wyręczać struktur niższych. W kontekście społecznym oznacza to, że osób, rodzin, grup i społeczności lokalnych nie można wyręczać w tym, z czym mogą one sobie poradzić we własnym zakresie. Zasada pomocniczości pozostaje w ścisłym związku z poszanowaniem autonomii i godności człowieka, jego prawem do wolnego i świadomego działania – upodmiotowieniem.

Priorytety i cele Strategii to:

- Priorytet I. Aktywni mieszkańcy na rozwijającym się rynku pracy
 - Cel strategiczny I. Poprawa sytuacji na rynku pracy
 - Cele operacyjne:
 - Zwiększenie zdolności mieszkańców do zatrudnienia

- Wzrost potencjału lokalnej gospodarki do tworzenia miejsc pracy
- **Priorytet II. Dobrze funkcjonująca rodzina fundamentem społeczeństwa**
 - Cel strategiczny II. Poprawa procesu opieki i wychowania w rodzinach
 - Cele operacyjne:
 - Wzmocnienie kompetencji rodzicielskich
 - Zmniejszenie skali dysfunkcji w rodzinach
- **Priorytet III. Dzieci i młodzież przygotowane do wyzwań dorosłości**
 - Cel strategiczny III. Lepsze przygotowanie dzieci i młodzieży do wejścia w dorosłe, samodzielne życie
 - Cele operacyjne:
 - Zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży
 - Wzmocnienie postaw prospołecznych oraz kompetencji ułatwiających pełnienie ról rodzinnych i zawodowych
- **Priorytet IV. Osoby zależne aktywnymi uczestnikami życia społecznego**
 - Cel strategiczny IV. Zwiększenie udziału osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących w życiu społecznym.
 - Cele operacyjne:
 - Wzrost aktywności osób starszych, niepełnosprawnych i chorujących
 - Poprawa dostępu osób zależnych i ich rodzin do usług społecznych
- **Priorytet V. Dobre warunki mieszkaniowe i materialne gospodarstw domowych**
 - Cel strategiczny V. Poprawa warunków socjalno-bytowych gospodarstw domowych
 - Cele operacyjne:
 - Wzrost kompetencji sprzyjających samodzielności i zaradności życiowej
 - Zapewnienie dostępu do podstawowych dóbr i zasobów

- Priorytet VI. Zintegrowana wspólnota lokalna, aktywni mieszkańcy
 - Cel strategiczny VI. Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne
 - Cele operacyjne:
 - Wzmocnienie wspólnej tożsamości i odpowiedzialności za otoczenie
 - Wzrost świadomości, integracji i aktywności społecznej
 - Poprawa dostępności przestrzeni publicznej
- Priorytet VII. Współpraca lokalna na rzecz rozwiązywania problemów społecznych
 - Cel strategiczny VII. Wzrost efektywności i jakości działań społecznych
 - Cele operacyjne:
 - Wzmocnienie współpracy pomiędzy jednostkami organizacyjnymi Gminy, innymi instytucjami publicznymi oraz podmiotami sektora obywatelskiego
 - Profesjonalizacja działań instytucji i organizacji lokalnych

Wszystkie wymienione priorytety oraz cele mają na celu zmniejszenie negatywnych zjawisk występujących na terenie Gminy, działania podjęte podczas procesu rewitalizacji również będą skierowane na zmniejszenie skali tych problemów.

2. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2016-2020

Sfera społeczna i występujące w niej problemy są głównym elementem procesu rewitalizacji. Przemoc w rodzinie oraz towarzyszące jej inne zjawiska problemowe są zatem jedną z czołowych sfer w jakich działania rewitalizacyjne mają przynosić korzyści. Cele zawarte w Gminny Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2016-2020 są komplementarne z celami rewitalizacji, która ma wyprowadzić obszar zdegradowany z sytuacji kryzysowej. Sytuacja taka występuje w momencie kumulacji negatywnych zjawisk przede wszystkim w sferze społecznej,

dlatego walka z przemocą w rodzinie, spowoduje zmniejszenie skali problemów społecznych.

Główne cele Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2016-2020 to:

- Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie.
- Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy.
- Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Cele ogólne będą zrealizowane przez cele szczegółowe:

- Diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Komarów-Osada.
- Zwiększenie skuteczności działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Zapewnienie ochrony i możliwości udzielenia wsparcia osobom i rodzinom dotkniętym przemocą.
- Podnoszenie świadomości społecznej i wrażliwości na zjawiska związane z przemocą w rodzinie.
- Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w celu poprawy współpracy i skuteczności podejmowanych działań.

Wszystkie wymienione cele zarówno ogólne jak i szczegółowe mają na celu zmniejszenie negatywnych zjawisk występujących na terenie Gminy, działania podjęte podczas procesu rewitalizacji również będą skierowane na zmniejszenie skali tych problemów.

3. Strategia Rozwoju Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2020

Strategia Rozwoju Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2020 jest dokumentem kompleksowym wyznaczającym wizję rozwoju Gminy w perspektywie do 2020 roku. Obejmuje ona kwestie społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenno-funkcjonalne, czyli określa obecną sytuację Gminy oraz perspektywę jej rozwoju.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 również przedstawia wizję stanu Gminy po przeprowadzonej interwencji i są to wizje ze sobą zbieżne zakładające poprawę i rozwój Gminy Komarów-Osada pod każdym względem. Cele rewitalizacji odpowiadają celom zawartym w Strategii Rozwoju Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2020, a są to:

- Rozwój przedsiębiorczości i gospodarki lokalnej w oparciu o jej endogeniczny potencjał.
- Wzmocnienie kapitału społecznego i integracji lokalnej.
- Wzrost atrakcyjności i funkcjonalności przestrzeni Gminy oraz jakości usług publicznych.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 zdecydowanie wpisuje się także w wybrane cele szczegółowe:

- Wsparcie zasobów ludzkich i rozwój kompetencji.
- Rozwój oferty edukacyjnej i wychowawczej.
- Wzrost bezpieczeństwa publicznego, zdrowotnego i socjalnego mieszkańców Gminy.
- Rozwój infrastruktury i oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej.
- Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej.
- Tworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej.

Działania podjęte w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i spowodują wzrost atrakcyjności Gminy nie tylko dla lokalnych przedsiębiorców, ale także dla inwestorów spoza regionu. Zdecydowanie wpłyną korzystnie na aktywność mieszkańców, zachęcą do podejmowania własnych inicjatyw i rozwijania się zawodowo.

4. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Komarów-Osada

Celem Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Komarów-Osada jest wskazanie działań przyczyniających się do podniesienia efektywności energetycznej, zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz redukcji emisji gazów cieplarnianych. Wszystkie działania związane z modernizacją lub przebudową, jakie

zostaną przeprowadzone w ramach procesu rewitalizacji zostaną zaplanowane z uwzględnieniem wymienionych celów, dzięki temu przyczynią się do osiągnięcia zamierzonych rezultatów.

5. Gminny System Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną na lata 2016-2023

Rozwiązywanie problemów społecznych należy rozpocząć od kompleksowego wsparcia podstawowej jednostki społecznej, jaką jest rodzina. Wsparcie to polega na zapewnieniu odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowaniu wartości i norm związanych z ich wychowaniem. Projekty rewitalizacyjne zaplanowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 zapewniają tworzenie miejsc i warunków odpowiednich do wsparcia rodziny i kształtowania pozytywnych społecznie postaw. Główne cele zawarte w Gminnym Systemie Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną na lata 2016-2023 to:

- Poprawa jakości życia, zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzin.
- Przeciwdziałanie stanom grożącym degradacją społeczną, bezradnością społeczną.
- Kompensowanie deficytów zdrowotnych, edukacyjnych, wychowawczych, społecznych i materialnych rodzin i dzieci.
- Promowanie zdrowego stylu życia.
- Integracja podmiotów stanowiących bezpośrednie otoczenie wychowawcze dziecka oraz prewencja, redukcja, likwidacja czynników dezorganizujących środowisko wychowawcze dzieci i młodzieży.
- Rozwijanie środowiska społecznego sprzyjającego wyzwaniu potencjału intelektualnego, twórczego, organizacyjnego i społecznego ludzi młodych.
- Ochrona dzieci i młodzieży przed porzuceniem, zaniedbaniem, przemocą, uzależnieniami, deprawacją, wykojeniem i przestępczością.

II. Charakterystyka Gminy Komarów-Osada

1. Położenie

Gmina Komarów-Osada położona jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego i południowo-wschodniej części powiatu zamojskiego. Graniczy z Gminami: Krynice, Łabunie, Miączyn, Rachanie, Sitno i Tyszowce. Powierzchnia Gminy Komarów-Osada wynosi 122,72 km², co stanowi niecałe 7% powierzchni powiatu zamojskiego.

Rysunek 1. Gmina Komarów-Osada na tle powiatu zamojskiego

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

Gmina Komarów-Osada podobnie jak 11 innych gmin na terenie powiatu zamojskiego jest gminą wiejską. Od miasta powiatowego - Zamościa oddalona jest o 22 km. Odległość do siedziby województwa – Lublina wynosi 109 km, a do stolicy kraju 273 km. Gmina położona jest w niewielkiej odległości od przejść granicznych z Ukrainą, najbliższe w Dołhobyczowie znajduje się 42 km od Gminy.

Największe sołectwa Gminy Komarów to Dub o powierzchni 13,04 km² oraz Śniatycze o powierzchni 12,86 km², powierzchnia pozostałych sołectw Gminy nie przekracza 10 km².

Na sieć osadniczą Gminy Komarów-Osada składa się 26 miejscowości tworzących 26 jednostek pomocniczych - sołectw.

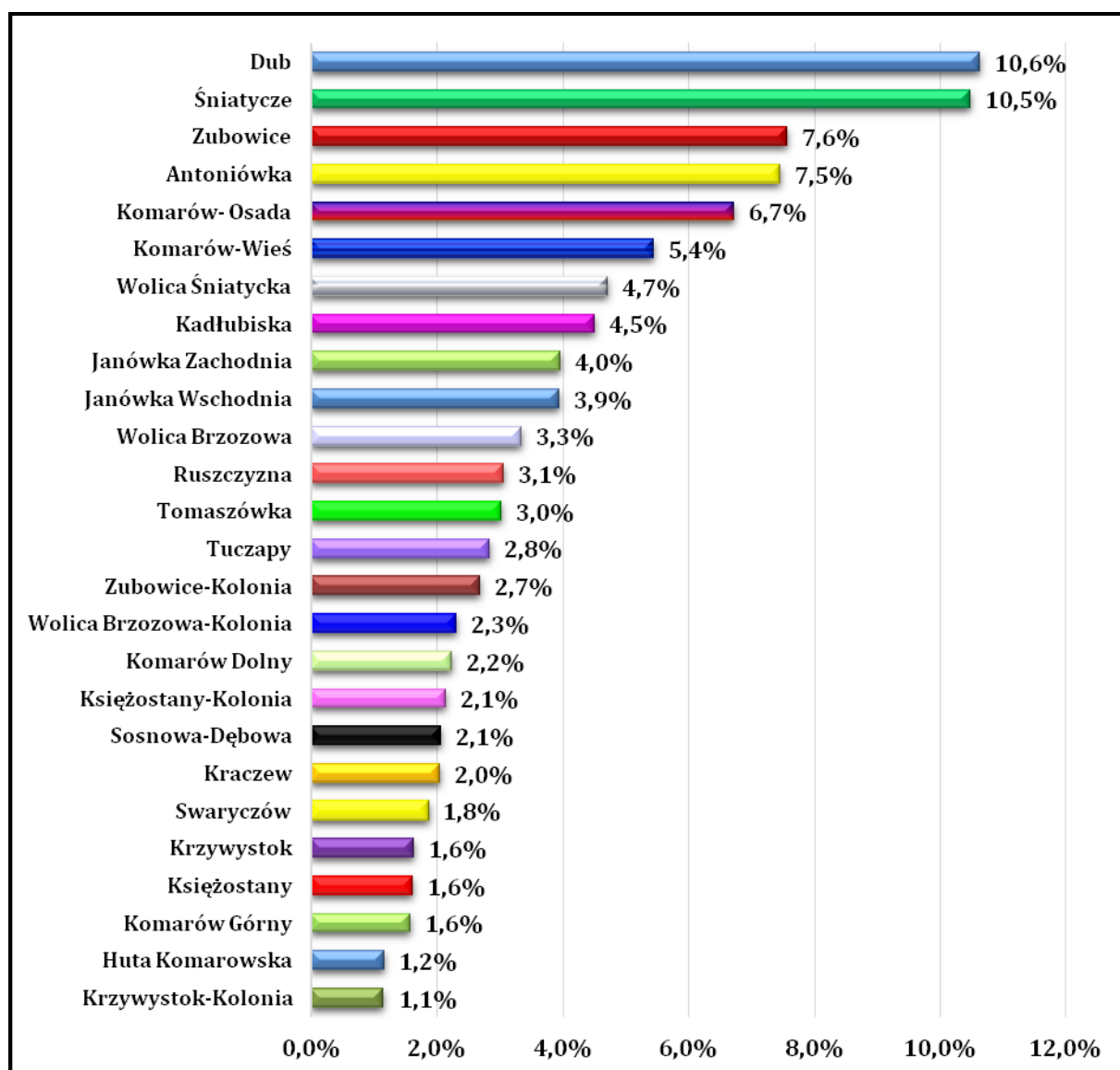
Tabela 1. Podstawowe informacje o Gminie Komarów-Osada

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności	Udział ludności sołectwa w ludności Gminy [%]	Powierzchnia sołectwa [km ²]	Udział powierzchni sołectwa w powierzchni Gminy [%]	Gęstość zaludnienia [os./km ²]
1.	Antoniówka	274	5,20%	9,15	7,46	29,95
2.	Dub	322	6,12%	13,04	10,63	24,69
3.	Huta Komarowska	55	1,04%	1,42	1,16	38,73
4.	Janówka Wschodnia	181	3,44%	4,83	3,94	37,47
5.	Janówka Zachodnia	248	4,71%	4,85	3,95	51,13
6.	Kadłubiska	247	4,69%	5,53	4,51	44,67
7.	Komarów Dolny	181	3,44%	8,25	6,72	21,94
8.	Komarów Górny	45	0,85%	1,92	1,56	23,44
9.	Komarów -Osada	900	17,09%	6,68	5,44	134,73
10.	Komarów-Wieś	346	6,57%	2,73	2,22	126,74
11.	Kraczew	63	1,20%	2,49	2,03	25,30
12.	Krzywystok	202	3,84%	1,4	1,14	144,29
13.	Krzywystok -Kolonia	44	0,84%	2	1,63	22,00
14.	Księżostany	48	0,91%	2,67	2,18	17,98
15.	Księżostany -Kolonia	127	2,41%	1,97	1,61	64,47
16.	Ruszczyna	152	2,89%	3,75	3,06	40,53
17.	Sosnowa -Dębowa	103	1,96%	2,52	2,05	40,87
18.	Swaryczów	50	0,95%	2,27	1,85	22,03
19.	Śniatycze	271	5,15%	12,86	10,48	21,07
20.	Tomaszówka	113	2,15%	3,7	3,01	30,54
21.	Tuczapy	87	1,65%	3,47	2,83	25,07
22.	Wolica Brzozowa	203	3,86%	4,08	3,32	49,75

23.	Wolica Brzozowa -Kolonia	80	1,52%	2,81	2,29	28,47
24.	Wolica Śniatycka	294	5,58%	5,77	4,70	50,95
25.	Zubowice	498	9,46%	9,28	7,56	53,66
26.	Zubowice -Kolonia	131	2,49%	3,28	2,67	39,94
Razem		5265	-	122,72	-	-

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

Wykres 1. Udział poszczególnych jednostek osadniczych w całkowitej powierzchni Gminy

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2020

Gmina Komarów-Osada zaliczana jest do gmin wiejskich i rolniczych, na jej terytorium występują bardzo korzystne warunki glebowe, sprzyjająca rolnictwu rzeźba terenu oraz wystarczające zasoby wodne.

2. Historia

Pierwsze wzmianki na temat Komarowa pochodzą z 1435 roku, kiedy to włączono wieś Komarów do parafii w Łabuniach. Na przestrzeni wieków ziemie wsi należały do wielu rodów, z których należy wymienić Hrabiego Jana Miera starostę tyszowieckiego i kasztelana inflanckiego, który uzyskał dla Komarowa prawa miejskie. Kolejnym właścicielem był Walenty Gołuchowski, w 1868 roku Komarów utracił prawa miejskie, kilka lat później ziemie komarowskie zostały poddane parcelacji, a większość ziemi dworskiej wykupili koloniści z Galicji. W roku 1810 liczba mieszkańców Komarowa wynosiła 1012 zaś sto lat później 4456. Na terenie Gminy Komarów-Osada doszło do dwóch ważnych bitew. W 1914 roku doszło do walki pomiędzy XIX Korpusem rosyjskim, a IX i częścią VI Korpusu austriackiego, walka zakończyła się porażką sił rosyjskich. W 1920 roku doszło do drugiej bitwy o historycznym znaczeniu nie tylko dla regionu, ale całej Rzeczypospolitej. Była to największa i zarazem ostatnia bitwa kawalerii polskiej stoczona między 1 Dywizją Jazdy pułkownika Juliusza Rómmla, a 1 Armią Konną generała Siemiona Budionnego. Zwycięska dla polskiej strony bitwa przeszła do historii, jako Bitwa pod Komarowem.

Podczas II wojny światowej na ziemie komarowskie wkroczyły wojska niemieckie. Ludność Komarowa podzieliła los innych okupowanych ziem i była represjonowana, wysiedlana i w 1942 roku spacyfikowana i zasiedlona kolonistami niemieckimi. Ludność żydowska zamieszkująca obszar Komarowa została wymordowana.

W latach 1918–1975 Gmina Komarów-Osada administracyjnie należała do powiatu tomaszowskiego, po reformie znalazła się w województwie zamojskim. Reforma 1999 roku wprowadziła zmiany w wyniku, których Gmina Komarów-Osada włączona została do powiatu zamojskiego i województwa lubelskiego.

III. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

1. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Dokumentem źródłowym dla Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 jest Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, której opracowanie należy do zadań własnych Gminy o charakterze obowiązkowym. Diagnozę Gminy opracowano uwzględniając problemy zidentyfikowane w Strategii, analizując wskaźniki odpowiednie do zdiagnozowanych w niej problemów w skali sołectw, a następnie uzupełniając je analizą wskaźników gospodarczych, środowiskowych, infrastrukturalnych lub przestrzennych w tej samej skali.

Przyjęta w niniejszym opracowaniu procedura delimitacji spełnia wymogi Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 oraz wymogi Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777, z 2016 r. poz. 1020, 1250.).

Procedura ta składa się z kilku następujących po sobie etapów:

- wyznaczenie na obszarze Gminy jednostek urbanistycznych określonych jako najmniejsze, niepodzielne na kolejnych etapach postępowania, dla których możliwe jest pozyskanie danych dotyczących w szczególności zjawisk społecznych, a także gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych.
- pozyskanie niezbędnych danych statystycznych oraz przeprowadzenie analizy wskaźnikowej wyznaczonych uprzednio jednostek urbanistycznych. Analiza dotyczyła przede wszystkim sfery społecznej, zebrano również informacje dotyczące negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Analizę dla sfery społecznej przeprowadzono z wykorzystaniem wskaźnika syntetycznego.
- wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:

- Jako obszary zdegradowane uznano te sołectwa, w których stwierdzono gorsze niż średnia w Gminie wskaźniki problemów społecznych, współwystępujące z gorszymi wskaźnikami dotyczącymi co najmniej jednego z problemów o charakterze gospodarczym, środowiskowym, infrastrukturalnym lub przestrzennym.
- Obszar rewitalizacji ustalono wybierając z obszarów zdegradowanych te sołectwa, w których występuje najgorsza sytuacja społeczna, na którą nawarstwia się największa liczba innych zdiagnozowanych problemów, przy czym, z uwagi na wymóg koncentracji przestrzennej, łączna powierzchnia wybranych sołectw nie przekracza 20% powierzchni gminy, a ich ludność nie stanowi więcej niż 30% liczby jej mieszkańców. Wyboru obszaru rewitalizacji dokonano na zebraniu sołtysów i radnych Gminy oraz na podstawie wyników konsultacji społecznych przeprowadzonych w formie ankiety.

Cele LPR określone zostały przy udziale sołtysów wsi obszaru rewitalizacji, dopuszczając różne ich określenie dla każdego z sołectw, przy czym:

- co najmniej połowa z nich wynika z celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, służy ich realizacji,
- wszystkie cele programu odnoszą się do zdiagnozowanych problemów, prowadząc do ich rozwiązania,
- cele programu dla każdego z sołectw wynikają z ustaleń zebrania mieszkańców.

Na podstawie zaakceptowanych celów określono listę projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, akceptowaną przez społeczność sołectwa i odpowiadającą kryteriom SMART (są szczegółowe, mierzalne, adekwatne do potrzeb, realistyczne i osadzone w czasie). Projekty i przedsięwzięcia zostały opisane i uzasadnione, z wykazaniem oczekiwanych rezultatów i wpływu na redukcję zdiagnozowanych problemów, a także z podaniem przewidywanych źródeł finansowania.

Zasady realizacji LPR zostały opisane z uwzględnieniem udziału sołtysów (lub osób przez nich wskazanych) w procesie koordynacji i społecznego monitorowania wdrażania LPR.

Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* Ministra Infrastruktury i Rozwoju z 2 sierpnia 2016 roku obszar zdegradowany jest obszarem, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Stan kryzysowy natomiast spowodowany jest koncentracją negatywnych zjawisk społecznych – w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji i kapitału społecznego, niewystarczającym poziomem uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Stan kryzysowy cechuje się ponadto współwystępowaniem negatywnych zjawisk, co najmniej z jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej.

Negatywne zjawiska występujące na terenie Gminy odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące poszczególne sfery, mogą one wskazywać na niski poziom rozwoju lub też przedstawiać dynamikę spadku jego poziomu w skali Gminy.

Obszar rewitalizacji jest to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego cechujący się największą koncentracją negatywnych zjawisk, na którym ze względu na znaczenie dla rozwoju lokalnej społeczności zamierza się prowadzić rewitalizację. Ważnym aspektem procesu rewitalizacji jest wykorzystanie potencjałów lokalnych, dzięki temu podjęte działania odniosą zamierzony skutek i w sposób rzeczywisty doprowadzą do osiągnięcia zaplanowanych rezultatów oraz spowodują poprawę jakości życia mieszkańców regionu.

2. Metodologia

Proces diagnostyczny będący podstawą wyznaczenia obszaru zdegradowanego składał się z kilku etapów. Pierwszym z nich było zgromadzenie danych dotyczących wszystkich omawianych sfer, czyli społecznej, gospodarczej, środowiskowej oraz funkcjonalno-przestrzennej. Następny etap polegał na poddaniu posiadanych materiałów dogłębnej analizie pozwalającej wstępnie oszacować skalę problemów w Gminie Komarów-Osada oraz dzięki temu rozpoznać obszary o największej koncentracji zjawisk negatywnych. Wytypowane w ten sposób wskaźniki zostały poddane analizie w wymiarze terytorialnym, czyli w oparciu o podział na sołectwa.

Wszędzie tam gdzie było to możliwe analizowane wartości zostały przeliczone na 100 mieszkańców danego sołectwa. Zgromadzone dane w kolejnym etapie zostały poddane procesowi normalizacji, aby pochodzące z różnych źródeł i przedstawione za pomocą różnych wartości zmienne mogły zostać poddane dalszej analizie porównawczej. W ten sposób wygenerowano wskaźniki cząstkowe dla poszczególnych dziedzin i sołectw. Zsumowanie wartości wszystkich wskaźników doprowadziło do otrzymania wskaźnika syntetycznego dla każdego sołectwa.

Niezwykle ważne jest by przeprowadzona diagnoza była możliwie najbardziej szczegółowa, tylko wtedy można dokładnie wskazać obszar, na którym działania rewitalizacyjne będą konieczne i przyczynią się do wyprowadzenia danej części Gminy ze stanu kryzysowego. Analizie poddano wiele czynników z każdej ze sfer, aby odzwierciedlić zróżnicowanie wewnątrzgminne w każdej problemowej dziedzinie.

Gmina Komarów-Osada podzielona jest na sołectwa i podział ten wykorzystano w niniejszej analizie, aby w rzeczywisty i wiarygodny sposób przedstawić różnice występujące na terenie Gminy we wszystkich diagnozowanych sferach. Dla zobrazowania wyników przeprowadzonej analizy wykorzystano mapy.

Dla wydzielonych jednostek urbanistycznych pozyskano dane statystyczne dostępne w zasobach Urzędu Gminy oraz wygenerowane przez instytucje zewnętrzne. Część pozyskanych tą drogą danych została wykorzystana do opracowania wskaźników, a część posłużyła do dokonania waloryzacji istniejącego zagospodarowania. Dodatkowym narzędziem służącym pozyskaniu informacji na potrzeby diagnozy była ankieta, dzięki której zbadano opinie mieszkańców w zakresie występowania obszarów problemowych w Gminie.

Prace związane z opracowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji realizowane były przy aktywnym udziale społeczeństwa. Mieszkańcy oraz pozostałe zainteresowane osoby na etapie tworzenia dokumentu miały możliwość wnoszenia swoich pomysłów i opinii. Konsultacje społeczne były skierowane do szerokiego grona odbiorców: mieszkańców Gminy Komarów-Osada, przedstawicieli sektora gospodarczego, pozarządowego. Zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych i partnerów społecznych przebiegało na etapie uzgadniania zapisów dokumentu strategicznego m.in.

w zakresie identyfikacji przedsięwzięć rozwojowych (ankiety, udział w spotkaniach konsultacyjnych).

Proces konsultacji z mieszkańcami Gminy, przedstawicielami sektora gospodarczego, pozarządowego, zawierał następujące elementy:

- spotkania konsultacyjne,
- konsultacje projektu online.

Gmina Komarów-Osada przystąpiła do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. W tym celu dokonano delimitacji poszczególnych obszarów i poddano je diagnozie, by możliwe było zidentyfikowanie tych części Gminy, w których negatywne zjawiska społeczne cechują się dużą koncentracją.

Analiza wskaźnikowa

Uzyskane dane posłużyły do budowy wskaźników odnoszących wielkość zjawiska do poszczególnych jednostek urbanistycznych. Proces ten był zdeterminowany dostępnością danych, różnym stopniem ich szczegółowości, a także sposobem gromadzenia informacji. Dane gromadzone są w różnych układach:

- punktowym, czyli konkretnych punktów adresowych,
- powierzchniowym, przykładowo obwodów szkolnych (OKE), okręgów wyborczych (PKW), które należało przeliczyć do układu analizowanych jednostek urbanistycznych.

Poniżej została zaprezentowana tabela obszarów tematycznych, wskaźników oraz źródeł danych, która została zbudowana na podstawie powyżej zaprezentowanej procedury.

Tabela 2. Wskaźniki wykorzystane w diagnozie

Lp.	Obszar tematyczny	Wskaźnik	Źródło danych
Sfera społeczna			
1.	Demografia	Udział osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	Urząd Gminy Komarów-Osada
2.	Pomoc społeczna	Liczba osób objętych pomocą społeczną	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarowie -Osadzie
		Liczba osób dotkniętych zjawiskiem ubóstwa	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

			w Komarowie -Osadzie
		Liczba przyznanych świadczeń ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę na 100 mieszkańców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarowie -Osadzie
		Liczba przyznanych świadczeń ze względu na niepełnosprawność na 100 mieszkańców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarowie -Osadzie
		Liczba przyznanych świadczeń ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa na 100 mieszkańców	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarowie -Osadzie
3.	Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych ogółem	Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu
		Liczba osób bezrobotnych do 30 roku życia	
		Liczba osób bezrobotnych po 50 roku życia	
		Liczba osób długotrwale bezrobotnych	
4.	Bezpieczeństwo publiczne	Liczba popełnionych przestępstw	Komenda Miejskiej Policji w Zamościu
		Liczba popełnionych wykroczeń (bez wykroczeń drogowych)	
		Liczba osób objętych procedurą „Niebieskiej Karty”	
5.	Kultura	Liczba wypożyczonych woluminów	Bibliotek Publiczna w Komarowie-Osadzie
6.	Uczestnictwo w życiu publicznym	Frekwencja wyborcza w wyborach do Sejmu i Senatu w 2015 r	PKW, Urząd Gminy Komarów-Osada
		Frekwencja wyborcza w wyborach Samorządowych w 2014 r.	PKW, Urząd Gminy Komarów-Osada
Sfera gospodarcza			
6.	Gospodarka	Liczba gospodarstw rolnych	Urząd Gminy Komarów-Osada
		Działalność pozarolnicza	
		Liczba podmiotów skreślonych z rejestru REGON	
Sfera środowiskowa			
7.	Azbest	Unieszkodliwione masy azbestowe w kg	Baza Azbestowa
		Udział azbestu zinwentaryzowanego do powierzchni	Baza Azbestowa
Sfera przestrzenno-funkcjonalna			
8.	Dostęp do usług i handlu	Dostęp do usług publicznych i handlu	Urząd Gminy Komarów-Osada
9.	Drogi	Długość dróg do remontu	Urząd Gminy Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

Pozyskane dane, jak wynika z przedstawionej powyżej tabeli pochodziły z szerokiego wachlarza źródeł, aby odzwierciedlić faktyczną skalę problemów i jednoznacznie określić obszar pozostający w sytuacji kryzysowej. Aby przedstawić rzeczywistą skalę problemów uzyskane dane przedstawiono w podziale na najmniejsze możliwe do określenia jednostki podziału terytorialnego – sołectwa.

Badanie ankietowe

W procesie tworzenia i realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 istotną rolę odgrywa partycypacja społeczna. Zgodnie z założeniami działań rewitalizacyjnych mają one objąć obszar o kumulacji negatywnych zjawisk, najlepszym narzędziem do określenia tego terytorium - poza dostępnymi danymi liczbowymi była opinia mieszkańców zamieszkujących analizowaną Gminę. Dla Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 stworzono ankietę, w której mieszkańcy ocenili najbardziej istotne sfery funkcjonowania Gminy, wpływające na warunki życia jej obywateli. Badanie ankietowe miało na celu określić i wyznaczyć obszar Gminy, który zgodnie z opinią jej mieszkańców jest najbardziej zdegradowany i wymaga działań naprawczych – rewitalizacyjnych. W ramach partycypacji społecznej odbyły się także konsultacje społeczne z lokalną społecznością oraz przeprowadzono badanie ankietowe. Mieszkańcy mogli zgłaszać swoje uwagi, wnioski oraz pomysły na projekty, które powinny być zrealizowane w procesie rewitalizacji.

3. Diagnoza sfer problemowych

Wyznaczenie obszaru rewitalizacji, czyli obszaru o koncentracji negatywnych zjawisk społecznych i towarzyszących jej kumulacji problemów w sferze gospodarczej, środowiskowej lub przestrzenno-funkcjonalnej wymaga przeprowadzenia dokładnej diagnozy obecnej sytuacji. Szczególne znaczenie ma badanie i określenie sytuacji w wymiarze społecznym, czyli diagnoza takich zjawisk jak ubóstwo, bezrobocie, przestępczość czy zagrożenie ubóstwem.

Na degradację określonego obszaru wpływ mają nie tylko czynniki społeczne, równie ważne są zjawiska gospodarcze, środowiskowe i przestrzenno-funkcjonalne. Dopiero po prześledzeniu wszystkich danych z każdej sfery i ich całościowym rozpatrzeniu można określić część obszaru Gminy, na której występują największe problemy i która wymaga podjęcia interwencji i przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych. Sfera społeczna, gospodarcza, środowiskowa i przestrzenno-funkcjonalna zostały, zatem przeanalizowane ze względu na występujące na danym obszarze zjawiska problemowe, dla każdego sołectwa Gminy Komarów-Osada zostały zebrane niezbędne dane i porównano je ze skalą innych sołectw i całej Gminy, dzięki czemu określono obszar, na terenie, którego następuje największa koncentracja problemów w każdej sferze.

3.1. Sfera społeczna

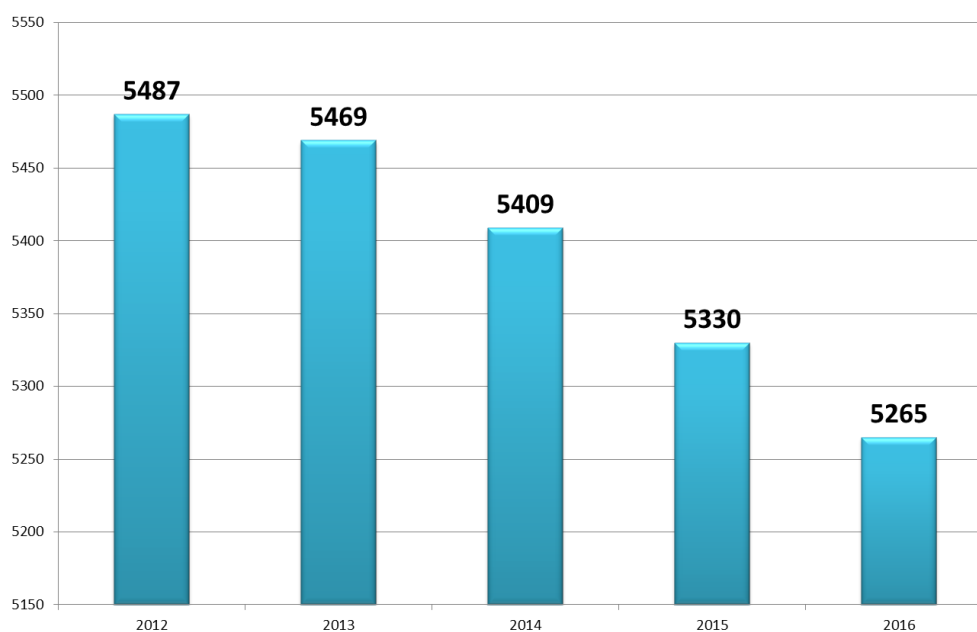
Wyznaczenie obszarów problemowych w sferze społecznej jest najważniejszym etapem analizy wskaźnikowej przeprowadzanej w celu określenia terenów zdegradowanych. Aspekty społeczne w największym stopniu wpływają, na jakość życia społeczeństwa i w wielu przypadkach determinują problemy pojawiające się w innych sferach życia. Nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych na określonym terenie stwarza przesłanki do pojawiania się na tym samym obszarze problemów gospodarczych czy środowiskowych, co doprowadza do ich koncentracji w jednym obrębie i wywołuje stan kryzysowy.

3.1.1. Demografia

Istotny wpływ na przebieg procesów społeczno-gospodarczych w Gminie wywierają zmiany struktury demograficznej oraz potencjał demograficzny. Zmiany te determinują rozmiary potrzeb w zakresie infrastruktury społecznej, stopień aktywności zawodowej, mają również wpływ na przebieg przyszłego rozwoju.

Zgodnie z danymi otrzymanymi z Urzędu Gminy Komarów-Osada teren gminy w 2016 r. zamieszkiwało 5265 osób, w tym 2699 kobiet i 2566 mężczyzn.

Wykres 2. Liczba ludności Gminy Komarów-Osada w latach 2012-2016

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Z danych przedstawionych na powyższym wykresie wynika, że liczba ludności Gminy Komarów-Osada w analizowanym okresie maleje. W roku 2012 teren Gminy zamieszkiwany był przez 5487 osób, natomiast w 2016 r. liczba osób zmniejszyła się o 222 mieszkańców i wynosiła 5265 osób. Spadek liczby osób ma związek z ujemnym przyrostem naturalnym oraz z migracjami ludności. Mieszkańcy często wybierają ośrodki, gdzie infrastruktura techniczna i społeczna znajdują się na wyższym poziomie niż w Gminie Komarów-Osada. Jest to konsekwencją migracji ludzi młodych do większych miast w poszukiwaniu pracy i lepszych warunków życia.

Malejące tendencje w ogólnej liczbie ludności Gminy są spójne z tendencjami spadkowymi w większości sołectw znajdujących się na jej terenie. Jedynie w sołectwach: Krzywystok-Kolonia i Sosnowa Dębowa odnotowano wzrost liczby mieszkańców w 2016 r. w porównaniu do roku 2012, co zostało zaprezentowane w poniższej tabeli oraz na wykresie.

Tabela 3. Struktura ludności Gminy Komarów-Osada według płci w latach 2012-2016

Lp.	Sołectwo	2012		2013		2014		2015		2016	
		kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
1.	Antoniówka	154	133	154	134	148	130	145	129	148	126
2.	Dub	161	182	160	183	158	180	155	178	147	175
3.	Huta Komarowska	30	27	30	28	30	26	29	25	29	26
4.	Janówka Wschodnia	100	89	97	86	95	85	95	86	95	86
5.	Janówka Zachodnia	128	127	126	122	128	123	127	121	126	122
6.	Kadłubiska	121	128	123	133	121	129	121	131	118	129
7.	Komarów Dolny	103	92	98	87	93	84	95	81	98	83
8.	Komarów Górny	28	17	34	19	34	18	34	17	30	15
9.	Komarów-Osada	485	438	484	440	484	439	476	432	473	427
10.	Komarów-Wieś	189	177	187	183	182	182	177	176	173	173
11.	Kraczew	50	30	50	31	46	28	40	27	36	27
12.	Krzywystok	104	101	105	99	110	98	107	98	106	96
13.	Krzywystok-Kolonia	23	19	25	18	27	20	25	19	26	18
14.	Księżostany	29	26	29	24	28	22	29	22	27	21
15.	Księżostany-Kolonia	67	67	67	67	65	68	63	67	64	63
16.	Ruszczyzna	78	85	78	84	78	84	78	80	76	76
17.	Sosnowa-Dębowa	50	50	49	52	45	49	47	50	52	51
18.	Swaryczów	29	27	27	27	27	27	26	25	26	24
19.	Śniatycze	143	132	144	131	140	127	139	125	144	127
20.	Tomaszówka	56	61	58	60	58	58	56	57	55	58
21.	Tuczapy	39	49	39	48	41	47	41	46	41	46
22.	Wolica Brzozowa	113	109	107	106	107	102	111	104	105	98
23.	Wolica Brzozowa-Kolonia	40	52	39	49	37	48	34	49	33	47
24.	Wolica Śniatycza	137	162	141	157	141	160	141	158	139	155

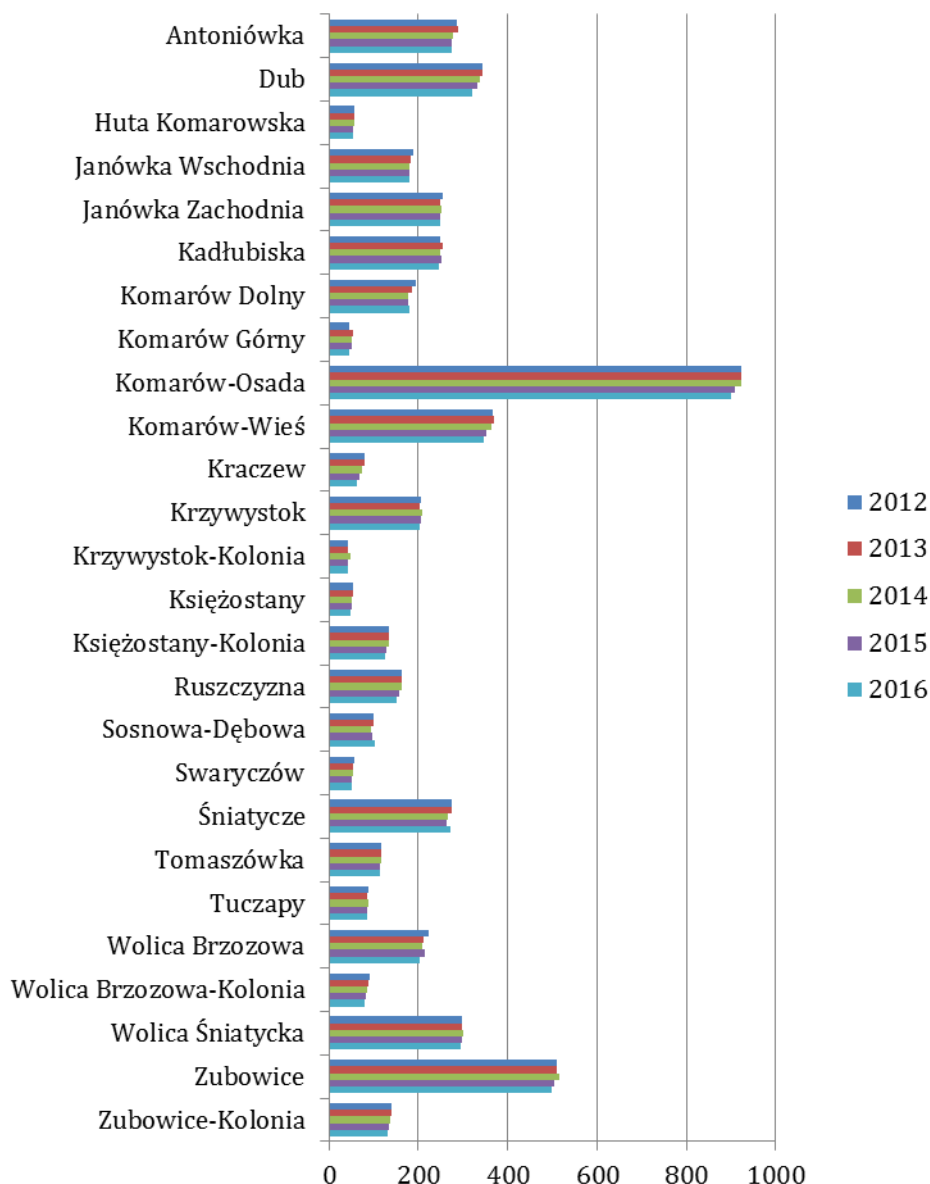
25.	Zubowice	273	237	271	238	279	236	272	231	271	227
26.	Zubowice-Kolonia	69	71	67	74	65	72	64	69	61	70
	RAZEM	2799	2688	2789	2680	2767	2642	2727	2603	2699	2566

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

W Gminie Komarów-Osada różnica między liczbą kobiet a liczbą mężczyzn w roku 2016 wyniosła aż 133 osoby. Tylko w kilku sołectwa odnotowano przewagę liczby mężczyzn nad liczbą kobiet. Sytuacja taka ma miejsce w sołectwach: Dub, Kadłubiskach, Tomaszówka, Tuczapy, Wolica Brzozowa-Kolonia, Wolica Śniatycka i Zubowice-Kolonia. Największa przewaga liczby mężczyzn nad liczbą kobiet w 2016 r wystąpiła w sołectwie Dub (liczba mężczyzn o 28 osób przewyższa liczbę kobiet). W pozostałych sołectwach różnice w analizowanych wartościach nie są duże.

Najbardziej widoczna przewaga liczby kobiet nad mężczyznami w roku 2016 widoczna jest w sołectwach: Komarów-Osada (46 osób) oraz Zubowice (44 osoby). Sołectwa, w których również można zaobserwować dużą przewagę kobiet nad liczbą mężczyzn to: Antoniówka, Komarów Dolny, Komarów Górny, Krzywystok oraz Śniatycze.

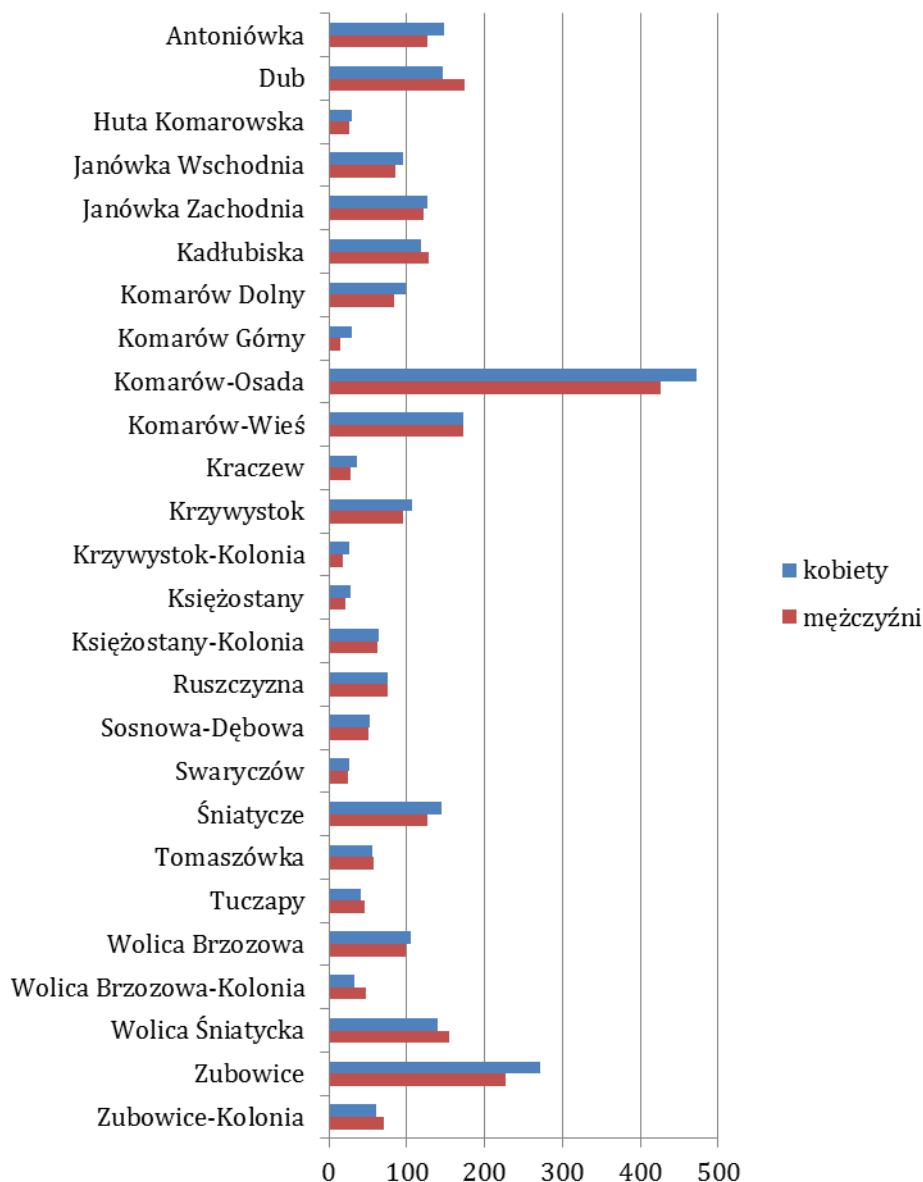
Wykres 3. Liczba ludności Gminy Komarów-Osada w latach 2012-2016 w podziale na sołectwa

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę ludności w podziale na kobiety i mężczyzn w 2016.

Wykres 4. Liczba ludności w sołectwach Gminy Komarów-Osada w roku 2016 w podziale na kobiety i mężczyzn

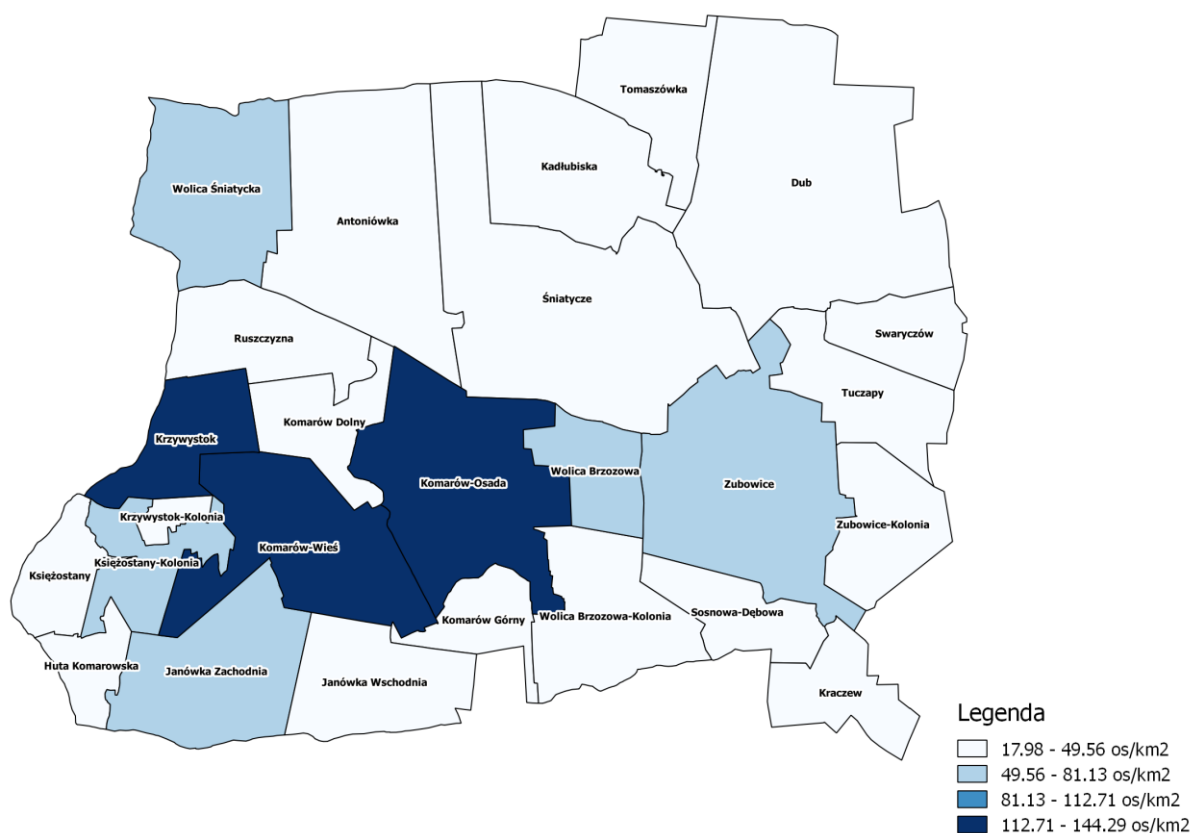
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Ze względu na malejącą liczbę mieszkańców istnieje potrzeba zapewnienia mieszkańcom odpowiedniej infrastruktury społecznej, edukacyjnej, rekreacyjnej oraz technicznej, która podniosłaby wartość terenu, a w konsekwencji zahamowałyby migrację ludności do pobliskich, atrakcyjnych ośrodków miejskich. Na terenie Gminy

istnieje potrzeba technicznej modernizacji obiektów oraz wprowadzenia działań naprawczych w sferze społecznej, które pomogłyby w promowaniu regionu, przyciągnięciu przedsiębiorców oraz turystów.

Gęstość zaludnienia na terenie Gminy waha się w przedziale od 17,98 do 144,29 osób na km². Najmniejsza wartość gęstości zaludnienia występuje na terenie sołectwa Księżostany, największa natomiast na terenie sołectwa Krzywystok. Gęstość zaludnienia w poszczególnych częściach Gminy jest bardzo zróżnicowana.

Mapa 1. Gęstość zaludnienia na terenie Gminy Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Proces starzenia się społeczeństwa jest jednym z największych problemów, które odznaczają się w strukturze polskich gmin oraz miast. W poniższej tabeli zaprezentowano podział ludności w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada ze względu na ekonomiczne grupy wieku na przestrzeni lat 2012-2016. W większości sołectw widoczny jest zdecydowany spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym

oraz produkcyjnym i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w 2016 r. w porównaniu do roku 2012 odnotowano w sołectwach: Kadłubiska, Komarów-Wieś, Krzywystok-Kolonia, Księżostany, Sosnowa-Dębowa, Tomaszówka, Tuczapy. Liczba osób w wieku produkcyjnym w 2016 r. w porównaniu do roku 2012 wzrosła w sołectwach: Kadłubiska oraz Komarów Górny natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym w analizowanym okresie spadła w następujących sołectwach: Kadłubiska, Komarów Dolny, Komarów Górny, Kraczew, Krzywystok-Kolonia, Swaryczów, Tomaszówka, Wolica Brzozowa-Kolonia.

Tabela 4. Podział ludności w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada wg ekonomicznych grup wieku na przestrzeni lat 2012-2016

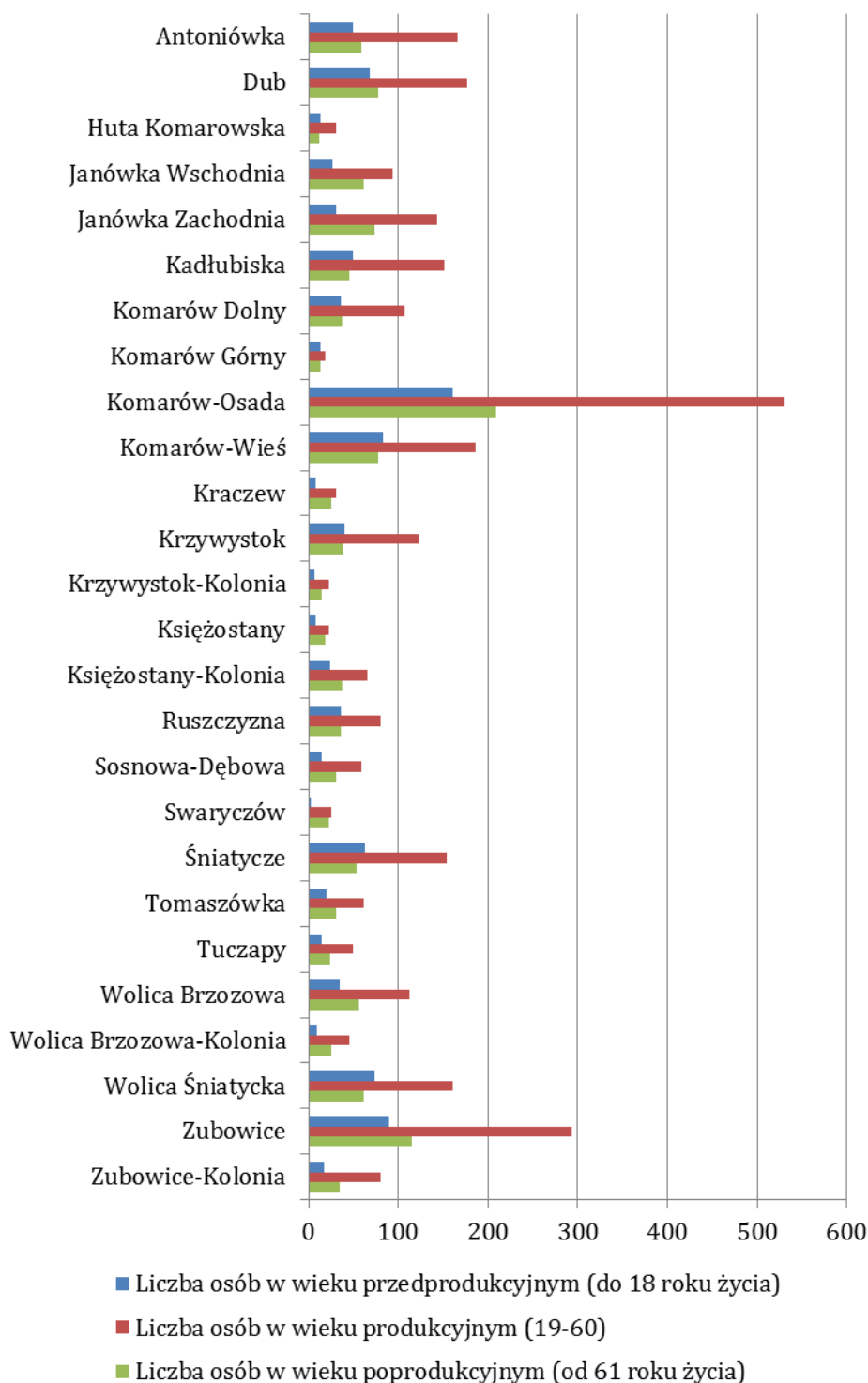
Sołectwo	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia)					Liczba osób w wieku produkcyjnym (19-60)					Liczba osób w wieku poprodukcyjnym (od 61 roku życia)				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
Antoniówka	61	59	49	49	49	171	175	172	166	166	55	54	57	59	59
Dub	78	74	70	69	68	189	193	191	186	177	76	76	77	78	77
Huta Komarowska	15	14	13	13	13	30	32	32	31	30	12	12	11	10	12
Janówka Wschodnia	29	26	26	28	26	100	98	94	93	94	60	59	60	60	61
Janówka Zachodnia	38	34	34	33	31	150	144	144	145	143	67	70	73	70	74
Kadłubiska	48	53	54	53	50	147	151	149	150	151	54	52	47	49	46
Komarów Dolny	37	35	34	34	36	117	111	104	104	107	41	39	39	38	38
Komarów Górny	13	17	17	16	13	18	22	21	21	19	14	14	14	14	13
Komarów-Osada	183	181	179	165	161	538	538	536	537	530	202	205	208	206	209
Komarów-Wieś	82	92	91	89	83	213	204	203	190	186	71	74	70	74	77
Kraczew	9	10	10	10	8	39	40	38	34	30	32	31	26	23	25
Krzywystok	44	45	42	42	40	128	127	134	130	123	33	32	32	33	39
Krzywystok-Kolonia	2	4	5	5	7	25	26	29	27	23	15	13	13	12	14
Księżostany	6	7	7	8	8	32	30	25	25	22	17	16	18	18	18
Księżostany-Kolonia	25	26	26	24	24	74	73	73	71	66	35	35	34	35	37
Ruszczyszna	46	45	45	41	36	81	83	84	80	80	36	34	33	37	36
Sosnowa-Dębowa	11	12	9	9	14	60	60	58	60	59	29	29	27	28	30
Swaryczów	8	6	5	5	3	25	25	26	24	25	23	23	23	22	22
Śniatycze	66	62	62	59	63	160	161	153	153	154	49	52	52	52	54
Tomaszówka	18	22	21	20	20	65	64	63	61	62	34	32	32	32	31

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023

Tuczapy	12	10	12	12	14	54	54	54	50	49	22	23	22	25	24
Wolica Brzozowa	41	38	36	37	34	130	125	122	121	113	51	50	51	57	56
Wolica Brzozowa -Kolonia	13	11	9	10	9	47	48	48	45	46	32	29	28	28	25
Wolica Śniatycka	78	78	77	76	73	164	162	168	165	160	57	58	56	58	61
Zubowice	92	92	98	88	89	309	305	303	299	294	109	112	114	116	115
Zubowice -Kolonia	23	20	18	15	17	87	90	87	87	80	30	31	32	31	34
RAZEM	1078	1073	1049	1010	989	3153	3141	3111	3055	2989	1256	1255	1249	1265	1287

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Wykres 5. Podział ludności w sołectwach Gminy Komarów-Osada wg ekonomicznych grup wieku w 2016 r.

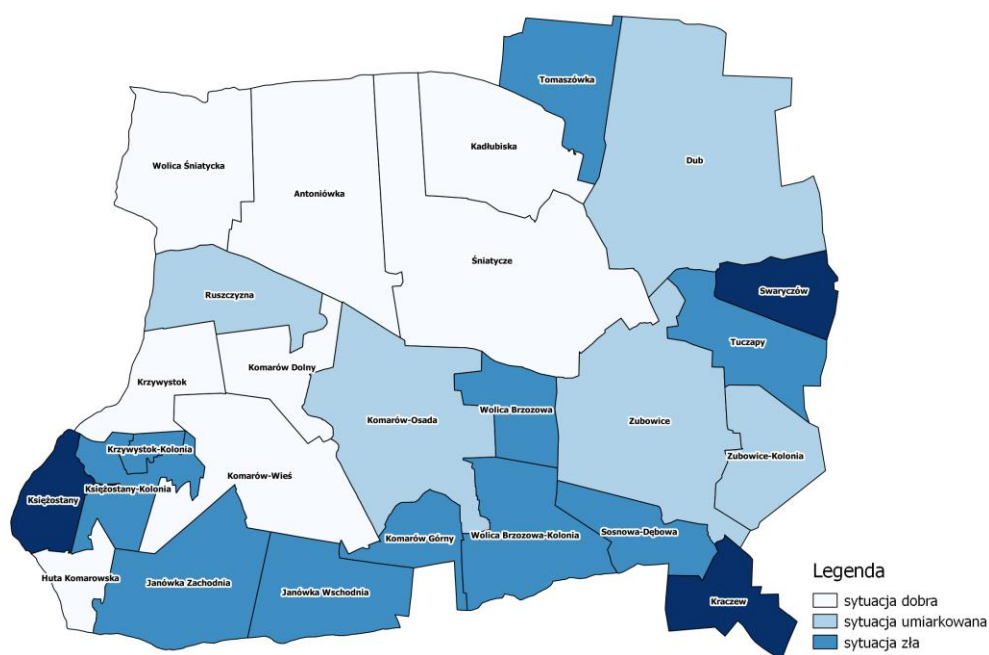

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Na powyższym wykresie zaprezentowano podział ludności wg ekonomicznych grup wieku w 2016 r. W większości sołectw Gminy Komarów-Osada liczba osób w wieku poprodukcyjnym przewyższa liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym.

W diagnozie zbadano udział osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców. Jest to wskaźnik obrazujący starzenie się społeczeństwa i związane z tym obciążenie systemu emerytalnego.

Mapa 2. Udział osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców sołectw Gminy Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Zgodnie z przedstawionymi danymi najwyższy wskaźnik występuje w sołectwach: Kraczew, Książostany i Swaryczów.

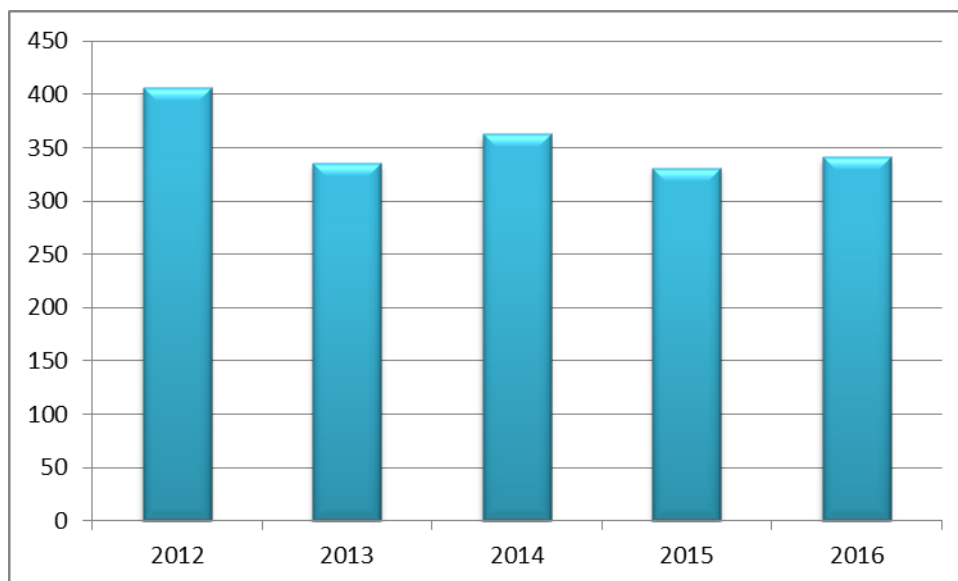
3.1.2. Pomoc społeczna

Realizatorem zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z programów rządowych, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych na terenie Gminy Komarów-Osada jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarowie-Osadle będący samodzielną jednostką organizacyjną realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego. Celem jego działania jest pomoc osobom i rodzinom w przewycięzaniu trudnych sytuacji życiowych, wsparcie ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiednich dla godności człowieka.

W roku 2016 pomocą społeczną w Gminie Komarów-Osada objętych było łącznie 146 osób. Najwięcej świadczeń zostało przyznanych ze względu na niepełnosprawność oraz długotrwałą i ciężką chorobę. Sołectwa, w których najwięcej osób wymaga wsparcia przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej to sołectwo o największej liczbie ludności, czyli Komarów-Osada, ale także sołectwa mniejsze pod względem ludności takie jak Dub i Zubowice. Duża liczba świadczeń została przyznana także w sołectwach Wolica Śniatycka i Janówka Zachodnia.

Ze względu na różnorodność świadczeń GOPS, zdecydowano się na zbadanie wskaźnika dotyczącego ubóstwa (kryterium braku osiągnięcia pewnego progu dochodu na osobę), który jest powiązany ze złą sytuacją materialną osób nim objętych i obniżoną jakością życia.

Wykres 6. Ubóstwo w Gminie Komarów-Osada w latach 2012-2016

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarowie-Osadle

Tabela 5. Liczba osób dotkniętych zjawiskiem ubóstwa w sołectwach Gminy Komarów-Osada w latach 2012-2016

Lp.	Sołectwo	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Antoniówka	22	23	20	18	30
2.	Dub	27	24	32	20	22
3.	Huta Komarowska	7	4	7	5	6
4.	Janówka Wschodnia	9	3	4	2	5
5.	Janówka Zachodnia	15	11	20	11	14
6.	Kadłubiska	16	14	15	18	17
7.	Komarów Dolny	13	13	9	7	6
8.	Komarów Górny	2	3	2	3	4
9.	Komarów-Osada	80	74	80	75	62
10.	Komarów-Wieś	29	29	30	31	22
11.	Kraczew	6	3	6	4	6
12.	Krzywystok-Kolonia	3	3	2	2	3
13.	Krzywystok	16	13	14	9	9
14.	Księżostany-Kolonia	3	3	5	7	11
15.	Księżostany	9	11	7	3	4
16.	Ruszczyzna	12	10	7	7	5

17.	Sosnowa-Dębowa	7	5	4	4	8
18.	Swaryczów	3	1	1	1	3
19.	Śniatycze	22	17	15	18	21
20.	Tomaszówka	5	3	6	3	6
21.	Tuczapy	7	4	7	4	7
22.	Wolica Brzozowa	8	6	7	10	8
23.	Wolica Brzozowa-Kolonia	3	2	3	3	5
24.	Wolica Śniatycka	30	26	26	34	27
25.	Zubowice-Kolonia	8	6	5	5	11
26.	Zubowice	44	24	29	27	18
Razem:		406	335	363	331	340

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarowie-Osadle

W Gminie Komarów-Osada w 2016 r. 340 osób zostało dotkniętych tym negatywnym zjawiskiem ubóstwa i jest to wzrost o 9 osób w porównaniu z rokiem 2015. W latach poprzednich zjawisko to występowało w różnym stopniu jednak za każdym razem przekraczało liczbę 330 osób. Osoby, które uznano za ubogie, czyli nieposiadające dostatecznych środków materialnych na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych bardzo często borykają się z dodatkowymi problemami, których wypadkową staje się właśnie ubóstwo. Bezrobocie, wielodzietność, niepełnosprawność, brak kwalifikacji i umiejętności do podjęcia pracy zarobkowej powodują coraz gorszą sytuację materialną i w konsekwencji prowadzą do pojawienia się w rodzinie ubóstwa. Długotrwałe pozostawanie w tym stanie powoduje zanik aktywności zawodowej, brak chęci do podjęcia działań, aby wyjść z tej kryzysowej sytuacji oraz narastanie innych patologii społecznych takich jak alkoholizm i przemoc domowa.

Łączna liczba osób dotkniętych zjawiskiem ubóstwa w analizowanym okresie spadła o 66 osób. Największy spadek odnotowano w sołectwie Komarów-Osada (18 osób).

Ubóstwo w Gminie Komarów-Osada spowodowane jest kilkoma czynnikami. Najważniejszym z nich jest rolniczy charakter regionu, wiele rodzin utrzymuje się wyłącznie z rolnictwa i świadczeń pochodzących z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Należy zauważyć, że w przypadku małych gospodarstw rolnych dochody

z upraw często nie zaspokajają potrzeb rodzin, szczególnie tych wielodzietnych. Nawet przy wysokim dochodzie jednego członka rodziny, gdy na jego utrzymaniu jest kilkoro domowników środki okazują się niewystarczające.

Wykres 7. Zjawisko ubóstwa w sołectwach Gminy Komarów-Osada w latach 2012-2016

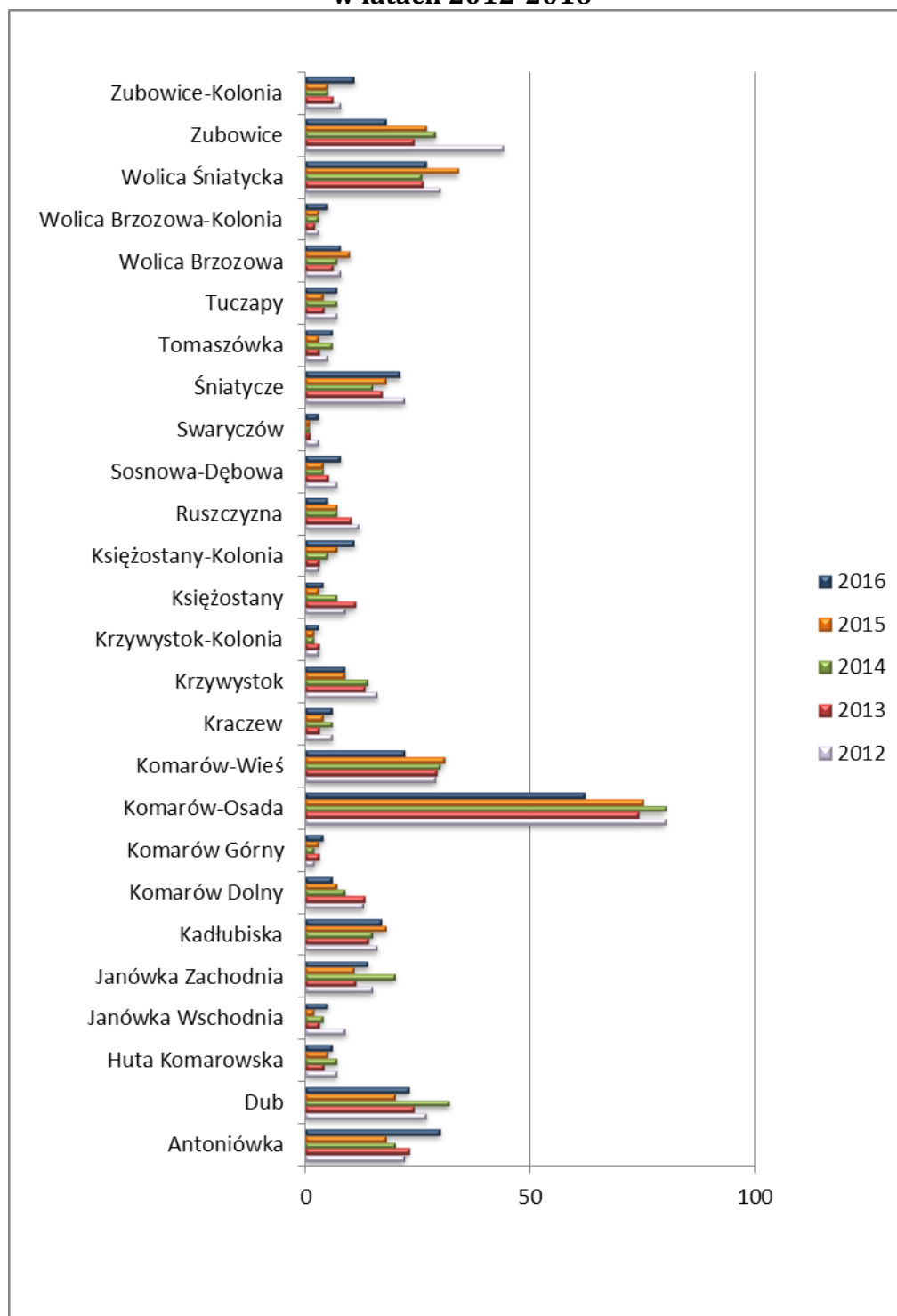

Tabela 6. Liczba osób objętych pomocą społeczną wg najczęściej występujących przyczyn jej udzielenia w latach 2012-2016 w Gminie Komarów-Osada

Lp.	Sołectwo	Wieloletniość					Długotrwała i ciężka choroba					Niepełnosprawność				
		2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Antoniówka	0	1	0	1	1	1	2	1	4	2	1	1	1	1	1
2.	Dub	2	3	4	3	2	0	5	2	1	4	3	6	8	4	4
3.	Huta Komarowska	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	3	2
4.	Janówka Wschodnia	0	0	0	1	1	0	1	1	0	2	0	0	0	0	0
5.	Janówka Zachodnia	0	0	1	1	2	1	0	0	1	1	0	2	1	1	2
6.	Kadłubiska	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0
7.	Komarów Dolny	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	1	0	0	0
8.	Komarów Górny	0	0	0	1	0	2	2	2	0	0	0	0	0	1	1
9.	Komarów -Osada	0	2	2	3	4	4	4	4	2	2	4	5	10	10	9
10.	Komarów -Wieś	0	0	1	1	0	2	2	3	3	1	2	4	3	2	2
11.	Kraczew	0	0	0	0	0	1	1	0	1	2	0	1	1	0	3
12.	Krzywystok -Kolonia	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2	1
13.	Krzywystok	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3	0	2	0	0	1
14.	Księżostany -Kolonia	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	2	1
15.	Księżostany	1	0	1	1	0	1	0	1	0	0	2	3	3	1	2
16.	Ruszczyzna	2	2	1	1	1	0	1	0	1	2	2	2	2	0	2
17.	Sosnowa -Dębowa	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	1	0	1	0	0
18.	Swaryczów	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	3	2
19.	Śniatycze	1	1	1	1	1	1	1	2	3	1	1	1	1	0	0
20.	Tomaszówka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21.	Tuczapy	0	0	0	0	1	0	2	1	2	0	0	0	0	0	1
22.	Wolica Brzozowa	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1
23.	Wolica Brzozowa -Kolonia	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0
24.	Wolica Śniatycka	2	2	1	2	3	2	3	2	6	4	1	1	1	4	4
25.	Zubowice	0	1	1	0	2	2	1	2	4	5	1	1	2	1	1
26.	Zubowice-Kolonia	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Razem		9	14	13	16	19	19	28	29	31	33	20	35	38	37	40

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarowie-Osadle

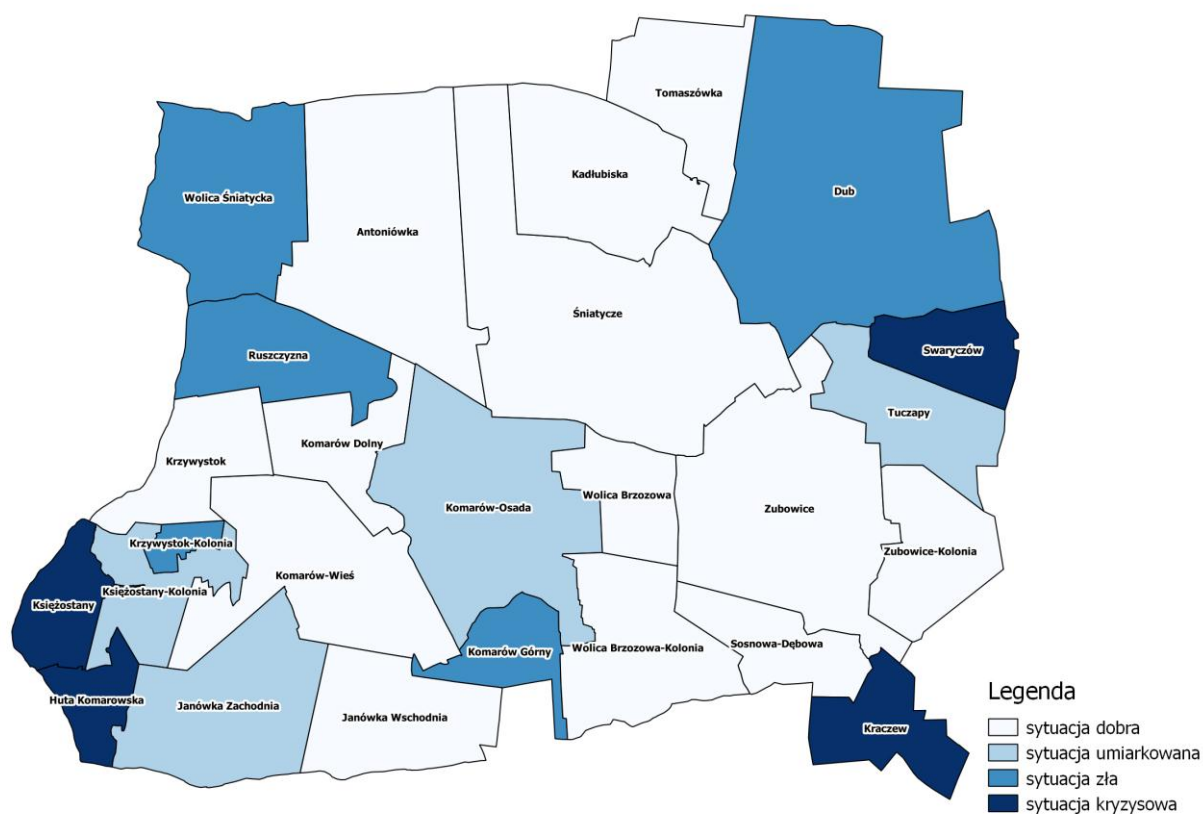
Tabela 7. Liczba osób objętych pomocą społeczną wg najczęściej występujących przyczyn jej udzielenia w latach 2012-2016 w Gminie Komarów-Osada

Lp.	Sołectwo	Niski dochód, trudne warunki mieszkaniowe					Potrzeby ochrony macierzyństwa					Wsparcie osób starszych				
		2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Antoniówka	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0
2.	Dub	3	2	2	2	2	0	1	1	2	3	0	2	0	2	2
3.	Huta Komarowska	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
4.	Janówka Wschodnia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.	Janówka Zachodnia	0	0	1	1	3	0	2	0	1	1	0	0	0	0	2
6.	Kadłubiska	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
7.	Komarów Dolny	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8.	Komarów Górny	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9.	Komarów -Osada	1	2	0	1	5	0	5	7	5	10	5	2	0	2	4
10.	Komarów -Wieś	0	0	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
11.	Kraczew	0	2	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
12.	Krzywystok-Kolonia	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13.	Krzywystok	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
14.	Księżostany-Kolonia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15.	Księżostany	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0
16.	Ruszczyszna	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
17.	Sosnowa-Dębowa	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
18.	Swaryczów	1	0	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0
19.	Śniatycze	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	1
20.	Tomaszówka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21.	Tuczapy	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
22.	Wolica Brzozowa	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0
23.	Wolica Brzozowa-Kolonia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
24.	Wolica Śniatycka	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
25.	Zubowice	0	0	1	3	3	0	2	1	3	3	0	2	0	0	0
26.	Zubowice-Kolonia	3	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Razem		8	11	9	9	18	1	16	14	17	20	5	11	0	7	12

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarowie-Osadle

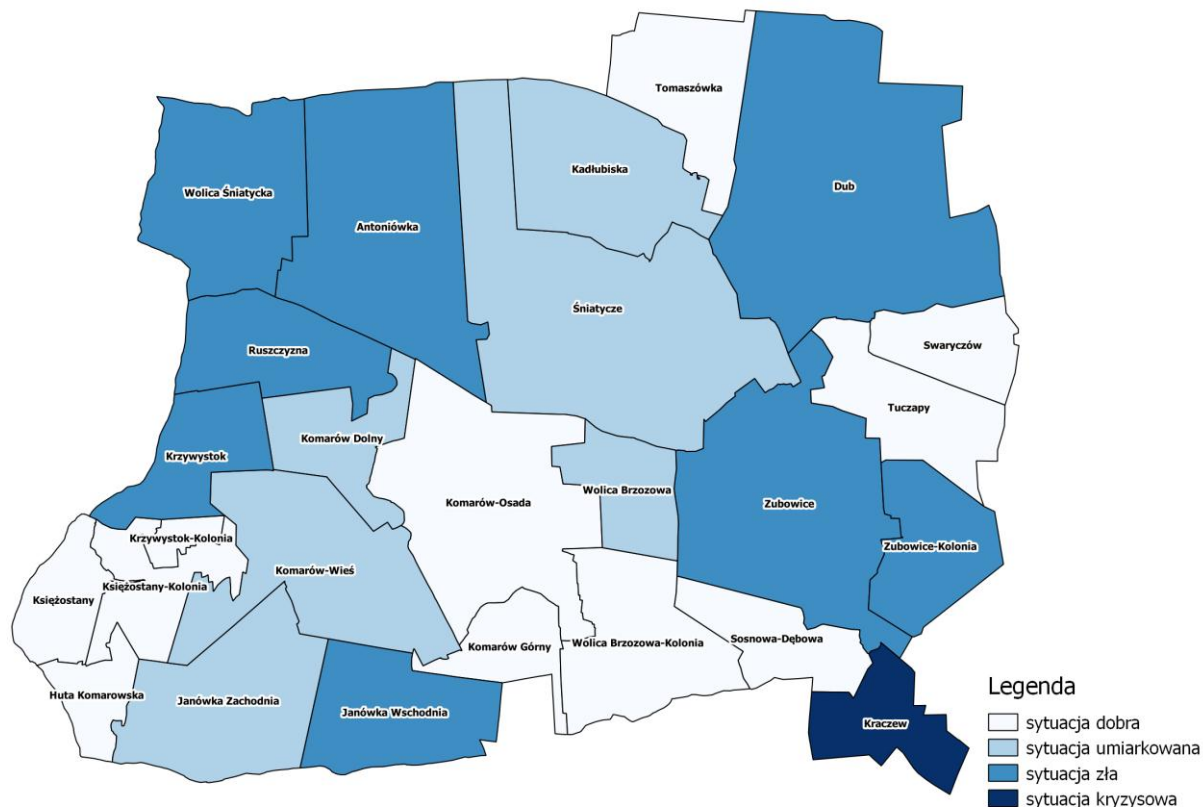
Z analizy danych zawartych w powyższych tabelach wynika, iż GOPS najczęściej świadczeń przyznał mieszkańcom sołectw: Komarów-Osada, Dub oraz Zubowice. Najwięcej świadczeń przyznano z następujących powodów: niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba, niski dochód, trudne warunki mieszkaniowe, potrzeba ochrony macierzyństwa. Wskaźniki te w przeliczeniu na 100 mieszkańców wykorzystane zostały do niniejszej diagnozy. Rozkład przestrzenny występowania tych zjawisk przedstawiono na poniższych mapach.

Mapa 4. Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 r.

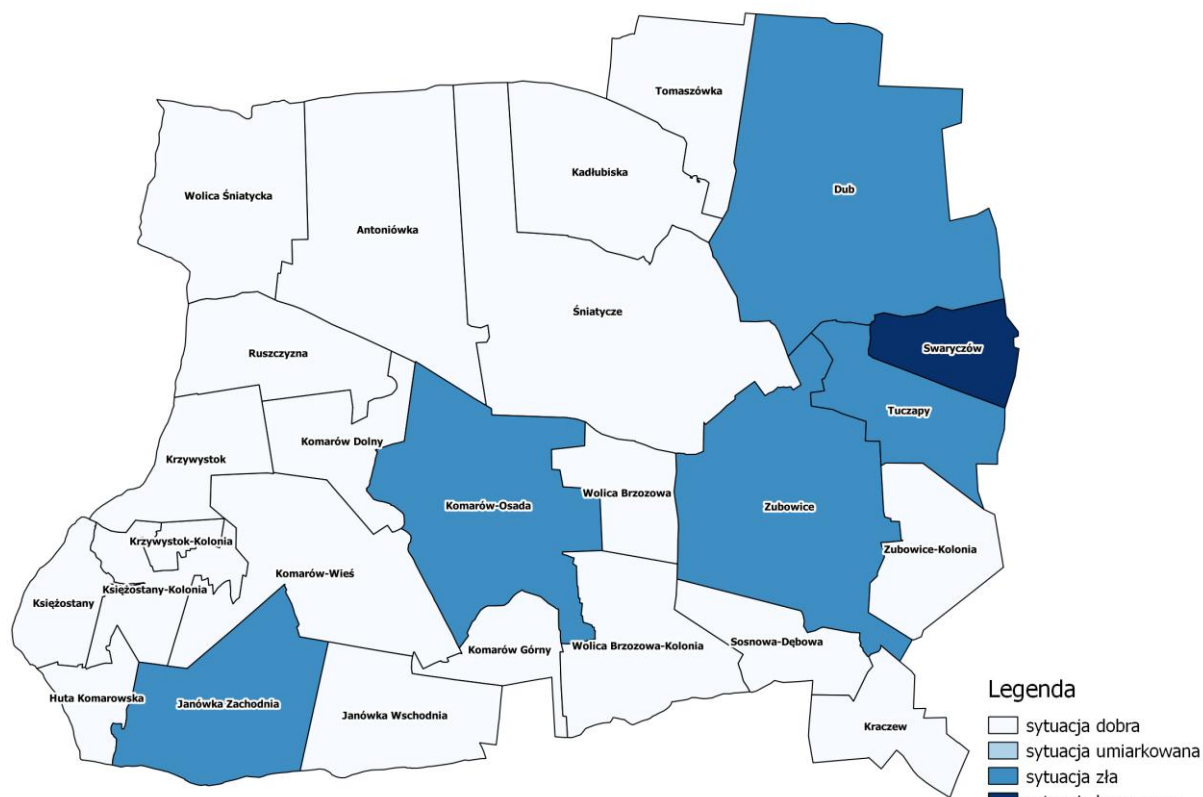
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Mapa 5. Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 r.

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

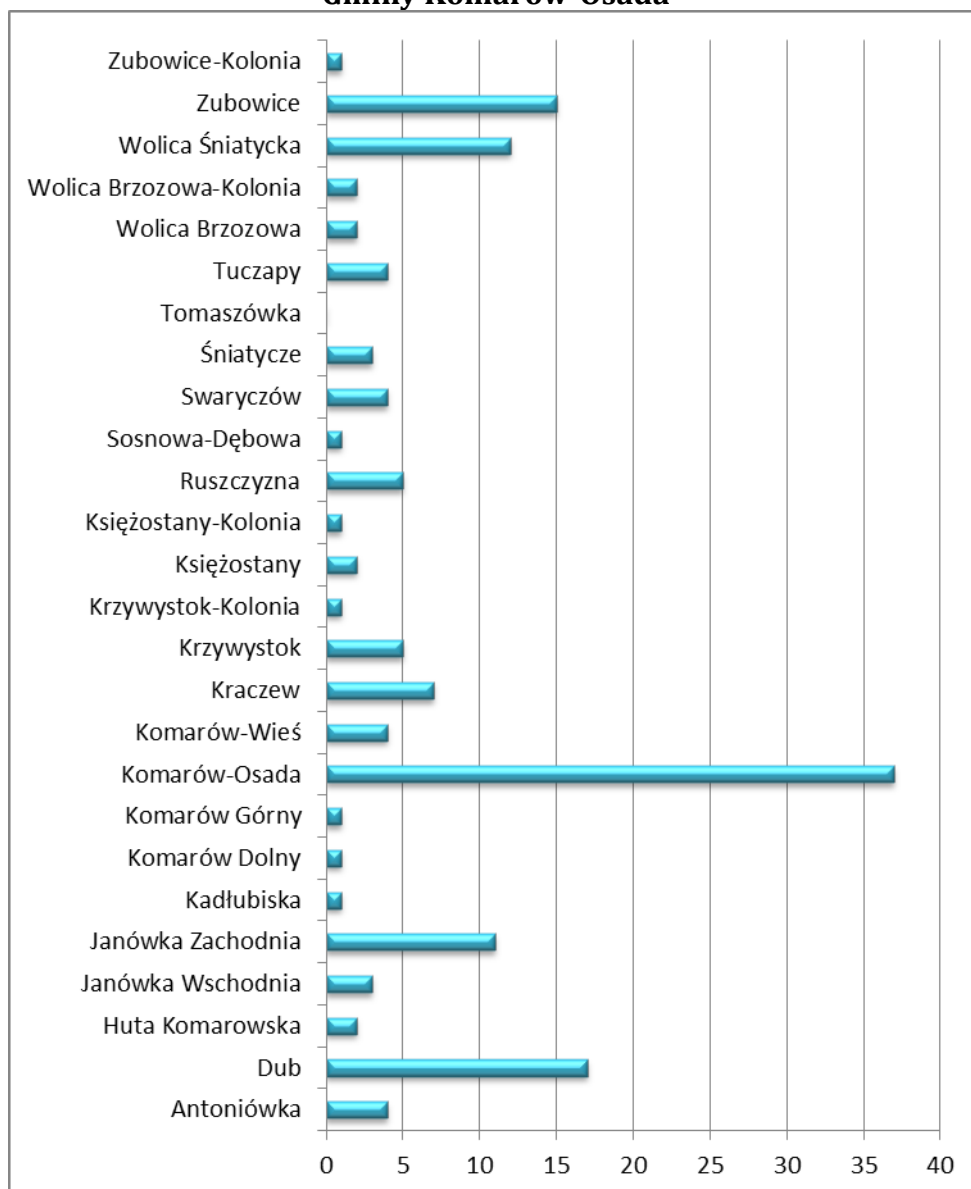
Mapa 6. Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 r.

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Niepokojącym zjawiskiem występującym na terenie Gminy Komarów-Osada jest największa liczba świadczeń przyznanych z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej i ciężkiej choroby. Świadczy to o złej kondycji społeczeństwa, przyczyn tego zjawiska należy szukać podobnie jak w przypadku mniejszej liczby mężczyzn, w rolniczym charakterze regionu. Długotrwała i ciężka praca w gospodarstwach rolnych powoduje wzrost chorób bezpośrednio związanych z pracą fizyczną oraz dużą liczbę wypadków przy pracy skutkujących niepełnosprawnością.

Wykres 8. Liczba osób objętych pomocą społeczną w 2016 roku w sołectwach Gminy Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

Liczba przyznanych świadczeń w latach 2012-2016 wzrasta. Pierwszy znaczący wzrost miał miejsce w 2013 roku, kiedy z 77 świadczeń w 2012 roku ich liczba wzrosła do 143. W roku następnym nastąpił spadek o 28 świadczeń jednak już w roku 2014 liczba osób objętych pomocą ponownie wzrosła i wyniosła 115 osób. Od tego momentu obserwuje się ciągły wzrost w przyznawanych świadczeniach, czyli jednocześnie wzrost liczby osób wymagających pomocy od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarowie-Osadzie. Warto zauważyć, że liczba przyznanych świadczeń ze względu na wielodzietność nie zmniejszyła się drastycznie w roku 2016 wraz z wprowadzeniem

„Programu 500+”, może to oznaczać, że problemy społeczne dotyczące rodziny wielodzietne są na tyle duże, że w dalszym ciągu wymagają dodatkowego wsparcia. Liczba osób objętych pomocą pod tym względem wzrosła z 16 w 2015 roku do 19 w roku 2016.

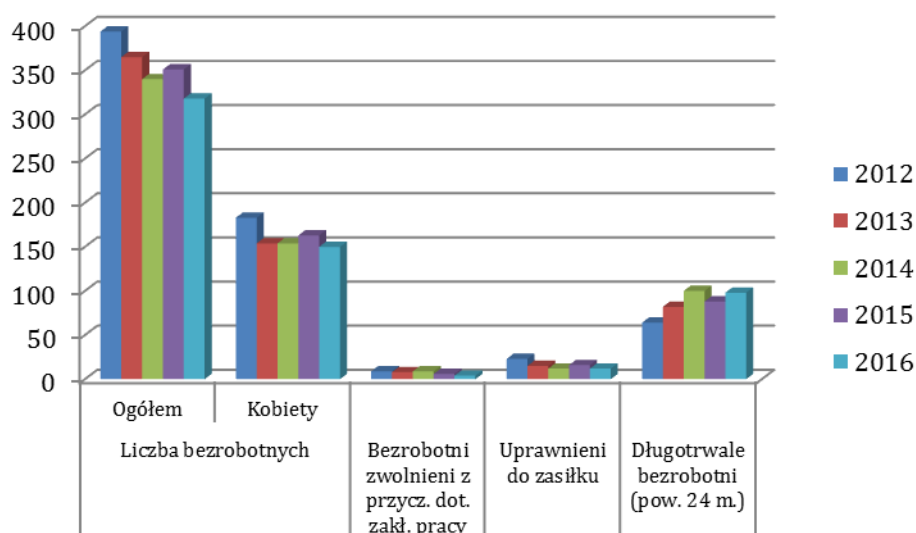
3.1.3. Bezrobocie

Kolejnym badanym zjawiskiem jest zjawisko bezrobocia. Podobnie jak w przypadku wskaźników dotyczących ubóstwa, by możliwe było wymierne porównanie skali zjawiska, wskaźniki dotyczące bezrobocia zaprezentowano w ujęciu na 100 mieszkańców. W celu pełniejszego zobrazowania specyfiki zjawiska, poza porównaniem liczby bezrobotnych ogółem, zbadano także kształtowanie się liczby bezrobotnych w szczególnej sytuacji: do 30 roku życia, powyżej 50 roku życia oraz osób długotrwale bezrobotnych.

Czynnikiem, który ma decydujący wpływ na zaspokajanie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia jest trwały brak pracy. Bezpośrednią konsekwencją bezrobocia jest narastająca patologia społeczna, pogłębianie się niepewności społecznej i wzrost poczucia zagrożenia bezpieczeństwa socjalnego. Długotrwały brak pracy powoduje szybką degradację ekonomiczną jednostki i rodziny, potęguje biedę i rozszerza sferę ubóstwa. Sytuacja materialna osób długotrwale bezrobotnych zależy w dużym stopniu od ich standardu życia w czasie zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności oraz długów. Istotne znaczenie ma bowiem poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. Najbardziej trudną sytuację materialną mają rodziny długotrwale pozostające bez stałego zatrudnienia. Pomimo zmniejszenia liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy, w Gminie Komarów-Osada, która jest obszarem typowo rolniczym występuje zjawisko tzw. bezrobocia ukrytego, dotyczącego szczególnie osób zatrudnionych w rolnictwie i jest związane z niskim poziomem wykształcenia i kompetencji. Bezrobocie ukryte – agrarne jest poważnym, trudnym do oszacowania problemem. Występuje ono wtedy, gdy

konieczną do wykonania pracę w gospodarstwie wykonuje więcej osób, niż w rzeczywistości mogłoby ją efektywnie wykonywać. Oznacza to, że w niektórych gospodarstwach pracują osoby, które nie przyczyniają się do zwiększenia ich produkcji i gdyby w tym czasie pracowały w innym miejscu, gospodarstwo funkcjonowałoby bez zmian. Pomimo tego, że oficjalnie pracują w gospodarstwie ich praca nie przyczynia się do generowania przez gospodarstwo dochodów lub okresowo pozostają bez zajęcia. Podejmowanie działań prowadzących do utworzenia nowych miejsc pracy oraz rozwijanie branż pozarolniczych na terenie gminy może pomóc w minimalizowaniu ryzyka wystąpienia tego zjawiska.

Wykres 9. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Komarów-Osada w latach 2012-2016

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie www.wuplublin.praca.gov.pl

Jak wynika z powyższych danych liczba bezrobotnych w badanym okresie spadała, wzrosła natomiast liczba osób długotrwale bezrobotnych. Udział osób bezrobotnych zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych zmniejszył się w badanym okresie z 2,28% w 2012 r. do 1,26% w 2016 r., natomiast udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych wzrósł z 16,24% w 2012 r. do 30,82% w 2016 r.

W 2016 roku na terenie Gminy Komarów-Osada zarejestrowanych było 318 osób bezrobotnych, w tym 150 kobiet.

Tabela 8. Liczba osób bezrobotnych ogółem oraz liczba osób długotrwale bezrobotnych w latach 2012-2016 w Gminie Komarów-Osada

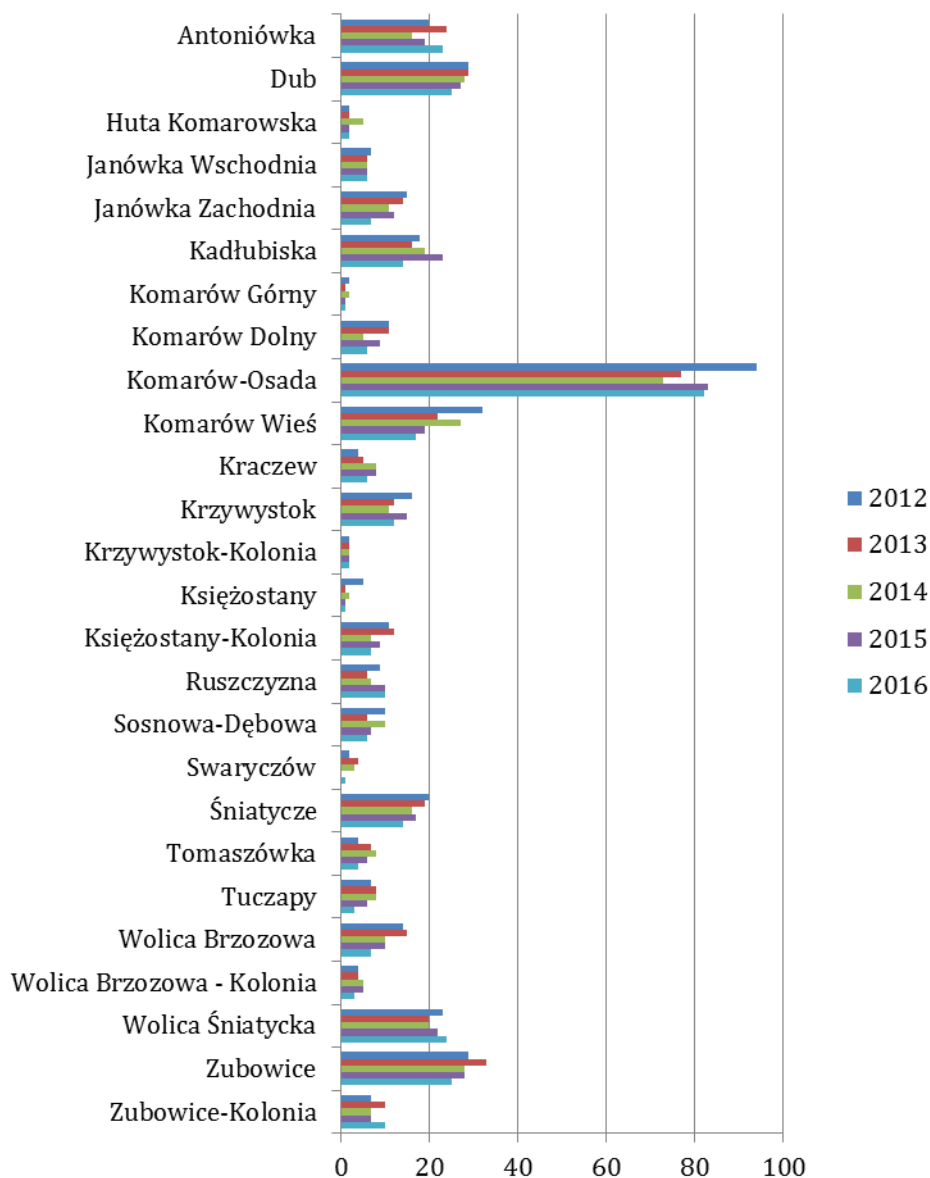
Lp.	Sołectwo	Osoby bezrobotne ogółem					Osoby długotrwale bezrobotne				
		2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Antoniówka	20	24	16	19	23	13	14	13	11	14
2.	Dub	29	29	28	27	25	17	16	22	17	20
3.	Huta Komarowska	2	2	5	2	2	1	1	1	1	1
4.	Jańówka Wschodnia	7	6	6	6	6	2	5	5	3	4
5.	Janówka Zachodnia	15	14	11	12	7	7	11	7	9	4
6.	Kałużbiska	18	16	19	23	14	10	10	11	12	13
7.	Komarów Dolny	11	11	5	9	6	5	7	4	6	5
8.	Komarów Górny	2	1	2	1	1	-	1	1	1	1
9.	Komarów-Osada	94	77	73	83	82	60	50	49	52	51
10.	Komarów Wieś	32	22	27	19	17	18	19	15	17	14
11.	Kraczew	4	5	8	8	6	1	2	5	6	5
12.	Krzywystok	16	12	11	15	12	7	10	8	7	9
13.	Krzywystok-Kolonia	2	2	2	2	2	2	-	1	1	1
14.	Księżostany	5	1	2	1	1	3	1	1	1	1
15.	Księżostany-Kolonia	11	12	7	9	7	3	8	6	5	5
16.	Ruszczyszna	9	6	7	10	10	9	3	5	3	5
17.	Sosnowa - Dębowa	10	6	10	7	6	8	6	7	4	4
18.	Swaryczów	2	4	3	-	1	1	2	2	-	-
19.	Śniatycze	20	19	16	17	14	13	12	10	14	11
20.	Tomaszówka	4	7	8	6	4	2	4	6	5	4
21.	Tuczapy	7	8	8	6	3	3	4	6	3	3
22.	Wolica Brzozowa	14	15	10	10	7	11	9	9	7	5
23.	Wolica Brzozowa-Kolonia	4	4	5	5	3	4	4	4	4	3
24.	Wolica Śniatycza	23	20	20	22	24	17	13	12	14	16
25.	Zubowice	29	33	28	28	25	12	18	17	20	17
26.	Zubowice-Kolonia	7	10	7	7	10	4	6	6	5	3
Razem		397	366	344	354	318	233	236	233	228	219

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w poszczególnych sołectwach wynosi od 33,00% (sołectwo Zubowice-Kolonia) do 100%

(sołectwa: Komarów Górny, Księżostany, Tomaszówka, Tuczapy, Wolica Brzozowa -Kolonia).

Wykres 10. Osoby bezrobotne ogółem w latach 2012-2016 w Gminie Komarów-Osada

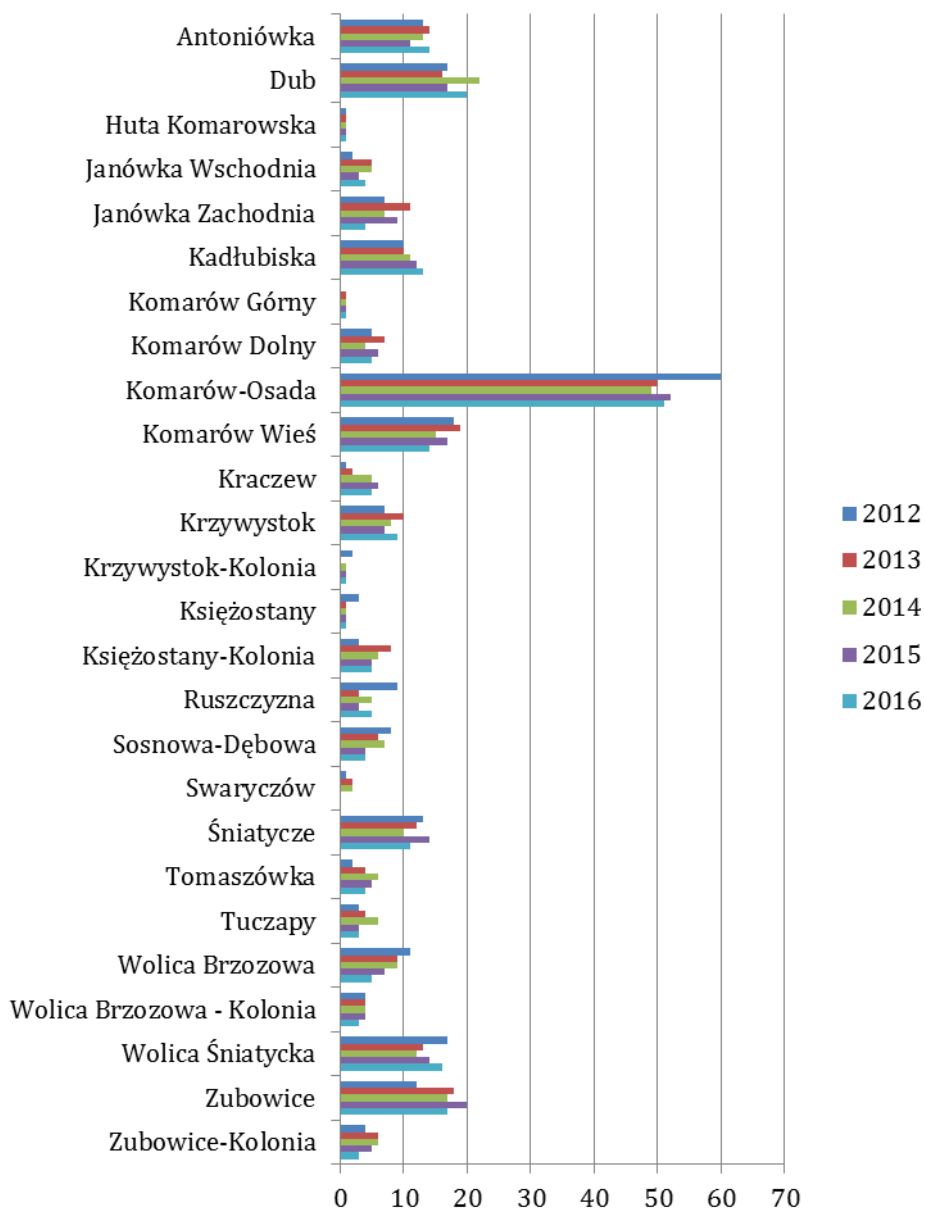

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

W latach 2012-2016 najwięcej osób bezrobotnych w Gminie Komarów-Osada zarejestrowanych było na terenie sołectw: Komarów-Osada, Zubowice oraz Dub. W większości sołectw w badanym okresie odnotowano spadek ogólnej liczby bezrobotnych analogicznie do obszaru całej Gminy. Wzrost liczby osób bezrobotnych

odnotowano w sołectwach: Antoniówka, Kraczew, Ruszczyzna, Wolica Śniatycka, Zubowice-Kolonia.

Wykres 11. Osoby długotrwale bezrobotne w latach 2012-2016 w Gminie Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Największy wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych nastąpił w sołectwie Zubowice (5 osób w stosunku do roku 2012), natomiast największy spadek odnotowano w sołectwie Komarów-Osada (9 osób).

Tabela 9. Liczba osób bezrobotnych do 30 roku życia oraz osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w latach 2012-2016 w Gminie Komarów-Osada

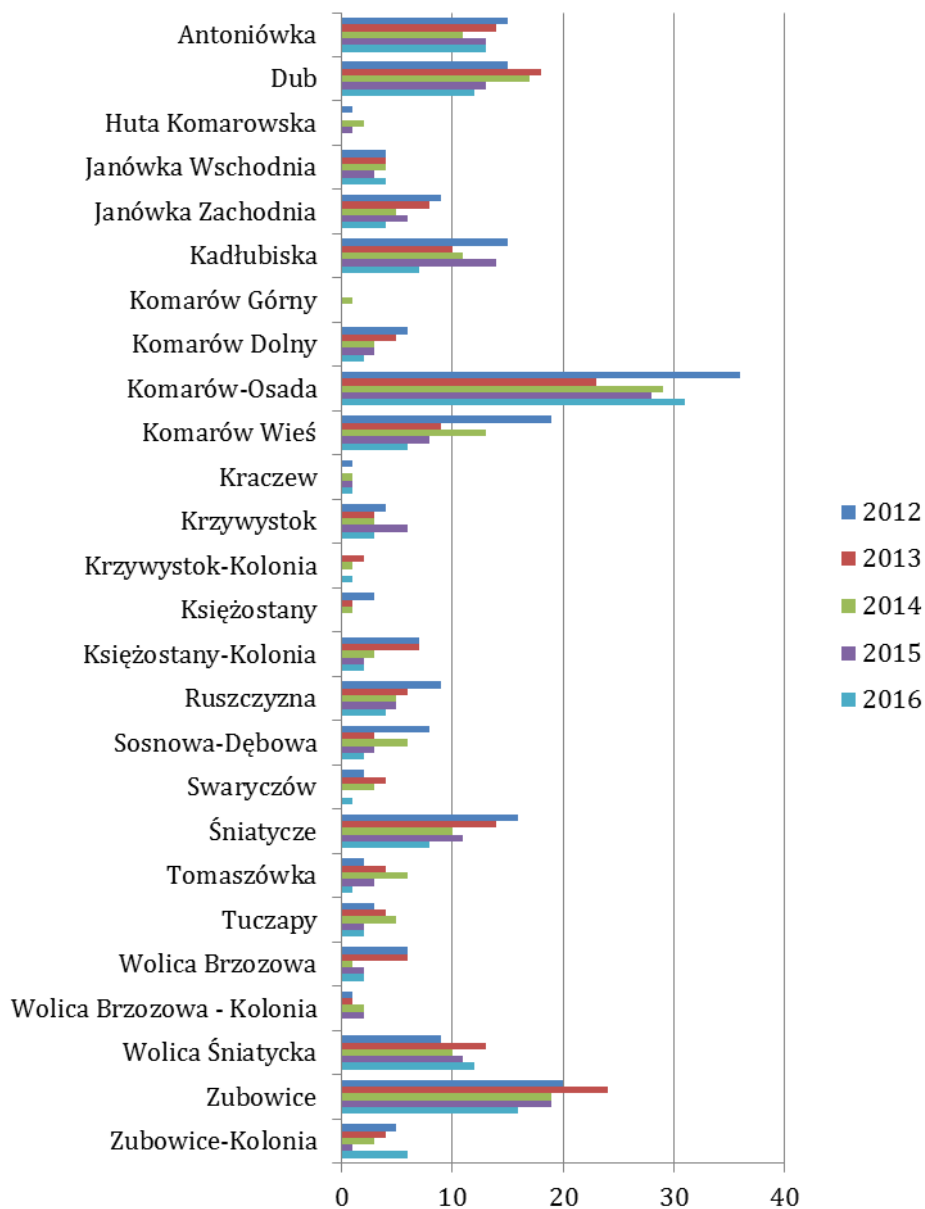
Lp.	Sołectwo	Osoby bezrobotne do 30 roku życia					Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia				
		2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Antoniówka	15	14	11	13	13	1	2	-	2	2
2.	Dub	15	18	17	13	12	2	1	1	-	3
3.	Huta Komarowska	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-
4.	Ja nówka Wschodnia	4	4	4	3	4	-	-	-	-	-
5.	Janówka Zachodnia	9	8	5	6	4	2	2	2	2	-
6.	Kadłubiska	15	10	11	14	7	-	1	3	2	2
7.	Komarów Dolny	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
8.	Komarów Górny	6	5	3	3	2	1	4	-	2	2
9.	Komarów-Osada	36	23	29	28	31	16	17	13	19	19
10.	Komarów Wieś	19	9	13	8	6	1	4	6	6	3
11.	Kraczew	1	-	1	1	1	-	2	4	4	2
12.	Krzywystok	4	3	3	6	3	4	3	3	1	1
13.	Krzywystok-Kolonia	-	2	1	-	1	1	-	1	1	-
14.	Księżostany	3	1	1	-	-	2	-	-	-	-
15.	Księżostany-Kolonia	7	7	3	2	2	1	1	-	-	-
16.	Ruszczyzna	9	6	5	5	4	-	-	-	1	1
17.	Sosnowa-Dębowa	8	3	6	3	2	-	1	1	1	1
18.	Swaryczów	2	4	3	-	1	-	-	-	-	-
19.	Śniatycze	16	14	10	11	8	-	1	1	2	2
20.	Tomaszówka	2	4	6	3	1	1	2	1	1	1
21.	Tuczapy	3	4	5	2	2	2	2	2	1	-
22.	Wolica Brzozowa	6	6	1	2	2	1	1	1	-	-
23.	Wolica Brzozowa-Kolonia	1	1	2	2	-	-	-	1	1	1
24.	Wolica Śniatycka	9	13	10	11	12	4	3	3	4	3
25.	Zubowice	20	24	19	19	16	-	1	-	3	4
26.	Zubowice-Kolonia	5	4	3	1	6	-	2	-	1	1
Razem		216	187	175	157	140	39	50	43	54	48

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

W analizowanym okresie w większości sołectw z terenu Gminy Komarów-Osada odnotowano spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych do 30 roku życia, jedynie w sołectwie Wolica Śniatycka oraz Zubowice-Kolonia liczba ta wzrosła. Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w większości sołectw wzrastała. Spadek

liczby takich osób nastąpił w sołectwach: Janówka Zachodnia, Krzywystok, Krzywystok-Kolonia, Księżostany, Księżostany-Kolonia, Tuczapy, Wolica Brzozowa, Wolica Śniatycka.

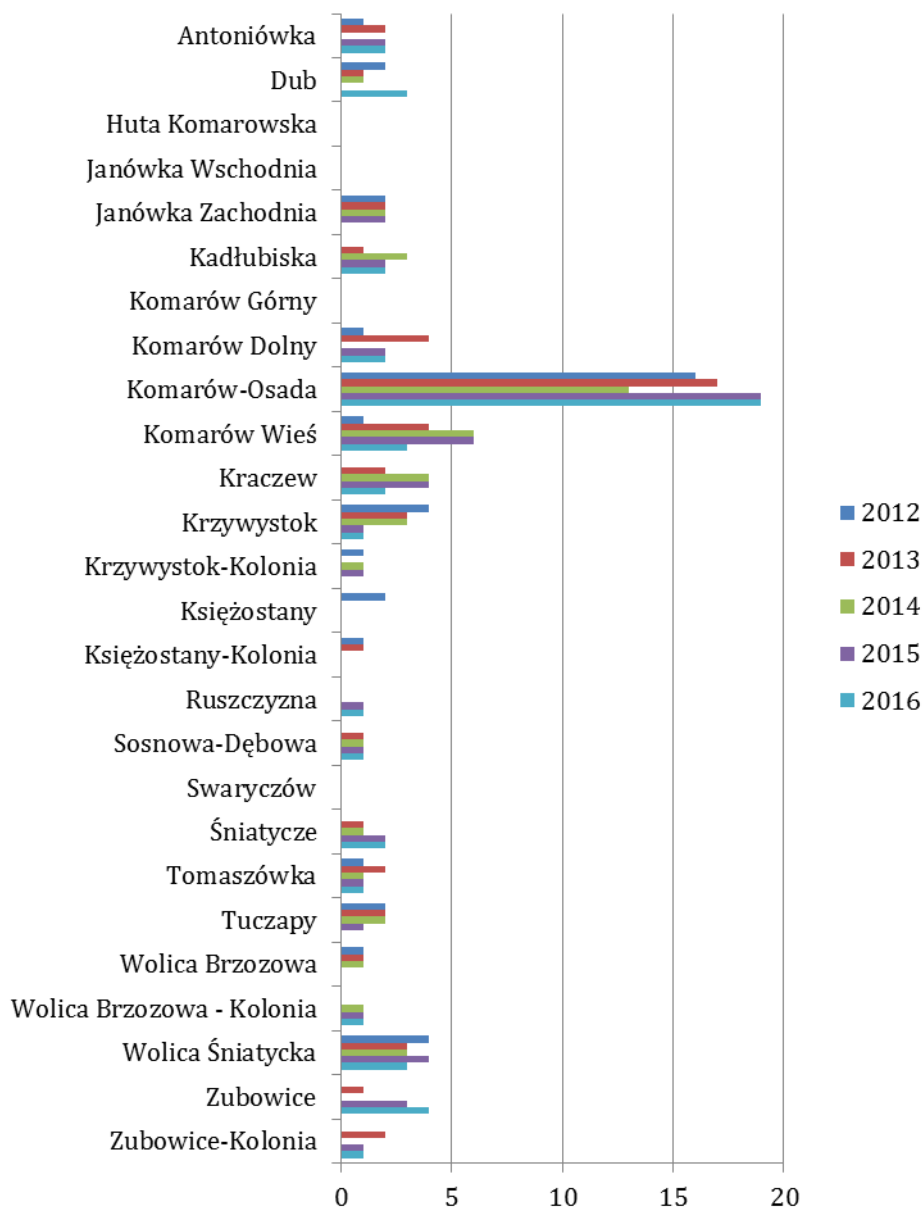
Wykres 12. Osoby bezrobotne do 30 roku życia w latach 2012-2016 w Gminie Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Najwięcej osób bezrobotnych do 30 roku życia w roku 2016 zarejestrowanych było na terenie sołectw: Komarów-Osada i Zubowice, natomiast największy procentowy udział tych osób w ogólnej liczbie bezrobotnych w poszczególnych sołectwach odnotowano w sołectwie Swaryczów (100%).

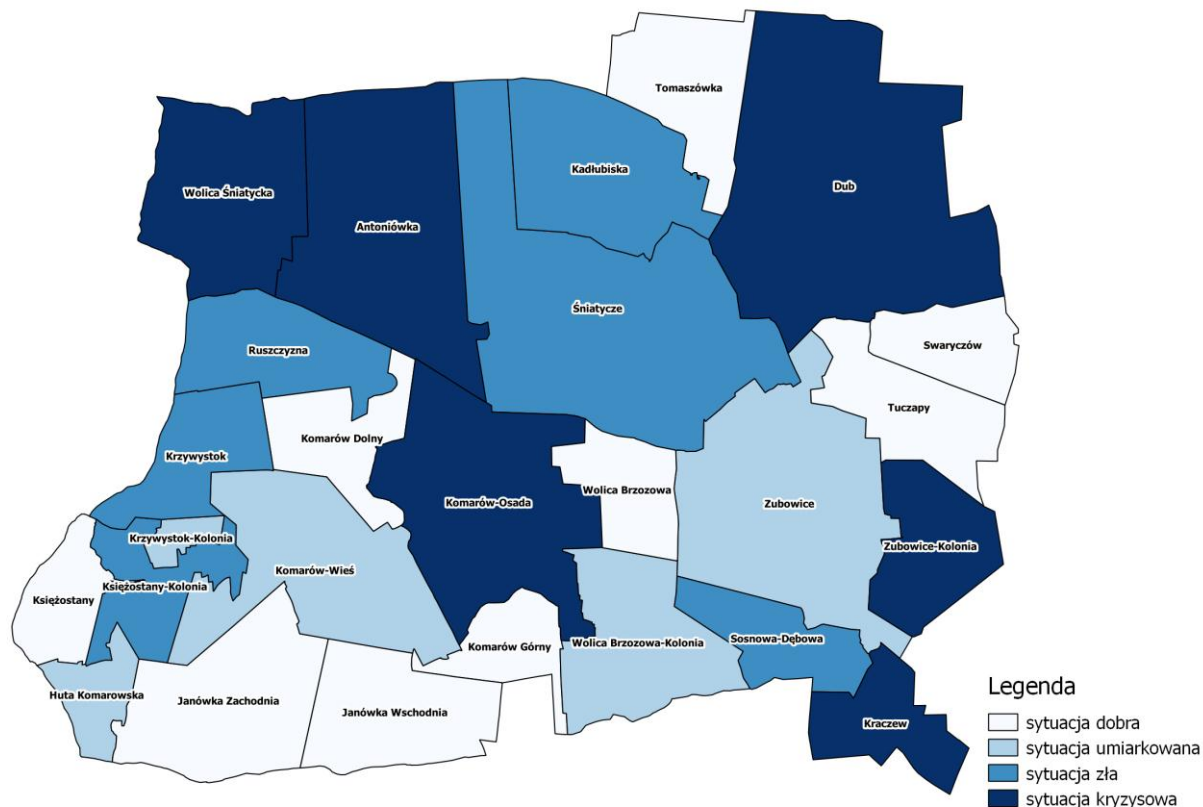
Wykres 13. Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia w latach 2012-2016 w Gminie Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Najwięcej osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w latach 2012-2016 zarejestrowanych było na terenie sołectw: Komarów-Osada i Komarów-Wieś, natomiast największy procentowy udział tych osób w ogólnej liczbie bezrobotnych sołectwa odnotowano w sołectwach: Komarów Dolny, Kraczew, Wolica Brzozowa-Kolonia (33,33%).

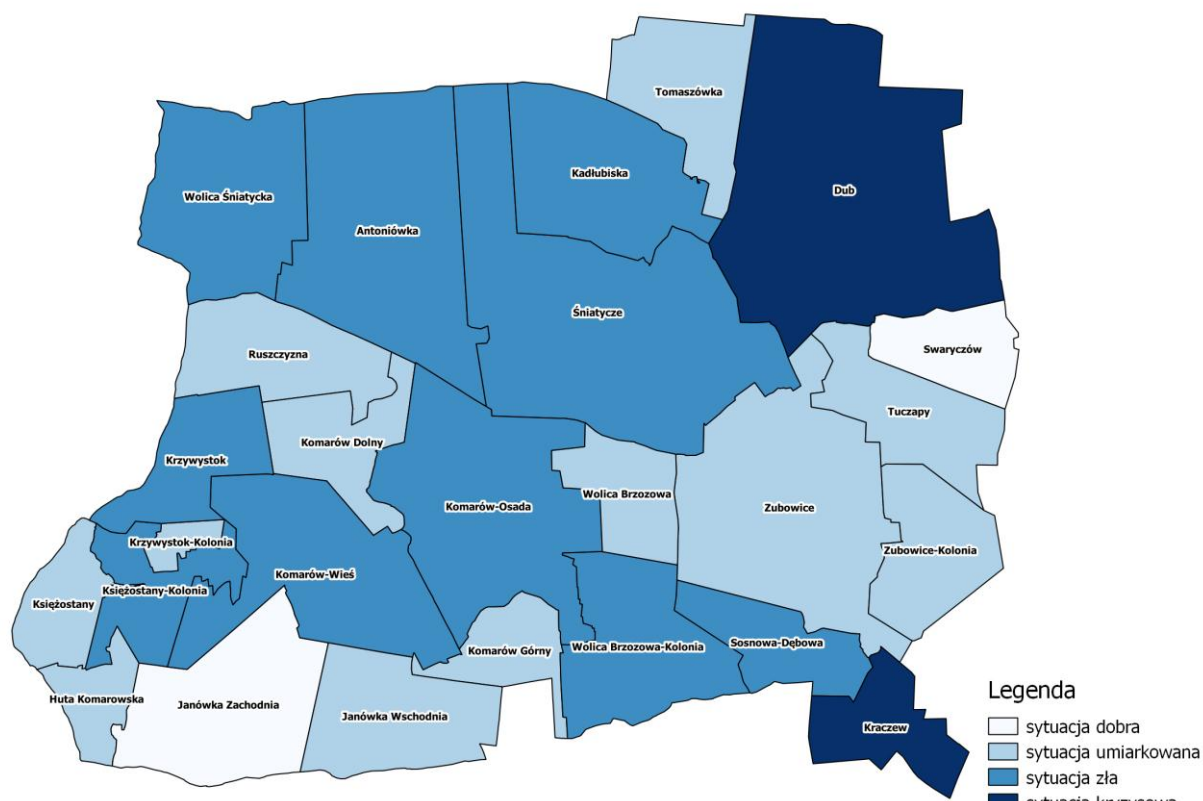
Mapa 7. Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 roku

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 mieszkańców w Gminie Komarów-Osada wyniosła 5,12.

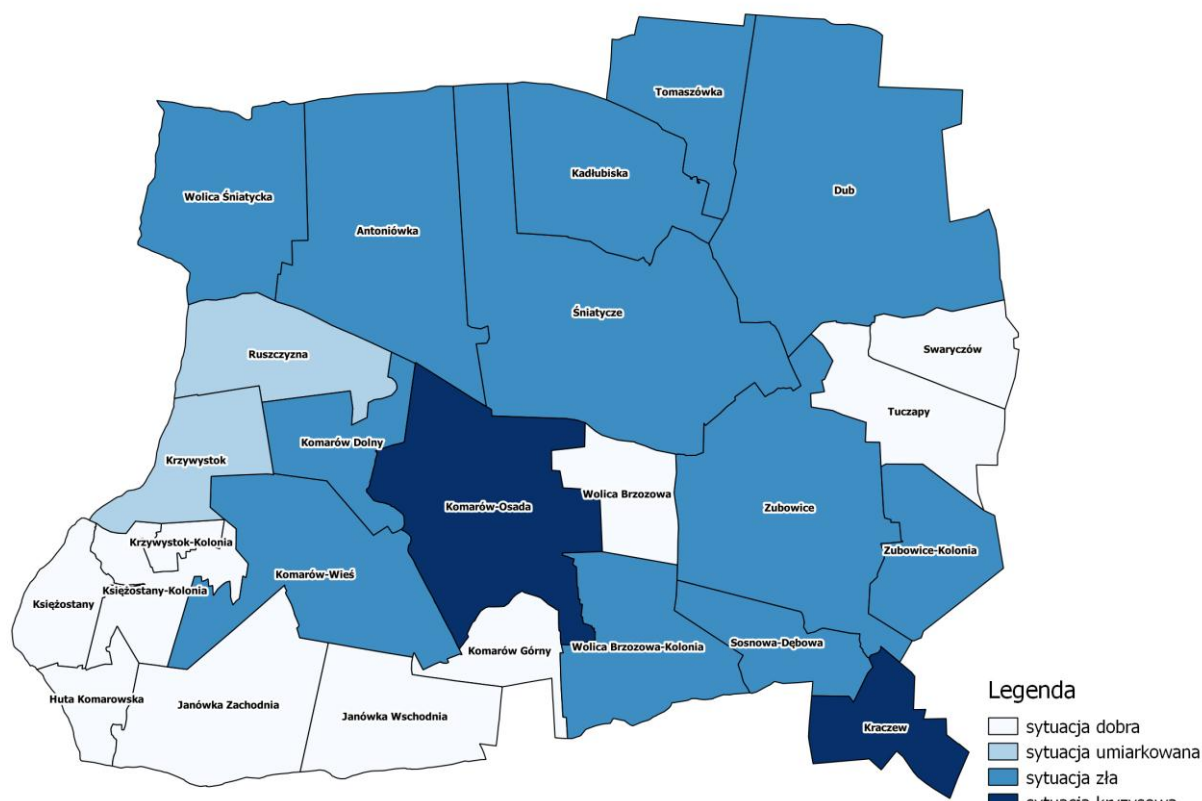
Mapa 8. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 roku

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w Gminie Komarów-Osada wyniosła 3,58.

Mapa 10. Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 roku

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 mieszkańców w Gminie Komarów-Osada wyniosła 0,67.

Bezrobocie w Gminie Komarów-Osada jest jednym z najważniejszych problemów społecznych, szczególnie ważne jest przeciwdziałanie jego wzrostowi i podejmowanie działań aktywizujących lokalną społeczność do poszukiwania pracy, przekwalifikowywania, doksztalcania oraz zakładania własnych działalności gospodarczych poza rolnictwem.

3.1.4. Edukacja

Zapotrzebowanie w zakresie edukacji na terenie Gminy Komarów-Osada zaspokaja pięć szkół podstawowych oraz dwa gimnazja, tj.:

- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Antoniówce.
- Szkoła Podstawowa w Dubie.
- Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Komarowie-Osadle.
- Szkoła Podstawowa w Zubowicach.
- Szkoła Podstawowa im. Jana Kochanowskiego w Śniatyczach.
- Gimnazjum Publiczne w Komarowie-Osadle.
- Gimnazjum Publiczne w Zubowicach.

Tabela 10. Liczba uczniów w szkołach na terenie Gminy Komarów-Osada

Nazwa szkoły	Wyszczególnienie	Liczba dzieci w roku szkolnym		
		2012-2013	2013-2014	2014-2015
Szkoła Podstawowa w Komarowie - Osadle	Liczba nauczycieli	14	13	13
	Liczba oddziałów	9	10	10
	Liczba uczniów – Punkt Przedszkolny	0	12	12
	Liczba uczniów – Oddział Przedszkolny	71	65	42
	Liczba uczniów-Szkoła Podstawowa	142	144	166
	Liczba uczniów - ogółem	213	221	220
Szkoła Podstawowa w Śniatyczach	Liczba nauczycieli	5	5	5
	Liczba oddziałów	3	3	3
	Liczba uczniów – Oddział Przedszkolny	15	15	7
	Liczba uczniów - Szkoła Podstawowa	36	34	40
	Liczba uczniów - ogółem	41	49	47
Szkoła Podstawowa w Antoniówce	Liczba nauczycieli	6	6	6
	Liczba oddziałów	3	3	3
	Liczba uczniów – Oddział Przedszkolny	16	18	9
	Liczba uczniów - Szkoła Podstawowa	39	36	40
	Liczba uczniów - ogółem	55	54	49
Szkoła Podstawowa w Dubie	Liczba nauczycieli	6	6	5
	Liczba oddziałów	2	2	2
	Liczba uczniów – Oddział Przedszkolny	8	10	6
	Liczba uczniów - Szkoła	29	29	32

	Podstawowa			
	Liczba uczniów - ogółem	37	39	38
Szkoła Podstawowa w Zubowicach	Liczba nauczycieli	5	5	5
	Liczba oddziałów	2	2	2
	Liczba uczniów - Oddział Przedszkolny	8	6	3
	Liczba uczniów - Szkoła Podstawowa	26	23	26
	Liczba uczniów - ogółem	34	29	29
Gimnazjum w Komarowie - Osadzie	Liczba nauczycieli	13	14	13
	Liczba oddziałów	6	5	5
	Liczba uczniów - Gimnazjum	119	111	111
Gimnazjum w Zubowicach	Liczba nauczycieli	6	6	7
	Liczba oddziałów	3	3	3
	Liczba uczniów - Gimnazjum	52	52	49
Liczba uczniów - ogółem		551	555	543

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2020

Liczba dzieci ogółem uczęszczających do szkół na terenie Gminy utrzymuje się w ostatnich latach na podobnym poziomie. Obserwuje się niewielki spadek łącznej liczby uczniów gimnazjów (ich liczba w ostatnich trzech latach spadła ok. 6%). Jest to trend charakterystyczny dla przeważającej większości jednostek samorządu terytorialnego, nie tylko w województwie lubelskim, ale w całym kraju. Wpływ na to ma przede wszystkim niekorzystne zjawisko niżu demograficznego. Taka sytuacja jest również podyktowana wybieraniem przez uczniów na miejsce swojej edukacji, szkół poza terenem Gminy. Niekorzystnym zjawiskiem jest widoczny, niemal 25% spadek liczby dzieci uczęszczających do oddziałów przedszkolnych w gminie, co może świadczyć o spadku upowszechnienia tej formy edukacji, na skutek różnych czynników m.in. barier ekonomicznych. Spadki liczby uczniów gimnazjów i liczby dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej kompensuje niewielki wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych. Trend ten widoczny jest zwłaszcza w Szkole Podstawowej w Komarowie-Osadzie, gdzie w ciągu ostatnich trzech lat liczba uczniów wzrosła o 17%. W placówkach oświatowych, w roku szkolnym 2014/2015, proces edukacyjno-wychowawczy realizowało 54 nauczycieli, z tej liczby: 34 nauczycieli w oddziałach przedszkolnych i klasach szkół podstawowych i 20 w gimnazjach.

Szkoły dysponują dobrymi warunkami lokalowymi i wyposażeniem dydaktycznym umożliwiającym organizowanie procesów edukacyjnych

z wykorzystaniem zalecanych warunków i sposobów realizacji podstawy programowej. W ostatnich latach wyremontowano budynek Szkoły Podstawowej w Dubie, wymieniając m.in. pokrycie dachowe. W ramach prac termomodernizacyjnych wymieniono również okna i drzwi. Podobne prace wykonano w szkołach w Komarowie-Osadzie, Śniatyczach i Zubowicach.

Szkoły skutecznie realizują swoje cele i zadania statutowe zapewniając wysoki poziom przekazywanej wiedzy. Uczniowie korzystają z bogatej oferty zajęć edukacyjnych, podczas których rozwijają swoje zdolności i umiejętności. Dużą wagę przykładają się do krzewienia postawy ekologicznej, czemu służą liczne inicjatywy prowadzone przez szkoły. Biorąc pod uwagę zróżnicowanie potrzeb i zdolności uczniów, szkoły dążą do zapewnienia warunków rozwoju każdego z nich. W szkołach odbywają się zajęcia wyrównawcze dla dzieci z trudnościami edukacyjnymi, prowadzona jest terapia pedagogiczna, logopedyczna i psychologiczna. Szkoły uczestniczą w wielu programach profilaktycznych, prozdrowotnych i charytatywnych. Ponadto współpracują z lokalnym społeczeństwem – uczestniczą w warsztatach kulinarnych organizowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich, zawodach sportowo-pożarniczych organizowanych przez Ochotniczą Straż Pożarną oraz współpracują z Warsztatem Terapii Zajęciowej w Wolicy Brzozowej. Przy szkołach podstawowych działają również oddziały przedszkolne, utworzone dzięki wspólnym wysiłkom Urzędu Gminy i lokalnej społeczności.¹

Wszystkie placówki udzielają pomocy finansowej, która dotyczy zapewniania stypendiów socjalnych. Z danych zawartych w poniższej tabeli wynika, że największa kwota na stypendium socjalne jest przyznawana uczniom w Szkole Podstawowej im. Henryka Sienkiewicza w Komarowie-Osadzie.

Tabela 11. Przyznana pomoc finansowa w placówkach edukacyjnych na terenie Gminy Komarów-Osada

Lp.	Szkoła	Rok	Przyznane stypendia socjalne	
			Liczba	zł
1	PUBLICZNE GIMNAZJUM	2016	50	11500,00

¹ Strategia Rozwoju Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2020

	W KOMAROWIE-OSADZIE	2015	50	12412,08
		2014	43	17883,55
		2013	40	16976,00
		2012	52	20533,91
2	PUBLICZNE GIMNAZJUM W ZUBOWICACH	2016	10	2602,00
		2015	16	4464,52
		2014	21	9064,07
		2013	21	8984,00
		2012	19	7281,22
3	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. JANA KOCHANOWSKIEGO W ŚNIATYCZACH	2016	12	2951,00
		2015	14	3779,52
		2014	13	5217,77
		2013	10	4058,00
4	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. JANA PAWŁA II W ANTONIÓWCE	2016	33	7910,00
		2015	35	9058,92
		2014	29	12475,99
		2013	24	10055,00
		2012	23	8712,28
5	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. HENRYKA SIENKIEWICZA W KOMAROWIE-OSADZIE	2016	74	17221,00
		2015	88	20882,08
		2014	84	35469,04
		2013	73	30213,50
		2012	65	24285,92
6	SZKOŁA PODSTAWOWA W DUBIE	2016	13	3051,00
		2015	19	4985,00
		2014	21	8833,00
		2013	15	5983,50
		2012	11	4671,52
7	SZKOŁA PODSTAWOWA W ZUBOWICACH	2016	2	576,00
		2015	4	1099,76
		2014	6	2546,99
		2013	8	3544,00
		2012	9	3487,88

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Średni wynik sprawdzianu po szóstej klasie szkoły podstawowej dla szkół w Gminie Komarów-Osada w roku szkolnym 2015/2016 był znacząco wyższy niż w latach poprzednich i wyniósł 76%. Żaden z 37 przystępujących do egzaminu uczniów

nie osiągnął wyniku niskiego, wynik średni uzyskało 21 uczniów, a wysoki 16. Średni wynik województwa lubelskiego w części matematycznej wynosił 53%, podczas gdy średni wynik uczniów szkół podstawowych Gminy osiągnął wynik 73%. Podobnie w przypadku sprawdzianu z języka polskiego gdzie średni wynik dla województwa wyniósł 71%, a uczniowie szkół podstawowych w Gminie uzyskali średni wynik 78%. Dzięki tak wysokim wynikom Szkoły Podstawowe funkcjonujące na terenie Gminy Komarów-Osada znajdują się na czołowym miejscu w rankingach szkół podstawowych województwa lubelskiego.

Wysokie wyniki sprawdzianu świadczą o wysokim poziomie nauczania w Szkołach Podstawowych Gminy Komarów-Osada, jednak jest to także spowodowane małą liczbą uczniów klas szóstych w tych latach. Nauczyciele prowadzący małe klasy mogą poświęcić większą uwagę pojedynczym dzieciom i dzięki temu reagować na pojawiające się problemy w nauce. W roku 2012 do egzaminu po szóstej klasie szkoły podstawowej przystąpiło 60 uczniów, w roku 2016 było to tylko 37 dzieci.

3.1.5. Bezpieczeństwo publiczne

Do głównych problemów sfery społecznej zalicza się wysoki poziom przestępczości na danym obszarze. Przestępczość zmniejsza poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, obniża jakość życia, wpływa negatywnie na integrację lokalnej społeczności. Badanie poziomu przestępczości na terenie Gminy Komarów-Osada oparto o dane pozyskane z Komendy Miejskiej Policji w Zamościu.

Poziom przestępczości nie zawsze pokrywa się z rozkładem terytorialnym ubóstwa czy innych problemów społecznych. Bezsporne pozostaje natomiast przełożenie liczby przestępstw na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców poszczególnych jednostek urbanistycznych.

Tabela 12. Przestępczość na terenie Gminy Komarów-Osada w latach 2012-2016

Lp.	Sołectwo	Liczba przestępstw					Liczba wykroczeń bez wykroczeń drogowych				
		2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Antoniówka	4	3	3	4	2	3	7	5	18	22
2.	Dub	5	2	1	0	14	1	3	9	9	13
3.	Huta Komarowska	1	1	1	0	0	1	0	0	0	1
4.	Janówka Wschodnia	0	1	1	1	0	1	1	0	3	0
5.	Janówka Zachodnia	3	3	3	0	0	1	1	2	0	2
6.	Kadłubiska	3	0	1	1	2	2	3	7	6	4
7.	Komarów Dolny	0	3	2	5	2	2	0	0	0	0
8.	Komarów Górny	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
9.	Komarów-Osada	7	7	4	7	8	64	49	80	111	74
10.	Komarów-Wieś	2	2	0	2	1	1	1	0	2	3
11.	Kraczew	1	0	0	1	0	0	0	3	2	0
12.	Krzywystok	2	2	1	0	0	0	0	0	1	0
13.	Krzywystok -Kolonia	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0
14.	Księżostany	0	0	0	1	0	3	2	1	3	2
15.	Księżostany -Kolonia	0	0	0	3	0	1	0	0	3	2
16.	Ruszczyzna	1	0	0	1	1	0	1	0	1	6
17.	Sosnowa-Dębowa	0	3	0	2	0	0	0	1	4	2
18.	Swaryczów	0	0	0	0	1	1	0	2	1	0
19.	Śniatycze	2	0	2	6	2	6	4	9	8	7
20.	Tomaszówka	0	1	2	2	6	1	0	0	0	0
21.	Tuczapy	0	1	1	3	0	0	2	3	7	13
22.	Wolica Brzozowa	2	1	0	1	1	3	0	1	0	1
23.	Wolica Brzozowa -Kolonia	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0
24.	Wolica Śniatycza	1	3	2	0	0	4	3	4	7	7
25.	Zubowice	2	2	3	7	1	2	4	7	3	7
26.	Zubowice-Kolonia	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Razem:		37	37	27	47	42	97	83	134	189	167

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

W 2016 roku na terenie Gminy Komarów-Osada stwierdzono 42 przestępstwa oraz 167 wykroczeń bez wykroczeń drogowych. Najwięcej przestępstw miało miejsce na terenie sołectwa Dub natomiast najwięcej wykroczeń bez wykroczeń drogowych miało

Gmina Komarów-Osada posiada Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie. W ramach realizacji ww. programów GOPS współpracuje ze Specjalistycznym Ośrodkiem Wsparcia w Tyszowcach

Dane dotyczące „Niebieskich Kart” otrzymano z Komendy Miejskiej Policji w Zamościu. Po zweryfikowaniu danych wykazano, iż liczba przyznanych „Niebieskich Kart” na przestrzeni lat 2012–2016 wzrosła o 3.

Tabela 13. Liczba założonych „Niebieskich Kart” w latach 2012-2016

Lp.	Sołectwo	Liczba założonych „Niebieskich Kart”				
		2012	2013	2014	2015	2016
1.	Antoniówka					1
2.	Dub	1	3	2	1	
3.	Huta Komarowska					
4.	Janówka Wschodnia		1	3		
5.	Janówka Zachodnia	1	1	3	2	
6.	Kałużbiska					
7.	Komarów-Dolny					
8.	Komarów-Górny					
9.	Komarów-Osada	2	2	3	6	4
10.	Komarów-Wieś					1
11.	Kraczew					
12.	Krzywystok	1	1			
13.	Krzywystok-Kolonia		1			
14.	Księżostany					
15.	Księżostany-Kolonia					
16.	Ruszczyzna					
17.	Sosnowa-Dębowa				1	
18.	Swaryczów					
19.	Śniatycze					
20.	Tomaszówka					
21.	Tuczapy					
22.	Wolica Brzozowa					2
23.	Wolica Brzozowa-Kolonia					
24.	Wolica Śniatycza		1			1
25.	Zubowice	2	2	1	3	1
26.	Zubowice-Kolonia					
Razem		7	12	12	13	10

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych otrzymanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Komarowie-Osadzie

3.1.6. Kultura, sport i życie publiczne

Za upowszechnianie kultury w Gminie Komarów-Osada odpowiedzialny jest Samorządowy Ośrodek Kultury w Komarowie-Osadle. Ośrodek prowadzi działalność w zakresie upowszechniania, ochrony i tworzenia kultury i sportu oraz promocji gminy w oparciu o statut jednostki oraz ustawę o upowszechnianiu i prowadzeniu działalności kulturalnej i ustawę o bibliotekach.

Zdania statutowe są realizowane m.in. poprzez włączanie społeczności lokalnej do organizacji działań podejmowanych przez Ośrodek, który współtworzą:

- Biblioteka Publiczna w Komarowie-Osadle z siedzibą w budynku Szkoły Podstawowej w Komarowie-Osadle
- Biblioteka Publiczna – Filia w Zubowicach z siedzibą w budynku Szkoły Podstawowej w Zubowicach
- Dom Kultury w Komarowie-Osadle.

Podstawowym celem działalności Ośrodka jest tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa dzieci, młodzieży i dorosłych w życiu społecznym i kulturalnym oraz współtworzenie jego wartości. W gestii Samorządowego Ośrodka Kultury jest również opieka nad twórczością ludową oraz tworzenie warunków dla rozwoju folkloru. Ośrodek otacza opieką merytoryczną działalność amatorskiego ruchu artystycznego, skupionego wokół dziesięciu funkcjonujących w Gminie Kół Gospodyń Wiejskich. Realizując swoje zadania współpracuje także z innymi stowarzyszeniami, instytucjami i grupami nieformalnymi działającymi na terenie Gminy i poza jej granicami, np.: OSP Komarów-Osada, szkoły, Warsztat Terapii Zajęciowej w Wolicy Brzozowej, Centrum Integracji Społecznej w Janówce Zachodniej, LGD „Ziemia Zamojska” itp., a także szkołami z terenu Gminy.

Przy Samorządowym Ośrodku Kultury działają: chór „Pasjonata”, Wielopokoleniowa Orkiestra Dęta z Zubowic, Klub Seniora Legenda. Ponadto, w ramach stałych form pracy, prowadzone są zajęcia z dziećmi i młodzieżą w formie Kółka Plastycznego i Ogniska Muzycznego.²

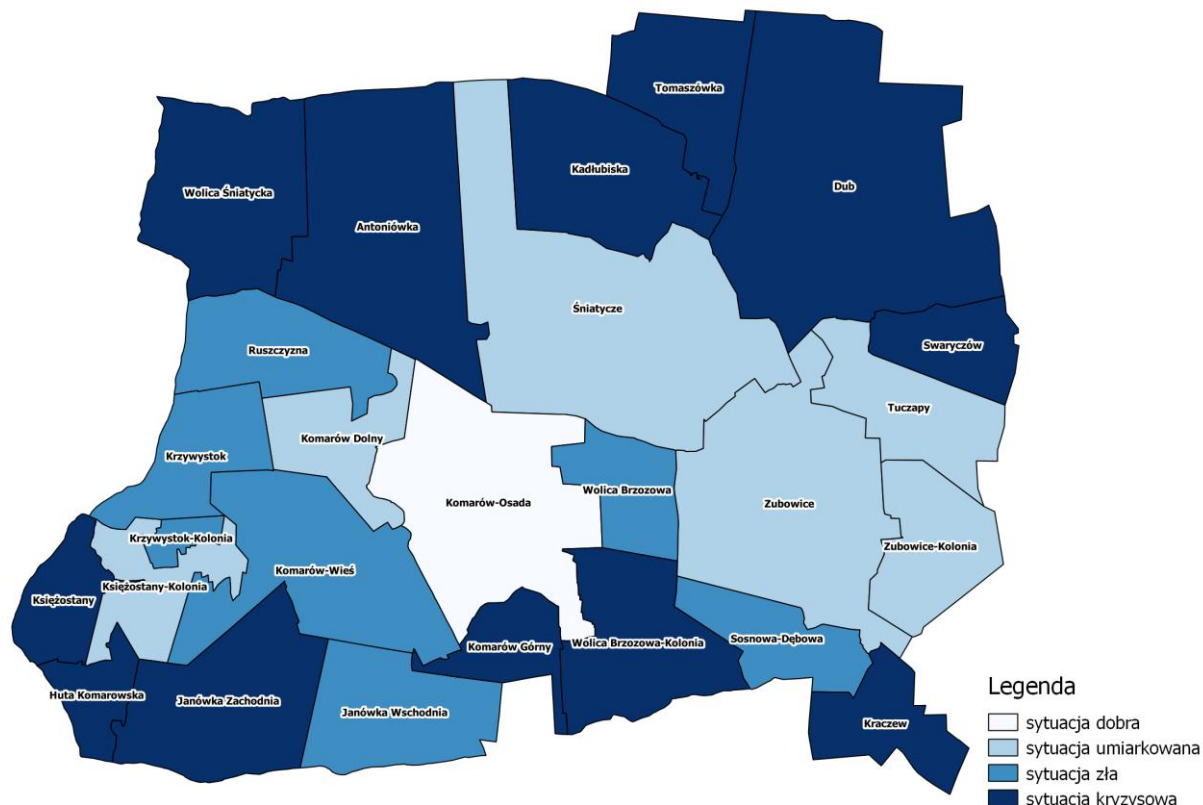
² Strategia Rozwoju Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2020

Tabela 14. Liczba wypożyczonych woluminów w sołectwach Gminy Komarów Osada w latach 2012-2016

Lp.	Sołectwo	Liczba wypożyczonych przez czytelników woluminów				
		2012	2013	2014	2015	2016
1.	Antoniówka	495	276	175	72	170
2.	Dub	900	506	315	408	136
3.	Huta Komarowska	0	92	140	48	34
4.	Janówka Wschodnia	405	138	140	72	204
5.	Janówka Zachodnia	360	184	140	168	136
6.	Kadłubiska	180	92	315	168	170
7.	Komarów Dolny	315	276	210	168	272
8.	Komarów Górny	180	138	105	48	0
9.	Komarów-Osada	14870	15604	11976	9712	10792
10.	Komarów-Wieś	450	506	490	192	272
11.	Kraczew	45	46	0	0	0
12.	Krzywystok	360	460	175	240	170
13.	Krzywystok-Kolonia	0	0	0	0	34
14.	Księżostany	0	92	70	0	0
15.	Księżostany-Kolonia	0	184	70	72	204
16.	Ruszczyzna	180	230	245	144	204
17.	Sosnowa-Dębowa	225	138	105	96	136
18.	Swaryczów	90	46	70	0	0
19.	Śniatycze	720	368	385	240	544
20.	Tomaszówka	180	414	70	72	34
21.	Tuczapy	270	138	70	120	170
22.	Wolica Brzozowa	495	414	105	168	238
23.	Wolica Brzozowa-Kolonia	45	0	0	0	0
24.	Wolica Śniatycka	135	0	70	96	136
25.	Zubowice	4427	3634	520	1549	2492
26.	Zubowice-Kolonia	225	506	175	192	238
Razem		25552	24482	16136	14045	16786

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

Mapa 14. Liczba wypożyczonych woluminów na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 r.

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Zgodnie z przedstawionymi danymi liczba wypożyczeń książek spadała do roku 2015, w roku 2016 odnotowano jednak wzrost wypożyczeń o 2741 woluminów. Największy wzrost liczby wypożyczonych woluminów zanotowano wśród mieszkańców sołectwa Komarów-Osada (wzrost o 1080) oraz sołectwa Zubowice (wzrost o 943). Pomimo tendencji wzrostowej w ostatnim roku w kilku sołectwach zanotowano duży spadek wypożyczonych książek, największy miał miejsce wśród mieszkańców sołectwa Dub, gdzie różnica pomiędzy wypożyczeniami w 2016 a 2015 roku wyniosła 270.

Biblioteka podejmuje szereg działań promujących książkę i czytelnictwo. Swoją ofertę kieruje do wszystkich grup społecznych, organizując m.in. zajęcia w ramach ferii i wakacji dla najmłodszych oraz angażując się w ogólnopolskie akcje m.in. „Noc bibliotek”. Oprócz podstawowej działalności związanej z udostępnianiem czytelnikom zbiorów książek i prasy, biblioteka realizuje też zadania polegające na upowszechnianiu

wiedzy i nauki oraz promowaniu własnej miejscowości, gminy, regionu. Działalność kulturalna biblioteki prowadzona jest w różnorodnej formie m.in.: konkursów literackich, plastycznych, spotkań z ciekawymi ludźmi, lekcji bibliotecznych, imprez okolicznościowych, wystaw tematycznych, promocji książek.³

Samorządowy Ośrodek Kultury poza Bibliotekami prowadzi także Dom Kultury w Komarowie-Osadzie, gdzie jako stałe formy działania funkcjonują: kółko plastyczne dla dzieci i młodzieży oraz ognisko muzyczne. Na terenie Gminy z powodzeniem funkcjonują Koła Gospodyń Wiejskich, które we współpracy z Samorządowym Ośrodkiem Kultury organizują życie kulturalne w swoich miejscowościach. Koła Gospodyń Wiejskich działają w miejscowościach: Ruszczyzna, Wolica Śniatycka, Antoniówka, Śniatycze, Dub, Komarowi-Wieś, Zubowice, Krzywystok, i Kadłubiska.

Samorządowy Ośrodek Kultury jest organizatorem imprez kulturalnych, rozrywkowych i rekreacyjnych na własnym terenie. Wśród najważniejszych z nich należy wymienić:

- przeglądy: Przegląd Zespołów Kolędniczych; Przegląd Kolęd i Pastorałek; Przegląd Teatrów Dziecięcych i Młodzieżowych; Festiwal Baśni oraz współorganizowany ze Stowarzyszeniem „W Dobrej Wierze” Przegląd Pieśni Religijnej Osób Niepełnosprawnych,
- spotkania mieszkańców z okazji świąt okolicznościowych, np. Dzień Kobiet, Dzień Sołtysa, Dzień Matki,
- imprezy rekreacyjno-sportowe: Ogólnopolska Akcja Polska Biega, Gminne Święto Sportu, Memoriał M. Cecha w narciarstwie biegowym – impreza o zasięgu wojewódzkim, Puchar Gotanii - Turniej Piłki Nożnej – impreza regionalna, rajdy rowerowe po terenie Gminy,
- uroczystości patriotyczne: o zasięgu gminnym: uchwalenie Konstytucji 3 Maja, Święto Odzyskania Niepodległości i o zasięgu ogólnopolskim: obchody rocznicy Bitwy pod Komarowem,

³ Strategia Rozwoju Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2020

- pikniki i festyny, np. Komarowski Uśmiech Lata, Gminne Mistrzostwa w Grillowaniu, piknik integracyjny „Letnie Czary” współorganizowany z Warsztatem Terapii Zajęciowej,
- Gminno-Parafialne Dożynki oraz kiermasz „To i owo na ludowo” – przegląd dorobku kulturalnego amatorskiego ruchu artystycznego działającego na terenie gminy.

Funkcję centrów kultury lokalnej w Gminie pełnią świetlice wiejskie, które ułatwiają mieszkańcom poszczególnych miejscowości integrację, realizację różnego rodzaju inicjatyw społecznych oraz tworzą warunki do zagospodarowania czasu wolnego dzieciom i młodzieży. Dzięki staraniom Gminy, która skutecznie aplikuje i wykorzystuje środki finansowe z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, na terenie Gminy przybywa zmodernizowanych, w pełni wyposażonych tego typu placówek. Z udziałem środków UE w ostatnich latach wyremontowano świetlice wiejskie w miejscowościach: Komarów-Wieś (2010), Zubowice (2010), Wolica Brzozowa (2011), Dub (2011), Janówka (2011), Śniatycze (2012), Antoniówka (2012), Krzywystok (2013), Kadłubiska (2013).⁴

Na obszarze gminy swoją działalność prowadzą:

- Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Antoniówka,
- Zespół śpiewaczy „Borowianki”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Dub,
- Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Janówka,
- Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Kadłubiska,
- Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Komarów-Wieś,
- Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Krzywystok,
- Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Ruszczyzna,
- Zespół śpiewaczy „Ruszczyźnianki”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Śniatycze,
- Zespół śpiewaczy „Śniatyczanki”,
- Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Wolica Śniatycza,
- Zespół śpiewaczy „Woliczanki”,

⁴ Strategia Rozwoju Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2020

■ Koło Gospodyń Wiejskich w miejscowości Zubowice.

W dziedzinie sportu najważniejszą rolę pełnią przyszkolne boiska zapewniające uczniom szkół dostęp do dobrze wyposażonej i ciągle unowocześnianej infrastruktury. Pamiętając jednak i mając na uwadze upowszechnianie sportu wśród osób dorosłych na terenie Gminy Komarów-Osada powstała zewnętrzna siłownia do ćwiczeń w plenerze znajdująca się w Komarowie-Osadle. Działania w zakresie upowszechniania i rozwoju kultury fizycznej oraz sportu prowadzone są przede wszystkim przez Klub Sportowy Legion Komarów działający od 1947 roku oraz Szkolno-Parafialny Klub Sportowy „Jutrzenka”, który od 2000 roku działa przy Szkole Podstawowej w Komarowie-Osadle.

Na terenie Gminy Komarów-Osada funkcjonują stowarzyszenia:

- Stowarzyszenie „Aktywni w kulturze”
- Stowarzyszenie „Bitwa pod Komarowem”
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Komarów-Osada „Razem”
- Stowarzyszenie „Społeczna Inicjatywa CIS”
- Stowarzyszenie „W dobrej wierze”
- Stowarzyszenie LGD „Ziemia Zamojska”
- Stowarzyszenie „Dla Ciebie”

Organizacje pozarządowe i stowarzyszenia działające na terenie Gminy są aktywne i odgrywają ważną rolę w życiu lokalnej społeczności. Chętnie współdziałają z samorządem gminnym.

Udział w życiu publicznym mieszkańców Gminy Komarów-Osada wyraża się między innymi poprzez udział w wyborach parlamentarnych i samorządowych. Gmina Komarów-Osada podzielona jest na 8 obwodów wyborczych, z czego trzy są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, dwa z nich zlokalizowane są w sołectwie Komarów-Osada oraz jeden w sołectwie Dub.

Tabela 15. Obwody głosowania w Gminie Komarów-Osada oraz wyniki głosowania w wyborach do Sejmu i Senatu w 2015 roku

Numer obwodu	Granica obwodu głosowania	Siedziba obwodowej komisji wyborczej	Liczba uprawnionych do głosowania	Liczba wydanych kart	Frekwencja [%]
1.	Antoniówka Wolica Śniatycka	Szkoła Podstawowa w Antoniówce	454	112	24,67
2.	Zubowice Zubowice-Kolonia	Świetlica wiejska w Zubowicach	536	103	19,22
3.	Komarów-Dolny Kraczew Krzywystok Krzywystok-Kolonia Sosnowa-Dębowa Wolica Brzozowa Wolica Brzozowa-Kolonia	Szkoła Podstawowa w Komarowie -Osadzie	741	182	24,56
4.	Komarów-Osada Ul. Armii Krajowej Ul. Borowinka Ul. Kościuszki Ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego Ul. Podgórze Ul. Polna Ul. Rynek Ul. 3 Maja Ruszczyzna	Samorządowy Ośrodek Kultury w Komarowie -Osadzie	886	151	17,04
5.	Huta Komarowska Komarów-Górny Komarów-Wieś Księżostany Księżostany-Kolonia	Świetlica wiejska w Komarowie-Wsi	478	109	22,80
6.	Janówka Wschodnia Janówka Zachodnia	Centrum Integracji Społecznej w Janówce Zachodniej	374	116	31,02
7.	Dub Swaryczów Tomaszówka Tuczapy	Świetlica wiejska w Dubie	481	90	18,71
8.	Kadłubiska Śniatycze	Świetlica wiejska w Śniatyczach	405	84	20,74

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie PKW

Frekwencja wyborcza w wyborach do Sejmu i Senatu w 2015 roku w Gminie Komarów-Osada nie przekroczyła 32%. Bardzo niski udział miejscowej społeczności w głosowaniu świadczy o małym zaangażowaniu w życie publiczne i wartość swojego głosu. Najwięcej uprawnionych do głosowania zarejestrowano w obwodzie 4 obejmującym Komarów-Osadę i Ruszczyznę – 886 i w tym też obwodzie frekwencja

była najmniejsza i wyniosła tylko 17,04%. Najwyższą, przekraczającą 30% próg frekwencję odnotowano w obwodzie 6, do którego należą Janówka Zachodnia i Janówka Wschodnia. Uprawnionych do głosowania było 374 pełnoletnich obywateli, a 116 wzięło udział w wyborach, frekwencja wyniosła 31,02%.

W porównaniu do średniej frekwencji w powiecie i województwie wynoszących odpowiednio 15,80% i 17,02% wyniki osiągnięte w wyborach powszechnych do Sejmu i Senatu w 2015 roku w Gminie Komarów-Osada są wyższe. Wyniki te są jednak w dalszym ciągu niezadowalające i świadczą o małej partycypacji społeczeństwa, nie tylko w wymiarze Gminy, ale w szerszym znaczeniu ogólnowojevodzkim i krajowym. Z 4355 osób uprawnionych do głosowania w całej Gminie, w wyborach wzięło udział tylko 947 obywateli, co stanowi mniej niż ¼ ludności, która mogła oddać swój głos.

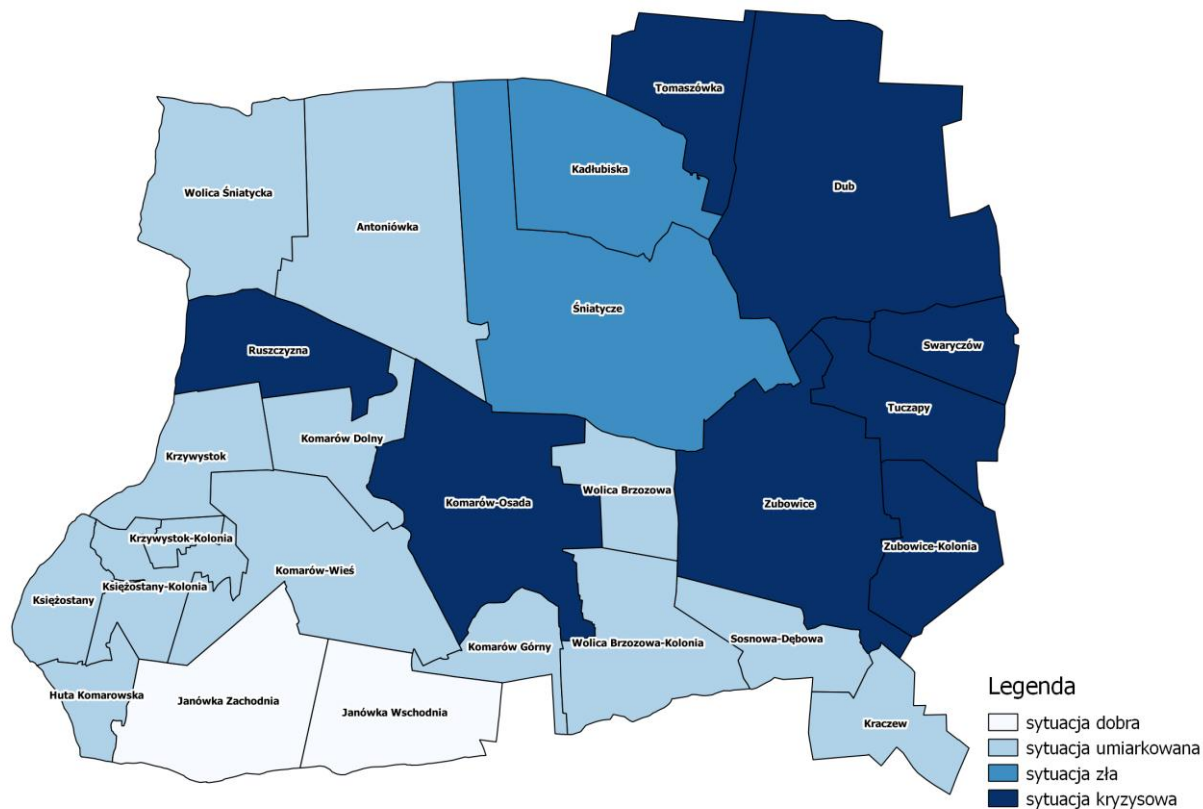
Tabela 16. Frekwencja w wyborach do Sejmu i Senatu w 2015 r. oraz w wyborach samorządowych w 2014 r. w Gminie Komarów-Osada

Lp.	Sołectwo	Wybory do Sejmu i Senatu 2015 [%]	Wybory samorządowe 2014 [%]
1.	Antoniówka	24,67	62,31
2.	Dub	18,71	61,68
3.	Huta Komarowska	22,80	62,99
4.	Janówka Wschodnia	31,02	65,23
5.	Janówka Zachodnia	31,02	65,23
6.	Kadłubiska	20,74	71,84
7.	Komarów Dolny	24,56	62,97
8.	Komarów Górny	22,80	62,99
9.	Komarów-Osada	17,94	67,87
10.	Komarów-Wieś	22,80	62,99
11.	Kraczew	24,56	62,97
12.	Krzywystok	24,56	62,97
13.	Krzywystok-Kolonia	24,56	62,97
14.	Księżostany	22,80	62,99
15.	Księżostany-Kolonia	22,80	62,99
16.	Ruszczyzna	17,04	67,87
17.	Sosnowa-Dębowa	24,56	62,97
18.	Swaryczów	18,71	61,68
19.	Śniatycze	20,74	71,84
20.	Tomaszówka	18,71	61,68
21.	Tuczapy	18,71	61,68
22.	Wolica Brzozowa	24,56	62,97

23.	Wolica Brzozowa-Kolonia	24,56	62,97
24.	Wolica Śniatycka	24,67	62,31
25.	Zubowice	19,22	64,34
26.	Zubowice-Kolonia	19,22	64,34

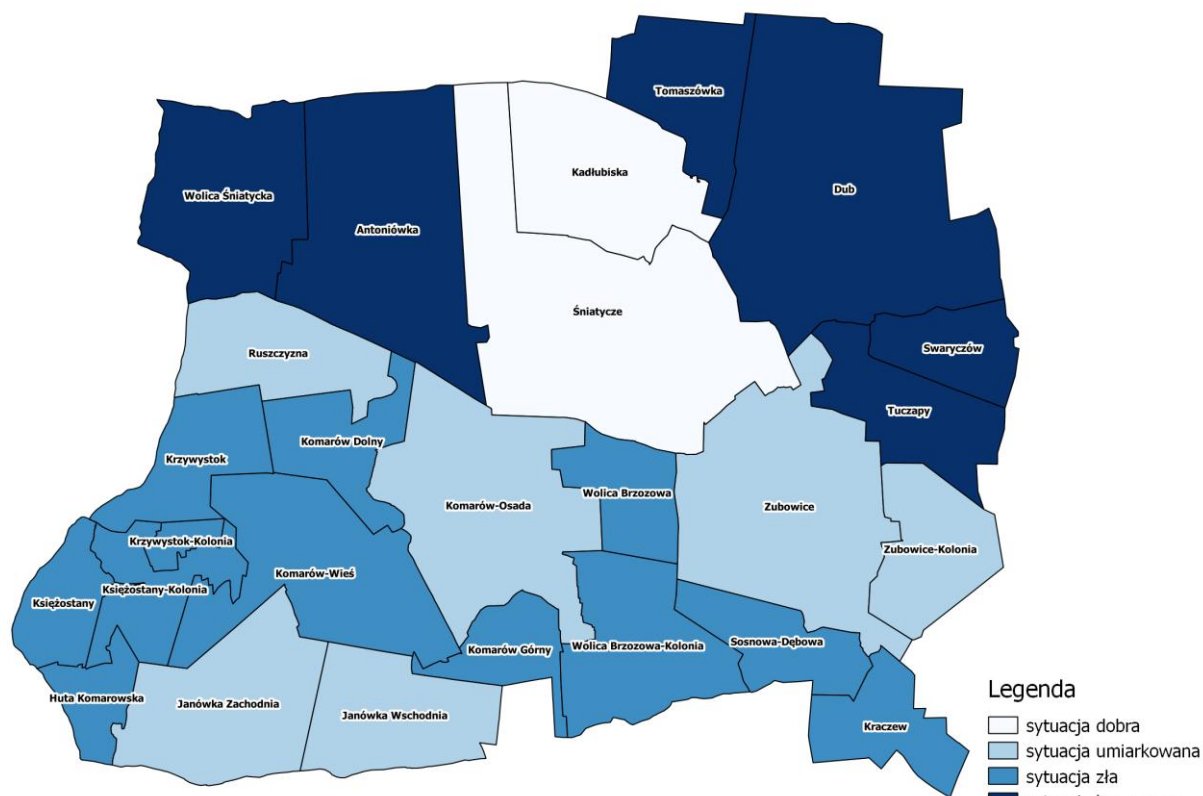
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie PKW

Mapa 15. Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w 2015 r. w Gminie Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie parlament2015.pkw.gov.pl

Mapa 16. Wybory Samorządowe w 2014 r. w Gminie Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie samorzad2014.pkw.gov.pl

3.2. Sfera gospodarcza

Stan kryzysowy w sołectwie może wynikać również z koncentracji negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej. Niski poziom przedsiębiorczości, w powiązaniu z wysokim poziomem bezrobocia wpływa na sytuację materialną mieszkańców danego obszaru, a w dalszej konsekwencji na poziom rozwoju jednostki terytorialnej.

Rozmieszczenie podmiotów gospodarczych na terenie Gminy jest nierównomierne. Głównym czynnikiem lokalizacyjnym usług rynkowych jest dostępność komunikacyjna, możliwość osiągnięcia zbytu oraz korzystna struktura wieku mieszkańców.

Najwięcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz gospodarstw rolnych znajduje się na terenie sołectw: Komarów-Osada oraz Zubowice.

Tabela 17. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON z podziałem na sołectwa Gminy Komarów-Osada (wg stanu na 03.2017 r.)

Lp.	Sołectwo	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	Gospodarstwa rolne	Pozostałe
1.	Antoniówka	5	55	2
2.	Dub	9	62	4
3.	Huta Komarowska	4	16	0
4.	Janówka Wschodnia	7	48	1
5.	Janówka Zachodnia	7	61	2
6.	Kadłubiska	4	46	1
7.	Komarów Dolny	21	34	4
8.	Komarów Górny	0	14	0
9.	Komarów-Osada	64	115	28
10.	Komarów-Wieś	10	76	2
11.	Kraczew	2	22	1
12.	Krzywystok	18	49	1
13.	Krzywystok-Kolonia	3	8	1
14.	Księżostany	4	16	1
15.	Księżostany-Kolonia	3	27	0
16.	Ruszczyzna	2	26	3
17.	Sosnowa-Dębowa	3	23	0
18.	Swaryczów	3	17	0
19.	Śniatycze	13	49	2
20.	Tomaszówka	3	29	1
21.	Tuczapy	1	24	1
22.	Wolica Brzozowa	11	43	4
23.	Wolica Brzozowa-Kolonia	3	25	1
24.	Wolica Śniatycza	3	60	1
25.	Zubowice	18	118	7
26.	Zubowice-Kolonia	8	39	0
Razem:		229	1102	68

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Gmina Komarów-Osada jest gminą wiejską, typowo rolniczą. Zgodnie z danymi z marca 2017 roku Głównego Urzędu Statystycznego Bazy REGON na terenie Gminy Komarów-Osada zarejestrowanych było 1399 podmiotów gospodarki narodowej. Największą grupę podmiotów gospodarczych stanowią gospodarstwa rolne i ich liczba wyniosła 1102, liczba przedsiębiorstw prowadzących działalność poza rolniczą to 229.

Pozostałą najmniejszą grupę stanowią podmioty takie jak spółki, spółdzielnie, stowarzyszenia, kółka rolnicze itp. i ich liczba na koniec kwietnia 2017 roku wyniosła 68.

Największa liczba gospodarstw rolnych zarejestrowana jest w sołectwach: Komarów-Osada i Zubowice, ich liczba przekracza 100. Najmniej gospodarstw rolnych znajduje się w sołectwie Krzywystok-Kolonia (tylko 8). W przeliczeniu na 100 mieszkańców najmniej gospodarstw rolnych zlokalizowanych jest na terenie sołectwa Komarów-Dolny, Komarów-Osada oraz Śniatycze. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą stanowią mniejszy udział w gospodarce regionu, najmniejsza ich liczba zarejestrowana jest na terenie sołectw: Kraczew, Ruszczyzna oraz Tuczapę.

Tabela 18. Podmioty gospodarcze wyrejestrowane z rejestru REGON w latach 2012-2016 z podziałem na sołectwa Gminy Komarów-Osada

Lp.	Sołectwo	Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych w latach 2012-2016
1.	Antoniówka	3
2.	Dub	4
3.	Huta Komarowska	1
4.	Janówka Wschodnia	8
5.	Janówka Zachodnia	5
6.	Kadłubiska	2
7.	Komarów Dolny	7
8.	Komarów Górny	1
9.	Komarów-Osada	26
10.	Komarów-Wieś	7
11.	Kraczew	1
12.	Krzywystok	9
13.	Krzywystok-Kolonia	1
14.	Księżostany	2
15.	Księżostany-Kolonia	2
16.	Ruszczyzna	2
17.	Sosnowa-Dębowa	2
18.	Swaryczów	1
19.	Śniatycze	6
20.	Tomaszówka	1
21.	Tuczapy	1
22.	Wolica Brzozowa	7
23.	Wolica Brzozowa-Kolonia	2
24.	Wolica Śniatycza	6

25.	Zubowice	10
26.	Zubowice-Kolonia	3
Razem		120

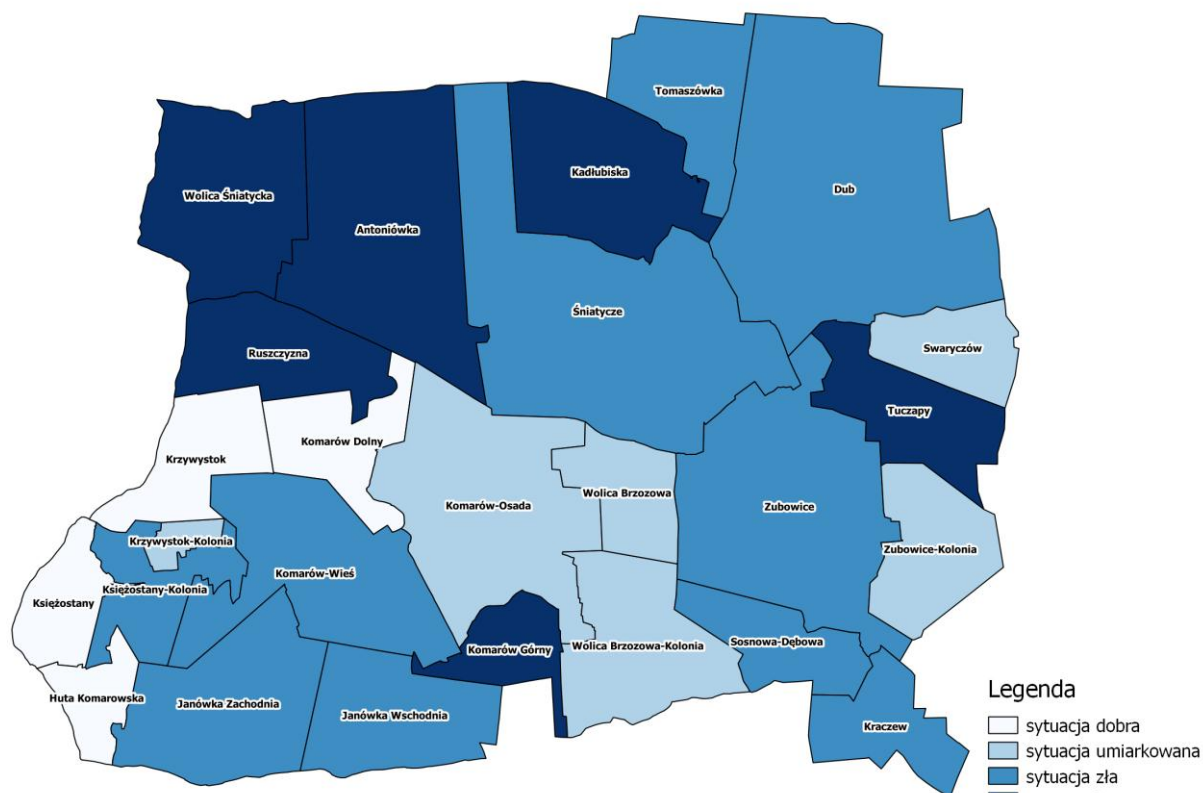
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Na potrzeby diagnozy przyjęto następujące wskaźniki opisujące strefę gospodarczą:

- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 mieszkańców,
- gospodarstwa rolne na 100 mieszkańców,
- wyrejestrowane podmioty gospodarcze na 100 mieszkańców.

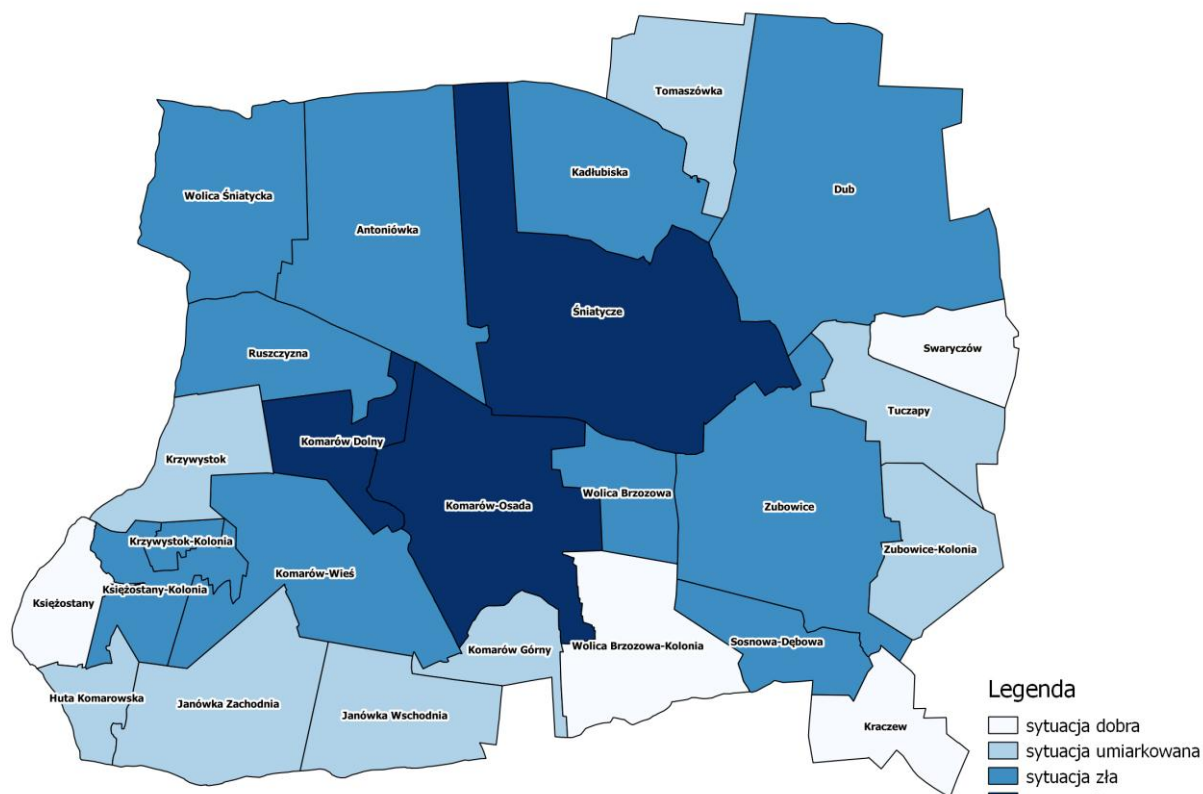
Poniżej zostały zamieszczone mapy z rozkładem przestrzennym wyżej opisanych wskaźników.

Mapa 17. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 roku

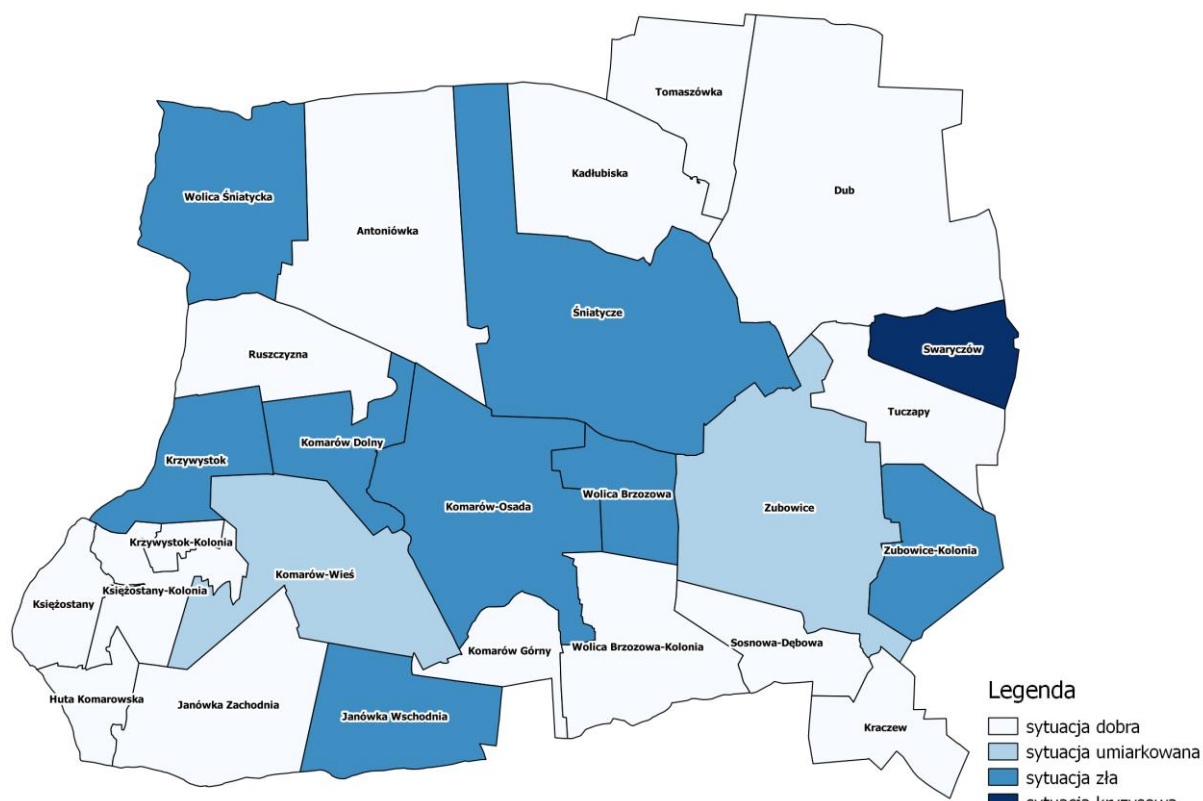
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Mapa 18. Gospodarstwa rolne na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Mapa 19. Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych w latach 2012-2016 w sołectwach Gminy Komarów-Osada w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Największą liczbę podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z rejestru REGON na terenie Gminy Komarów-Osada w latach 2012-2016 w przeliczeniu na 100 mieszkańców odnotowano w sołectwie Swaryczów.

Podobnie jak w przypadku innych gmin wiejskich największa liczba podmiotów takich jak stowarzyszenia, spółki czy spółdzielnie prowadzi swoją działalność na terenie sołectwa będącego centrum Gminy, czyli Komarów-Osada. Na terenie sołectwa Komarów-Osada znajduje się najwięcej podmiotów gospodarczych w Gminie i jest to spowodowane lokalizacją na jej terenie Urzędu Gminy, Ośrodka Zdrowia, Samorządowego Ośrodka Kultury oraz innych instytucji decydujących o charakterze sołectwa, jako głównego ośrodka handlu i kultury.

Na terenie Gminy Komarów-Osada nie występuje rozwinięty przemysł, nie ma zlokalizowanych dużych zakładów pracy, miejscowa ludność znajduje zatrudnienie w takich miejscach jak Urząd Gminy Komarów-Osada, placówki oświatowe, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Komarowie-Osadzie, Warsztaty Terapii Zajęciowej w Komarowie-Osadzie z siedzibą w Wolicy Brzozowej, Centrum Integracji Społecznej w Janówce Zachodniej, Powiatowy Bank Spółdzielczy w Zamościu Oddział w Komarowie-Osadzie, Poczta Polska Urząd Pocztowy Komarów-Osada, Przychodnia Salmed Anna i Lech Sikora Sp. J. Poradnia Lekarza POZ, Sklep Spożywczo-Przemysłowy Małgorzata Szymków. Łącznie w wymienionych instytucjach pracę znajduje około 160 osób.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na terenie Gminy Komarów-Osada najwięcej zatrudnionych poza rolnictwem znajduje pracę w sektorze mikroprzedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób.

3.3. Sfera środowiskowa

Obszar Gminy Komarów-Osada niemal w całości objęty został badaniami archeologicznymi ze względu na wiele znalezisk z epoki schyłkowego paleolitu. Wydobyte znaleziska świadczą o atrakcyjności tego regionu dla osadnictwa już od setek lat. Łącznie zarejestrowanych jest 486 stanowisk archeologicznych znajdujących się w większości sołectw Gminy Komarów-Osada:

- Antoniówka - 27 stanowisk
- Dub - 31 stanowisk
- Huta Komarowska - 2 stanowiska
- Janówka - 2 stanowiska
- Kadłubiska - 46 stanowisk
- Komarów Dolny - 14 stanowisk
- Komarów Osada - 30 stanowisk
- Komarów Wieś - 12 stanowisk

- Kraczew - 21 stanowisk
- Krzywystok – 4 stanowiska
- Księżostany - 11 stanowisk
- Ruszczyzna - 23 stanowiska
- Sosnowa Dębowa - 3 stanowiska
- Swaryczów - 25 stanowisk
- Śniatycze - 89 stanowisk
- Tomaszówka - 15 stanowisk
- Tuczapy - 41 stanowisk
- Wolica Brzozowa - 23 stanowiska
- Wolica Śniatycka - 8 stanowisk
- Zubowice - 50 stanowisk
- Zubowice Kolonia - 9 stanowisk

Gmina Komarów-Osada położona jest na terenie trzech jednostek fizjograficznych niższego rzędu: Grzędy Sokalskiej, Kotliny Hrubieszowskiej i Padołu Zamojskiego. Ze względu na ten podział część Gminy leżąca w północno-zachodnim jej obrębie zalicza się do Wyżyny Lubelskiej, a pozostała część wchodzi w skład Wyżyny Zachodniowołyńskiej. W Kotlinie Hrubieszowskiej dominują tereny o rzeźbie lekko falistej, pagórkowatej, której podłoże stanowi podatne na działania chemiczne podłoże tworzące formy krasowe. Padół Zamojski stanowi rozległe obniżenie terenu ograniczone wyraźnymi krawędziami otaczających go garbów o kierunku ze wschodu na zachód oraz wzgórzami ostańcowymi. Grzęda Sokalska charakteryzuje się natomiast pagórkowatą rzeźbą terenu, podłużne lessowe garby ciągnące się w kierunku wschód-zachód porozdzielane są głębokimi wąwozami o bardzo stromych zboczach. Pomiędzy garbami występują szerokie doliny. Prawie na całym obszarze Gminy Komarów-Osada występują gleby typu czarnoziemów, na pozostałej części występują gleby brunatne oraz torfowobagiennie. Tereny Gminy Komarów-Osada podobnie jak województwo lubelskie położone są w obrębie klimatu kontynentalnego charakteryzującego się mroźnymi zimami i gorącymi latami.

Przez terytorium Gminy przepływa rzeka Sieniocha, której źródła znajdują się na pograniczu Wolicy Śniatyckiej z Antoniówką. Zgodnie z Wojewódzkim Inspektorem

Ochrony Środowiska w Lublinie wody tej rzeki zaklasyfikowane zostały do III klasy czystości wód. Punkt pomiarowy o długości 13 km zlokalizowany jest w miejscowości Śniatycze. Pod względem zlewni niemal cały obszar Gminy leży w zlewni rzeki Huczwy do której wpada Sieniocha, tylko niewielka część (południowo-zachodnia) należy do zlewni rzeki Wieprz, poprzez rzekę Kryniczkę.

Usytuowanie Gminy Komarów-Osada powoduje jej wysoką wartość krajobrazową, która została objęta ochroną w trzech miejscach:

- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Dolina Sieniochy” (PLH060025), powierzchnia obszaru obejmuje 2 693,09 ha w dolinie rzeki od wsi Komarów do wsi Cermno. Obszar ten stanowi jeden z największych w Polsce kompleksów bogatych florystycznie łąk trzęślicowych, na którym występują bardzo rzadkie i dobrze wykształcone zbiorowiska: *Orchido-Schoenetum nigricansis*, *Schoenus ferrugineus*, *Betulo-Salici repentis* i *Cladietum marisci*. Na tym terenie występują także największe w Polsce populacje następujących gatunków flory: niebielistka trwała typowa, gółka długoostrogowa gęstokwiatowa oraz jedne z największych populacji starodubu łąkowego i lipiennika Loesela.
- Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk „Łabunie” (PLH060080), jest to obszar obejmujący kompleks leśny we wsi Łabunie, którego niewielka wschodnia część znajduje się na terenie Gminy Komarów-Osada. Znajduje się tutaj jedno z najbogatszych stanowisk obuwika pospolitego oraz najbogatsze w Polsce ciemiężycy czarnej
- Obszary Specjalnej Ochrony Siedlisk „Ostoja Tyszowiecka” (PLB060011), powierzchnia tego obszaru obejmuje 11 029,41 ha – całą dolinę rzeki Sieniochy i środkowy odcinek rzeki Huczwy wraz z przyległymi do nich terenami. Obszar ten charakteryzuje się mozaiką siedlisk, część terenów jest wykorzystywana jako ekstensywne łąki, w kilku miejscach wydobywa się torf. Jest to teren odznaczający się przede wszystkim wybitnymi walorami ornitologicznymi – występują tu, co najmniej 24 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 9 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Licznie występują także bobry europejskie, wydry, kumaki nizinne, susły perełkowe oraz rośliny z Czerwonej Księgi.

Na terytorium należącym do Gminy Komarów-Osada stwierdzono występowanie surowców naturalnych: gazu ziemnego, ropy naftowej, torfu, piasku do celów budowlano-gospodarczych, kruszyw naturalnych do celów drogowych oraz surowców okruchowych.

Na obszarze Gminy Komarów-Osada znajduje się kilka obiektów posiadających wysoką wartość kulturową i z tego powodu wpisanych do rejestru zabytków.

Tabela 19. Obiekty zabytkowe na terenie Gminy Komarów-Osada

Lp.	Sołectwo	Obiekty wpisane do rejestru zabytków
1.	Antoniówka	Figura 3-kondygnacyjna, kamienna, początek XX w. Krzyż żelazny na postumencie, początek XX w. Krzyż żelazny na postumencie, początek XX w. Budynek szkolny z 1903 r.
2.	Dub	Plebania murowana z 1906 r. Kapliczka przy drodze do Niewirkowa, murowana, II połowa XVIII w. Figura Chrystusa na postumencie, kamienna, początek XX w. Kapliczka przydrożna z 1920 r. Kapliczka przydrożna z 1920 r.
3.	Huta Komarowska	Krzyż kamienny na postumencie z 1919 r. Krzyż kamienny na postumencie z 1949 r.
4.	Janówka Wschodnia	Figura św. Jana Nepomucena, kamienna, początek XX w.
5.	Janówka Zachodnia	Krzyż żelazny na postumencie, XX w. Krzyż żelazny na postumencie, XX w. Figura kamienna na postumencie, początek XX w.
6.	Kadłubiska	-
7.	Komarów Dolny	Kapliczka 3-kontygnacyjna, murowana z Chrystusem Frasobliwym z 1906 r.
8.	Komarów Górny	-
9.	Komarów-Osada	Kapliczka św. Jana Nepomucena z 1906 r. Kapliczka 3-kontygnacyjna, murowana, początek XX w. Kapliczka 2-kontygnacyjna, murowana, początek XX w. Figura św. Jana Nepomucena XX w. Krzyż kamienny, początek XX w. Dom nr 4, drewniany, użytkownik J. Zarębski, I połowa XX w. Dom nr 21, drewniany, użytkownik B. Wysocki, ok. 1930 r. Dom nr 4, drewniany, użytkownik A. Wysocki ok. 1930 r. Młyn motorowy, murowany z 1928 r.
10.	Komarów-Wieś	Szkoła murowana z 1932 r. Krzyż żelazny na postumencie, początek XX w. Figura 3 kondygnacyjna, początek XX w.
11.	Kraczew	-
12.	Krzywystok	-
13.	Krzywystok-Kolonia	-
14.	Księżostany	-
15.	Księżostany-Kolonia	-
16.	Ruszczyzna	Kapliczka na postumencie, początek XX w.

		Krzyż żelazny na postumencie, początek XX w.
17.	Sosnowa-Dębowa	-
18.	Swaryczów	-
19.	Śniatycze	Krzyż żelazny, na postumencie, początek XX w.
20.	Tomaszówka	-
21.	Tuczapy	-
22.	Wolica Brzozowa	Figura NMP Niepokalanego Poczęcia, kamienna, początek XX w. Kapliczka murowana, początek XX w.
23.	Wolica Brzozowa-Kolonia	-
24.	Wolica Śniatycka	Krzyż żelazny na postumencie, początek XX w. Budynek szkoły z 1906 r.
25.	Zubowice	Krzyż kamienny z 1920 r.
26.	Zubowice-Kolonia	-

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

Głównym problemem w sferze środowiskowej w Gminie Komarów-Osada jest niska efektywność energetyczna w gospodarstwach domowych. Brak przemysłu oraz dużych zakładów produkcyjnych powoduje brak zanieczyszczeń przemysłowych, problemem są jednak gospodarstwa domowe, w których używa się często niskiej jakości paliw opałowych, nie przeprowadza się również modernizacji kotłowni, a działania termomodernizacyjne są często przeprowadzane przy użyciu jak najmniejszych kosztów i przez to mało efektywne. Większość budynków pełniących funkcje społeczne pochodzi z lat 70. i 80., są również budynki starsze, ich stan ulega poprawie dzięki staraniom Gminy i pozyskanym środkom, jednak w dalszym ciągu część z nich wymaga remontu, aby zmniejszyć zużycie energii elektrycznej oraz paliw stałych i ciekłych wykorzystywanych do ogrzewania budynków.

Wyroby azbestowe

Azbest jest nazwą handlową grupy minerałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami różnych metali. W zależności z jakim metalem krzemiany tworzą związek wyróżnia się kilka typów azbestu o różnej szkodliwości dla środowiska i zdrowia. Azbest posiada unikalne właściwości chemiczne i fizyczne, takie jak odporność na bardzo wysokie temperatury, odporność na działanie chemikaliów, kwasów, zasad, wody morskiej.

Dodatkowo azbest jest substancją wysoce szkodliwą, która niszcząco wpływa na organizm ludzki. Pył azbestu bez problemów dostaje się do płuc wraz z wdychanym powietrzem. Jeśli więc w powietrzu, którym oddychamy znajdują się włókna azbestu,

to gromadzą się one i zalegają w płucach. Możliwość pojawienia się choroby w organizmie ludzkim zależy od rodzaju azbestu, wymiarów włókien zawartych w powietrzu, ich ilości oraz liczby lat przebywania w zanieczyszczonym azbestem środowisku. Włókna małych rozmiarów, niewidoczne gołym okiem, wnikają głębiej do układu oddechowego. Ponadto wyroby azbestowe mogą być również przyczyną nowotworu płuc i międzybłonniaka opłucnej.

Stopień degradacji środowiska spowodowanego obecnością azbestu, analizowano na podstawie danych bazy azbestowej - udostępnionej przez Urząd Gminy Komarów-Osada na dzień 30.04.2017 roku. Dane szczegółowe przedstawione zostały z podziałem na sołectwa. Masę wyrobów azbestowych w poszczególnych miejscowościach przedstawiono w kg.

**Tabela 20. Masa azbestowa w kg na terenie Gminy Komarów-Osada
na dzień 30.04.2017 roku**

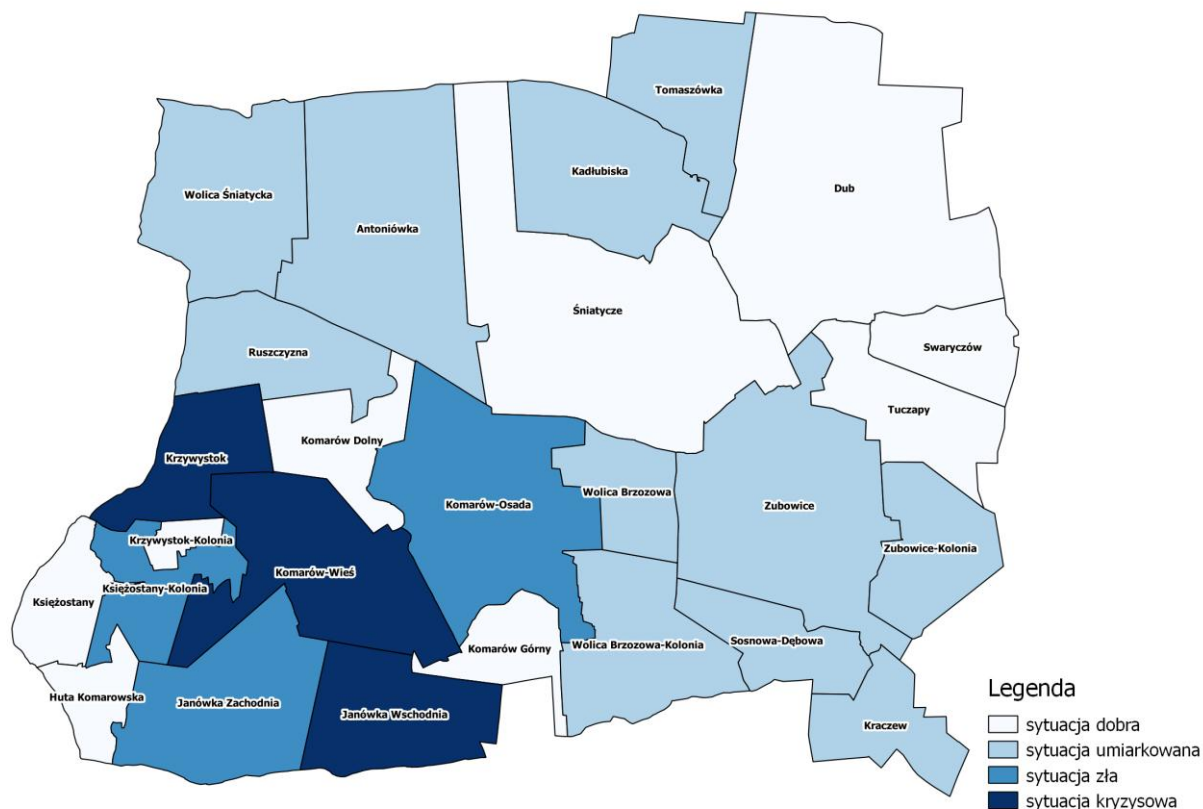
Lp.	Sołectwo	Azbest zinwentaryzowany	Azbest unieszkodliwiony	Azbest pozostały do unieszkodliwienia
1.	Antoniówka	421848	37750	384098
2.	Dub	340482	34418	306064
3.	Huta Komarowska	62710	3640	59070
4.	Janówka Wschodnia	705730	11590	694140
5.	Janówka Zachodnia	374002	49777	324225
6.	Kadłubiska	343495	37750	305745
7.	Komarów Dolny	158655	23190	135465
8.	Komarów Górny	83775	5565	78210
9.	Komarów -Osada	440830	68150	372680
10.	Komarów-Wieś	382170	28630	353540
11.	Kraczew	138515	22630	115885
12.	Krzywystok	200993	21583	179410
13.	Krzywystok -Kolonia	44750	1630	43120
14.	Księżostany	103115	1200	101915
15.	Księżostany -Kolonia	185120	11100	174020
16.	Ruszczyzna	194101	7860	186241
17.	Sosnowa -Dębowa	122784	9770	113014
18.	Swaryczów	82951	4950	78001

19.	Śniatycze	332258	20100	312158
20.	Tomaszówka	205310	10170	195140
21.	Tuczapy	57888	3130	54758
22.	Wolica Brzozowa	198970	31660	167310
23.	Wolica Brzozowa -Kolonia	168267	21230	147037
24.	Wolica Śniatycka	293353	10400	282953
25.	Zubowice	520421	64350	456071
26.	Zubowice -Kolonia	165442	4160	161282

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

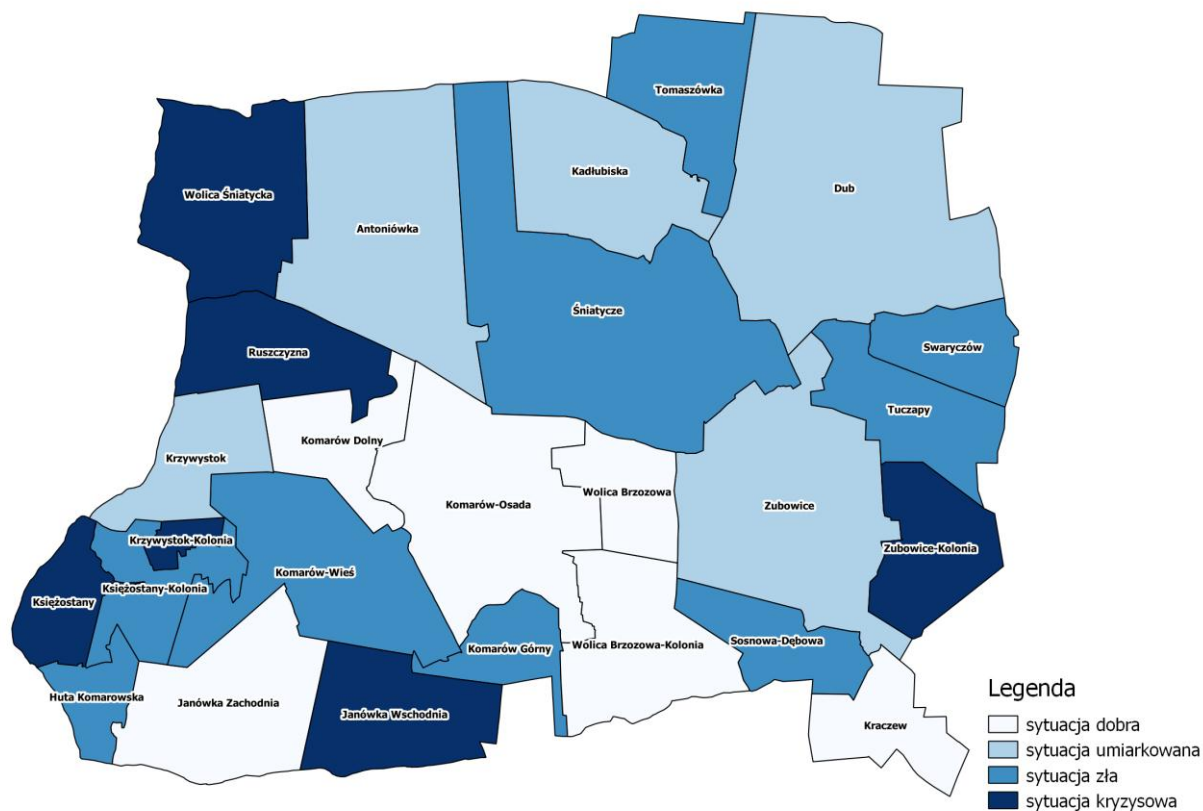
Najwięcej zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych znajduje się na terenie sołectw: Janówka Wschodnia, Zubowice, Antoniówka oraz Komarów-Osada. Najwięcej unieszkodliwionych wyrobów znajduje się w sołectwach Komarów-Osada, Zubowice i Janówka Zachodnia, najmniej tworzyw zawierających szkodliwy azbest zostało poddanych utylizacji w sołectwach: Księżostany i Krzywystok-Kolonia.

Mapa 20. Masa zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych na km²

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Mapa 21. Stosunek unieszkodliwionych wyrobów azbestowych do zinwentaryzowanych

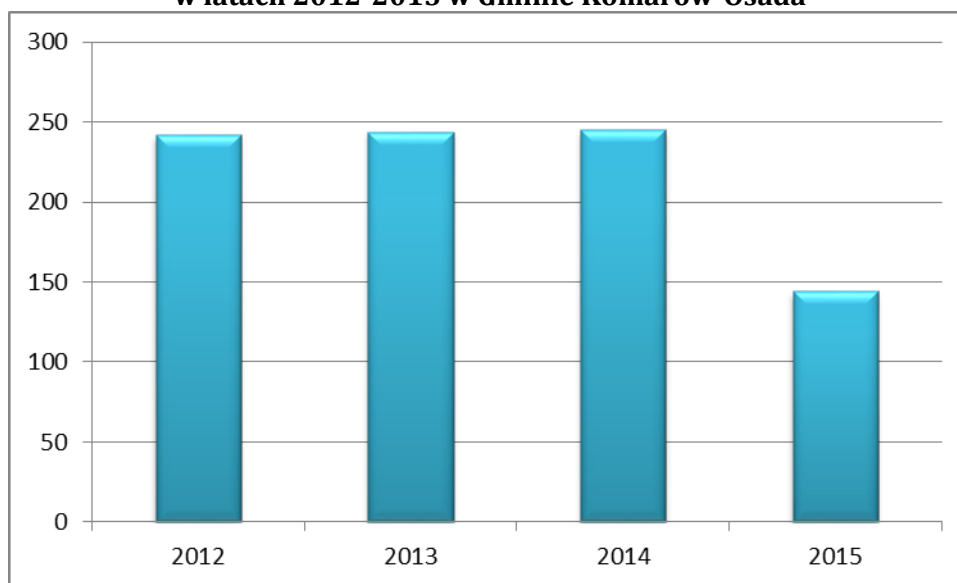

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

3.4.1. Mieszkalnictwo i instalacje sanitarne

Zasób mieszkaniowy w Gminie Komarów-Osada należy uznać za wystarczający, wskazuje na to brak zjawiska bezdomności w latach poprzednich. W roku 2012 i 2013 zaobserwowano jeden przypadek wystąpienia bezdomności. W 2015 roku Urząd Gminy Komarów-Osada przyznał łącznie 144 dodatki mieszkaniowe na łączną kwotę 15 426 zł. W porównaniu z rokiem 2014 oznacza to spadek wypłaconych świadczeń oraz spadek liczby osób pobierających tego typu wsparcie z Gminy, łączna liczba świadczeń przyznanych w 2014 roku wyniosła 245 na łączną kwotę 27 259 zł.

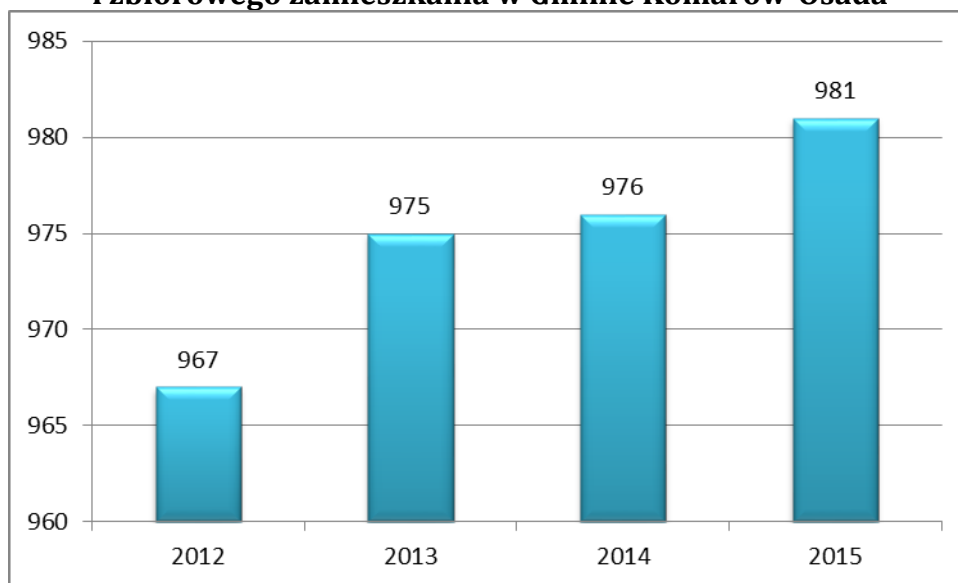
Wykres 14. Liczba dodatków mieszkaniowych przyznanych w latach 2012-2015 w Gminie Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

Na terenie Gminy dominuje budownictwo zagrodowe skoncentrowane wokół głównych szlaków komunikacyjnych tworzone przez luźne i zwarte rzędy. W stopniu mniejszym występują także wsie o zabudowie rozproszonej. Do grupy pierwszej – miejscowości o zabudowie zwartej należą: Zubowice, Zubowice-Kolonia, Wolica Brzozowa, Komarów-Osada, Krzywystok Kolonia, Księżostany, Księżostany-Kolonia, Janówka Wschodnia, Janówka Zachodnia, Antoniówka, Huta Komarowska, Komarów Górny, Komarów-Wieś, Sosnowa-Dębowa, Śniatycze. Do grupy drugiej, czyli miejscowości cechujących się zabudową rozproszoną należą: Krzywystok, Ruszczyzna, Wolica Śniatycza, Dub, Tomaszówka, Swaryczów, Tuczapy, Kraczew, Wolica Brzozowa-Kolonia, Kadłubiska, Komarów Dolny.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego 53,5% mieszkańców korzysta z instalacji wodociągowej, 31,9% z instalacji gazowej, w Gminie nie ma natomiast wybudowanej sieci kanalizacyjnej. Długość sieci gazowej wynosi 66 875 metrów, a liczba czynnych przyłączy do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych wynosi 736 sztuk. Ogólna liczba odbiorców gazu wyniosła w 2015 roku 537 gospodarstw domowych i 1667 osób. Liczba przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wyniosła 981 sztuk, co oznacza wzrost przyłączy w porównaniu z rokiem 2014, kiedy ich liczba wyniosła 976.

Wykres 15. Liczba przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w Gminie Komarów-Osada

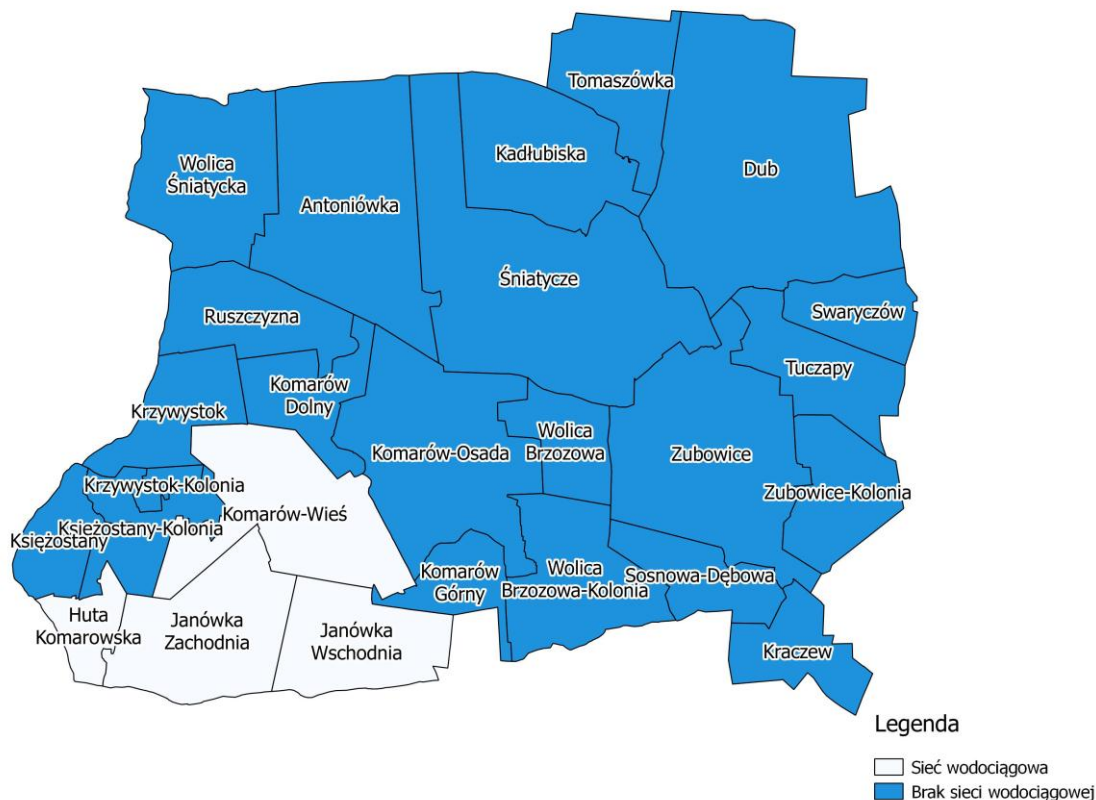

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

Największym problemem małych gmin wiejskich, położonych z dala od dużych ośrodków miejskich jest budowa przyłączy wodociągowych i kanalizacji. Koszt budowy takich instalacji szczególnie w miejscowościach o zabudowie rozproszonej jest wysoki i w wielu przypadkach przekraczający możliwości finansowe gmin. Pomimo to dzięki pozyskiwaniu środków ze źródeł pozabudżetowych takich jak dofinansowania z programów Unii Europejskiej istnieje coraz więcej możliwości budowy takich instalacji. Kolejnym problemem w budowie wodociągów i kanalizacji jest mentalność mieszkańców posiadających własne ujęcia wody i własne zbiorniki kanalizacyjne. Budowa oddzielnej wspólnej instalacji oznaczałaby koszty także dla mieszkańców, a część z nich utrzymująca się z rolnictwa lub świadczeń emerytalnych lub rentowych nie byłaby w stanie pokryć kosztów związanych z podłączeniem instalacji sanitarnych do swoich domów. Poza tym wiele osób przekonanych jest o większych walorach smakowych wody pochodzącej z własnego ujęcia.

Sieć wodociągowa istniejąca na terenie Gminy Komarów-Osada w ostatnich latach została zmodernizowana dzięki środkom pochodzącym z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w ramach tego programu przestarzała sieć wodociągowa w Janówce Wschodniej, Janówce Zachodniej, Hucie Komarowskiej i Komarowie-Wsi została wymieniona na nową.

Mapa 22. Sieć wodociągowa na terenie Gminy Komarów-Osada w 2016 roku

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

Na terenie Gminy Komarów-Osada znajdują się dwa ujęcia wody zasilające południową część Gminy, znajdują się one w:

- Janówce – o długości 12 km, posiadające jednak ograniczone zasoby eksploatacji.
- Komarów-Osada – ujęcie o długości 38,7 km posiadające możliwość podłączenia dwóch kolejnych miejscowości.

Północna część Gminy zaopatrywana jest w wodę dzięki lokalnym studniom kopanym oraz głębinowym.

Brak sieci kanalizacyjnej to duży problem Gminy Komarów-Osada szczególnie, że w wielu przypadkach ścieki odprowadzane są powierzchniowo, zanieczyszczając wody otwarte lub nawet przenikając do wód gruntowych. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego przyjętym Uchwałą Nr X/64/2003 Rady Gminy Komarów-Osada z dnia 5 grudnia 2003 roku, gospodarka ściekowa powinna zostać zrealizowana poprzez budowę zbiorczych systemów kanalizacyjnych oczyszczalni ścieków w:

- Miejscowości Komarów-Osada – dla części zespołu wsi położonych w zlewni rzeki Sieniochy: Krzywystok, Krzywystok-Kolonia, Komarów Dolny, Komarów-Osada, Księżostany, Księżostany-Kolonia, Komarów-Wieś, Huta Komarowska, Janówka Wschodnia i Janówka Zachodnia.
- Śniatycze 1 – dla zespołu wsi: Komarów Górny, Wolica Brzozowa-Kolonia, Sosnowa-Dębowa.
- Śniatycze 2 – dla zespołu wsi: Zubowice, Ruszczyzna, Wolica Śniatycka, Antoniówka, Kadłubiska, Śniatycze.
- Swaryczów – dla zespołu wsi: Tomaszówka, Dub, Swaryczów, Tuczapy, Zubowice-Kolonia.

Obszary znajdujące się poza kanalizacją również powinny zostać objęte tym systemem poprzez wdrażanie lokalizacji oczyszczalni przydomowych.

3.4.2. Degradacja przestrzeni społecznej

Przestrzeń publiczną Gminy Komarów-Osada obecnie można określić, jako dobrą. Dzięki wsparciu środków UE pochodzących z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich udało się wyremontować ulegające degradacji budynki pełniące funkcje społeczne. Wyremontowano świetlice wiejskie w miejscowościach: Antoniówka, Dub, Janówka Wschodnia, Kadłubiska, Komarów-Wieś, Krzywystok, Wolica Brzozowa, Śniatycze, Zubowice.

Pomimo prac remontowych i zmodernizowanych świetlic wiejskich w dalszym ciągu na terenie Gminy Komarów-Osada znajdują się budynki ulegające degradacji i wymagające podjęcia prac remontowych. Do takich budynków i miejsc należą w szczególności:

- Budynek byłej Szkoły Podstawowej w Antoniówce oraz tereny do niego przyległe.
- Teren wokół Ośrodka Zdrowia w Komarowie-Osadzie.
- Teren znajdujący się wokół miejsca upamiętniającego Bitwę pod Komarowem.
- Teren wokół świetlicy wiejskiej w Antoniówce.
- Teren wokół świetlicy wiejskiej w Śniatyczach.
- Teren wokół świetlicy wiejskiej w Wolicy Śniatyckiej.

Wszystkie te miejsca wymagają remontu i ponownego zagospodarowania w sposób przyjazny dla mieszkańców. Odnowienie obszarów zdegradowanych wymaga czasu i nakładów finansowych, wyremontowane i wyposażone w nową infrastrukturę miejsca staną się miejscem spotkań mieszkańców, zachęcą do wspólnego aktywnego spędzania czasu i integrowania się społeczeństwa. Obecnie pomimo wyremontowania samych świetlic wiejskich tereny wokół nich pozostają zdegradowane, co zmniejsza liczbę użytkowników tych obiektów. Odpowiednie wyposażenie obszarów wokół świetlic spowoduje wzrost liczby osób spędzających tam wspólnie czas.

3.4.3. Komunikacja i drogi

Dostępność komunikacyjną w Gminie Komarów-Osada należy określić, jako dobrą pomimo braku w jej obrębie dróg krajowych i wojewódzkich. Sieć drogowa opiera się na drogach gminnych i powiatowych, a główna trasa komunikacyjna przebiega przez miejscowości Krzywystok, Komarów Dolny, Komarów-Osada, Wolice Brzozową, Zubowice i Zubowice-Kolonie.

Długość dróg powiatowych na terenie Gminy wynosi łącznie 76,4 km, z czego 68 km stanowią drogi o nawierzchni asfaltowej.

Tabela 21. Drogi powiatowe na terenie Gminy Komarów-Osada w 2015 roku

Lp.	Numer drogi	Relacja ciągu drogowego	Długość drogi [m]
1.	3265L	Boża Wola–Namule-Majdan Krynicki-Janówka	5540
2.	3266L	Polany–Romanówka-Krynice-Janówka	990
3.	3267L	Komarów-Osada-Księżostany-Majdan Krynicki	7635
4.	3268L	Wólka Łabuńska-Komarów-Osada-Przewale	12652
5.	3270L	Łabuńki-Barchaczów-Antoniówka-Zubowice	11413
6.	3272L	Karp-Cześniki-Wolica Śniatycka	4942
7.	3273L	Wolica Śniatycka-Komarów-Osada	3120
8.	3274L	Miączyn-Niewirków-Dub	3250
9.	3275L	Kotlice-Zubowice	8022
10.	3279L	Śniatycze-Dub	4260

11.	3280L	Komarów-Osada-Karolówka	3324
12.	3281L	Wolica Brzozowa-Sosnowa-Dębowa-Kraczew	5142
13.	3282L	Komarów Górny	4571
14.	3283L	Zubowice-Czartowczyk-Czartowiec	4185

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2020

Jednym z problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest dostępność komunikacyjna regionu. Komunikacja prywatna obsługuje sołectwa: Dub, Komarów-Osada, Komarów-Dolny, Krzywystok, Wolica Brzozowa, Zubowice i Zubowice-Kolonia, pozostałe sołectwa Gminy Komarów-Osada nie posiadają dostępu do zbiorowego transportu zarówno prywatnego jak i publicznego. Połączenia komunikacyjne łączą sołectwa Gminy przede wszystkim z Zamościem.

Łączna długość dróg gminnych na terenie Gminy Komarów-Osada wynosi 326,9 km, z czego 55,01 km wymaga remontu. Gmina Komarów-Osada nieustannie podejmuje działania na rzecz zmniejszenia długości dróg o złej, wymagającej napraw nawierzchni i dzięki temu coraz więcej dróg gminnych jest w bardzo dobrym lub dobrym stanie.

Tabela 22. Drogi gminne wymagające remontu na terenie Gminy Komarów-Osada w 2016 roku

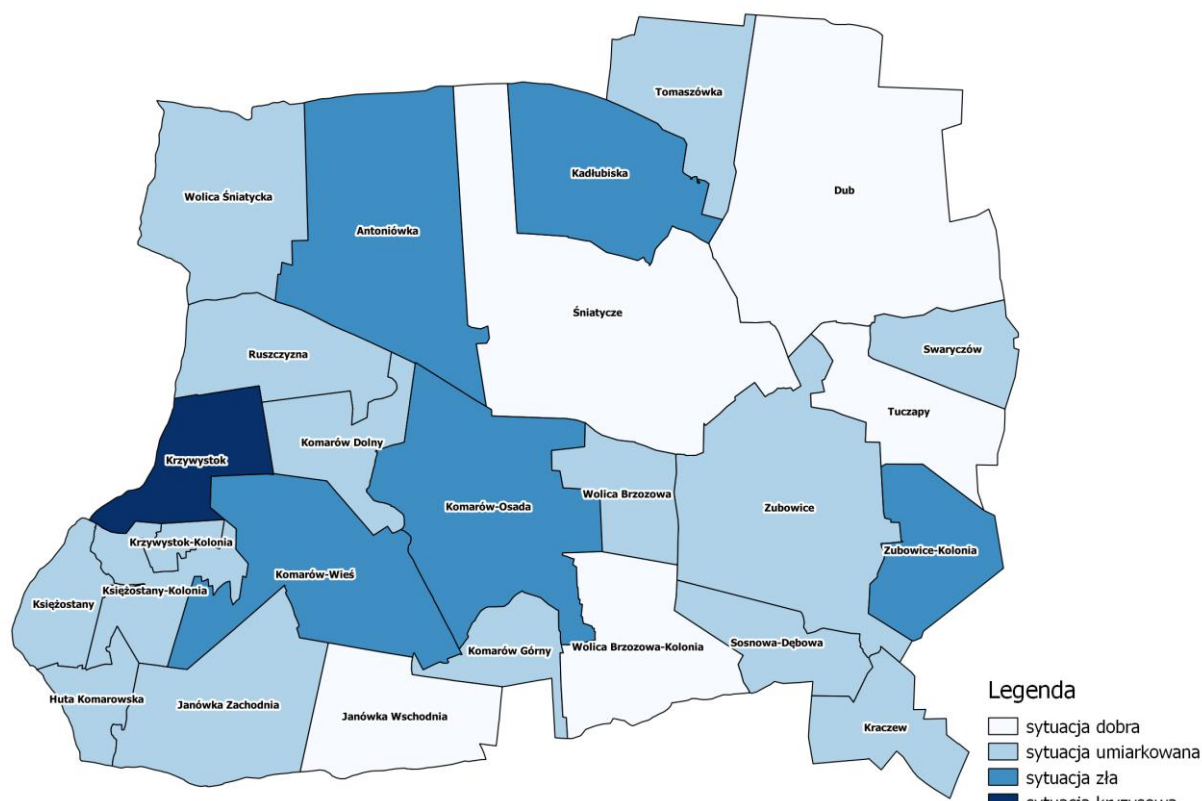
Lp.	Sołectwo	Długość dróg gminnych wymagających remontu (km)
1.	Antoniówka	6,66
2.	Dub	1,75
3.	Huta Komarowska	0,6
4.	Janówka Wschodnia	0,66
5.	Janówka Zachodnia	2,1
6.	Kadłubiska	3,17
7.	Komarów Dolny	2,77
8.	Komarów Górny	1
9.	Komarów-Osada	6,22
10.	Komarów-Wieś	3,6
11.	Kraczew	1,2
12.	Krzywystok	3
13.	Krzywystok-Kolonia	0,9
14.	Księżostany	1,3

15.	Księżostany-Kolonia	1
16.	Ruszczyzna	1,81
17.	Sosnowa-Dębowa	1
18.	Swaryczów	1,2
19.	Śniatycze	1,1
20.	Tomaszówka	2
21.	Tuczapy	1
22.	Wolica Brzozowa	1,65
23.	Wolica Brzozowa-Kolonia	0,43
24.	Wolica Śniatycka	2,07
25.	Zubowice	4,42
26.	Zubowice-Kolonia	2,4
Razem		55,01

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli powyżej na terenie wszystkich sołectw Gminy Komarów-Osada znajdują się odcinki dróg gminnych, które wymagają napraw. Najwięcej tego typu prac remontowych wymagają odcinki dróg w sołectwach: Komarów-Osada, Zubowice i Antoniówka. W najlepszej sytuacji znajduje się sołectwo: Wolica Brzozowa-Kolonia - długość nawierzchni wymagającej napraw w tym sołectwie jest najmniejsza. W przeliczeniu na 100 km² powierzchni najgorsza sytuacja występuje w sołectwie Krzywystok.

Mapa 23. Drogi gminne wymagające remontu na 100 km² w Gminie Komarów-Osada w roku 2016

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

3.4.4. Dostęp do podstawowych usług i handlu

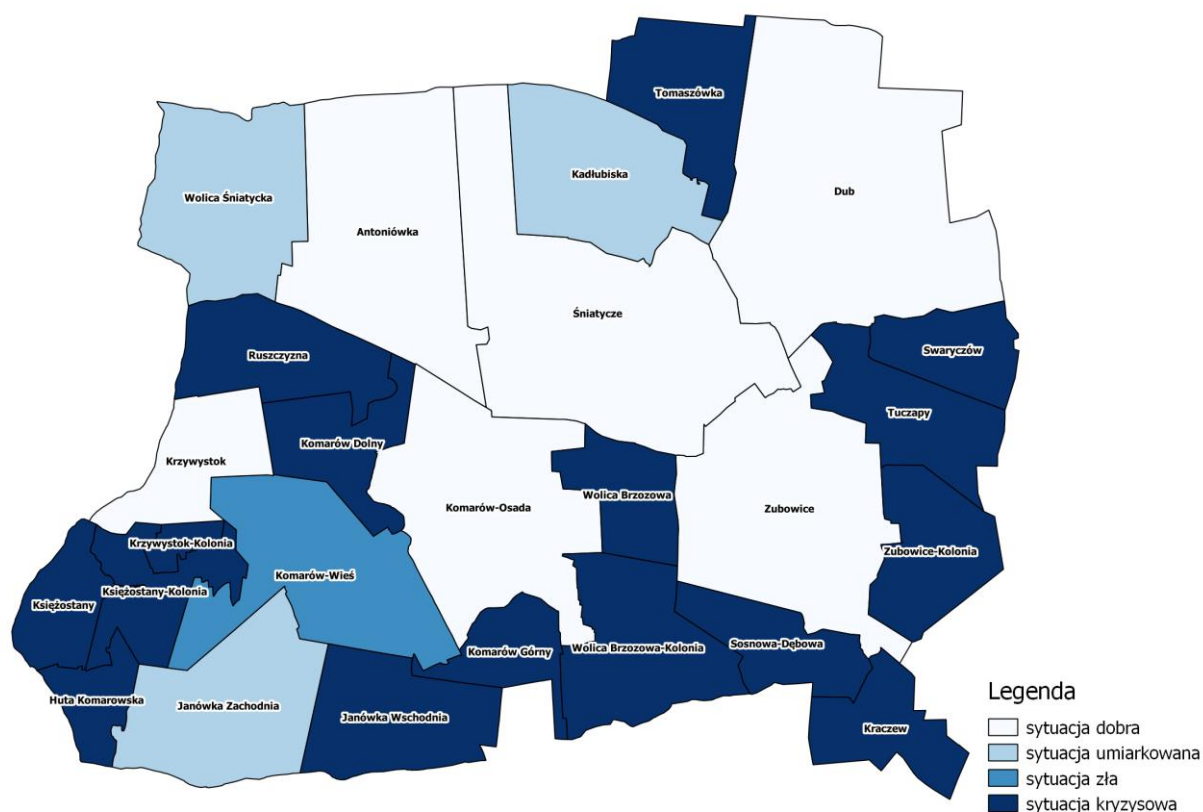
Dostęp do podstawowych usług i handlu w Gminie Komarów-Osada należy uznać za niezaspokojony. Większość sołectw nie posiada na swoim terytorium sklepu spożywczego, wobec czego większość społeczeństwa w celu zakupu podstawowych artykułów spożywczych musi udać się do sąsiednich sołectw lub do centrum Gminy Komarów-Osada, gdzie zlokalizowanych jest najwięcej tego typu podmiotów.

Na całym terytorium Gminy Komarów-Osada znajduje się 11 sklepów, z czego 5 z nich zlokalizowanych jest na obszarze sołectwa Komarów-Osada, pozostałe mieszczą się na terenie sołectw: Antoniówka, Dub, Janówka Zachodnia, Śniatycze, Wolica Śniatycza i Zubowice. Liczba placów zabaw oraz miejsc rekreacji również nie jest zbyt duża i wynosi 11. Trzy z nich mieszczą się w Komarowie-Osady, pozostałe

(po dwa w każdym sołectwie) w sołectwach: Antoniówka, Dub, Śniatycze i Zubowice.

Na terenie Gminy Komarów-Osada funkcjonuje tylko jeden ośrodek zdrowia zlokalizowany w sołectwie Komarów-Osada – Przychodnia Salmed Anna i Lech Sikora Sp. J. Poradnia Lekarza POZ. Pod tym względem sytuację Gminy należy uznać za niekorzystną. Poradnia świadczy usługi z zakresu poradnictwa pierwszego kontaktu, w celu wykonania specjalistycznych badań lub wizyty u specjalistów mieszkańcy Gminy muszą udać się do większych miast regionu, czyli Zamościa lub Lublina, co z faktu oddalenia od tych miast jest uciążliwe szczególnie dla osób w podeszłym wieku.

Mapa 24. Dostęp do usług i handlu na terenie Gminy Komarów-Osada w 2016 r.

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

4. Analiza opinii mieszkańców Gminy Komarów-Osada

Jednym z najważniejszych etapów w procesie rewitalizacji jest analiza opinii mieszkańców na temat jakości życia w zamieszkiwanej przez nich Gminie. W toku prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 przeprowadzono analizę, której celem było poznanie opinii lokalnej społeczności. W badaniu ankietowym wszyscy mieszkańcy Gminy, poprzez odpowiednio dobraną skalę mogli określić na jakim poziomie ich zdaniem znajdują się wybrane aspekty życia społecznego, gospodarczego, środowiskowego i przestrzenno-funkcjonalnego.

Pierwsza część ankiety zawierała pytania mające określić profil respondentów, a ankietowani zostali poproszeni o wybór odpowiednich wariantów:

- mieszkaniec wybranego obszaru zdegradowanego,
- mieszkaniec spoza obszaru zdegradowanego,
- przedsiębiorca prowadzący działalność na obszarze zdegradowanym,
- przedsiębiorca prowadzący działalność poza obszarem zdegradowanym.

Ankieta została wypełniona przez 83 respondentów. 60% z nich podało swoje miejsce zamieszkania jako obszar zdegradowany, 32% jako miejsce spoza obszaru zdegradowanego. W badanej grupie znalazło się 8% przedsiębiorców, którzy prowadzą działalność poza obszarem zdegradowanym.

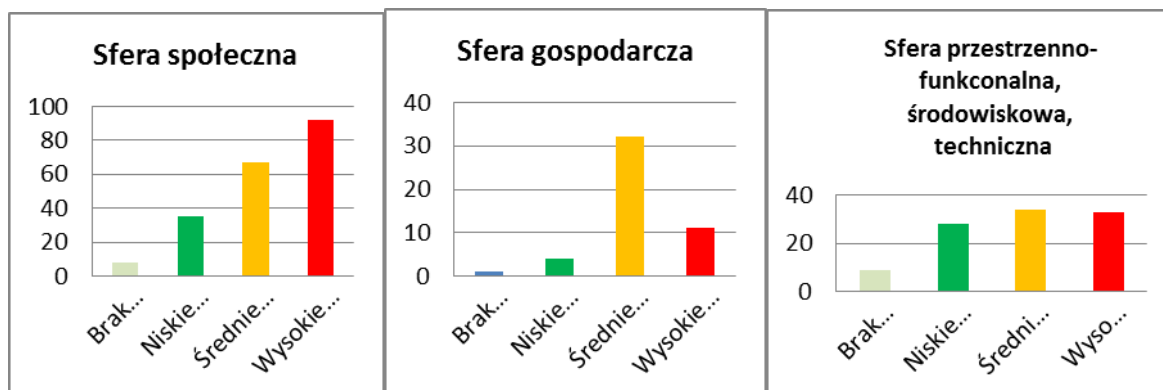
Druga część ankiety zawierała podzielone tematycznie aspekty funkcjonowania Gminy Komarów-Osada. Określona została czterostopniowa skala odpowiedzi: brak problemu, niskie zagrożenie problemem, średnie zagrożenie problemem, wysokie zagrożenie problemem, dzięki którym respondenci określili sytuację w Gminie Komarów-Osada w poszczególnych sferach:

1. Sfera społeczna:
 - brak miejsc pracy,
 - bezrobocie,
 - ubóstwo,
 - niski udział mieszkańców w życiu kulturalnym i społecznym,
 - przestępczość,

- marginalizacja i wykluczenie, brak aktywizacji grup mieszkańców szczególnie zagrożonych występowaniem negatywnych zjawisk społecznych,
 - wykluczenie społeczne osób starszych,
 - funkcjonowanie systemu pomocy społecznej w Gminie.
2. Sfera gospodarcza:
- przedsiębiorczość mieszkańców,
 - niski dostęp do usług publicznych i handlu.
3. Sfera przestrzenno-funkcjonalna, techniczna i środowiskowa:
- zły stan infrastruktury technicznej: drogowej, wodociągowej, kanalizacyjnej itp.
 - niewystarczająca dostępność komunikacyjna,
 - brak terenów rekreacyjnych,
 - zły stan środowiska naturalnego i zanieczyszczenie powietrza.

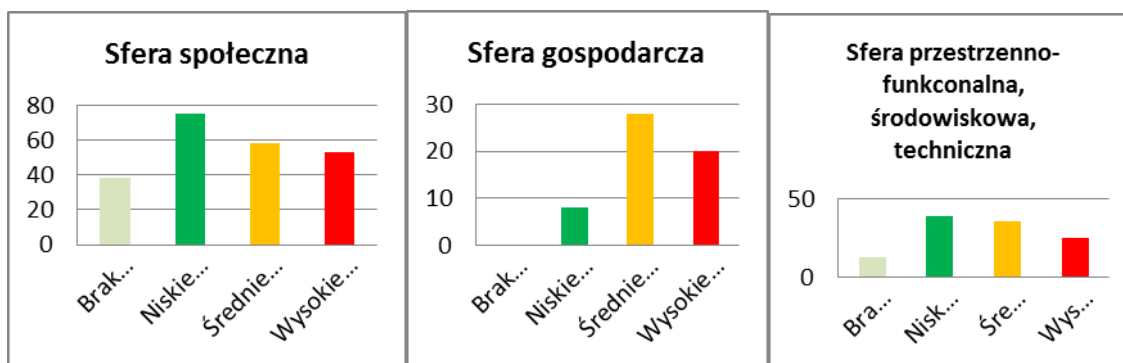
Wymienione wyżej aspekty zostały poddane przez respondentów ocenie. W następnym etapie na podstawie czterostopniowej skali oceny, przeliczona została liczba problemów w poszczególnej skali. Ich wyniki w miejscowościach zdegradowanych przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 16. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Antoniówka

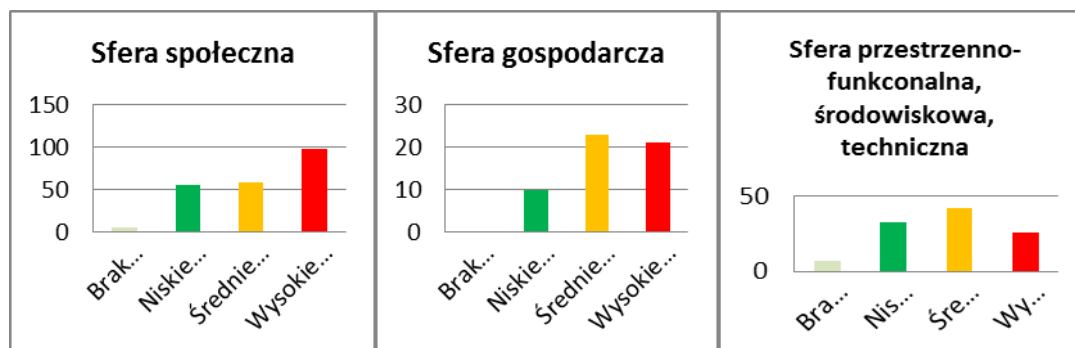
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych ankietowych

Wykres 17. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Dub

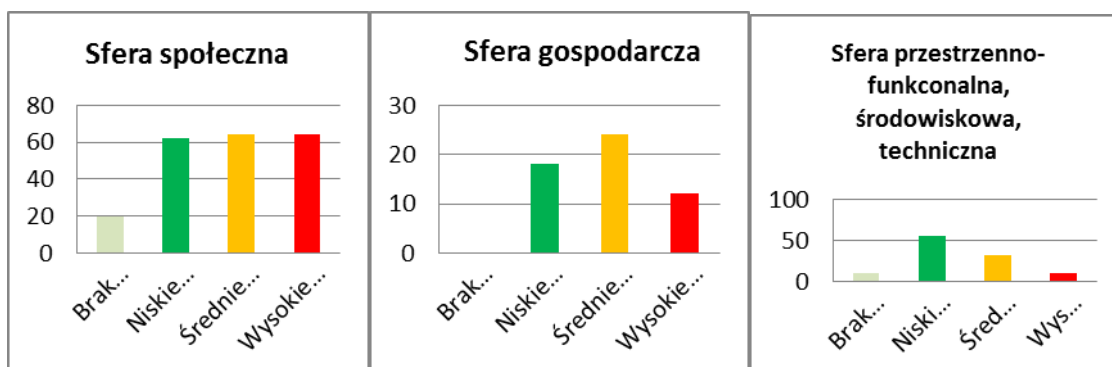
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych ankietowych

Wykres 18. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Komarów-Osada

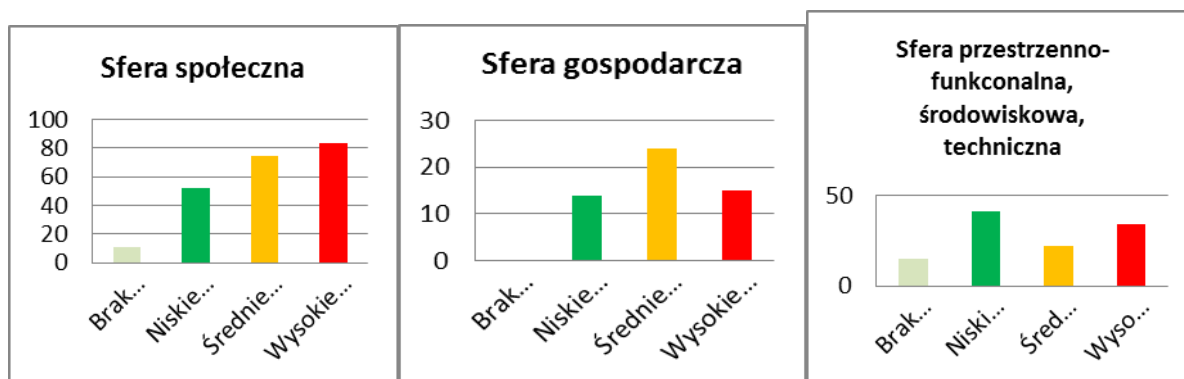
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych ankietowych

Wykres 19. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Komarów-Wieś

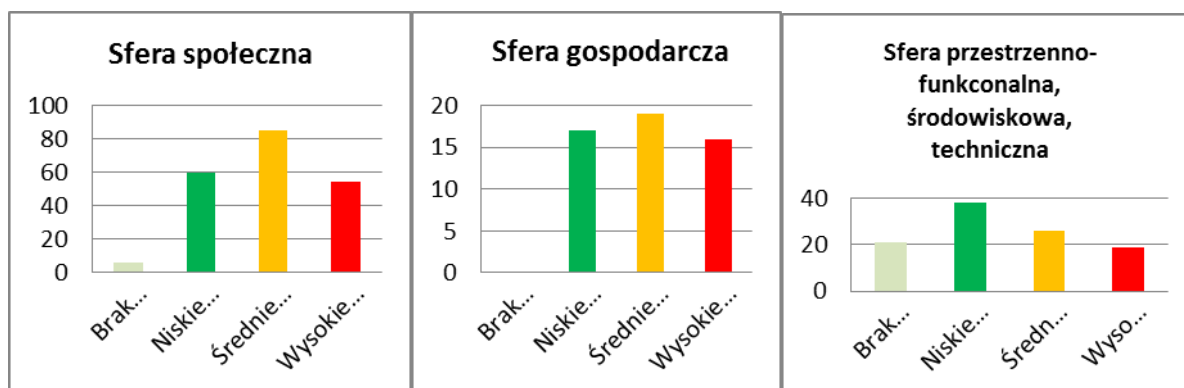
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych ankietowych

Wykres 20. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Kraczew

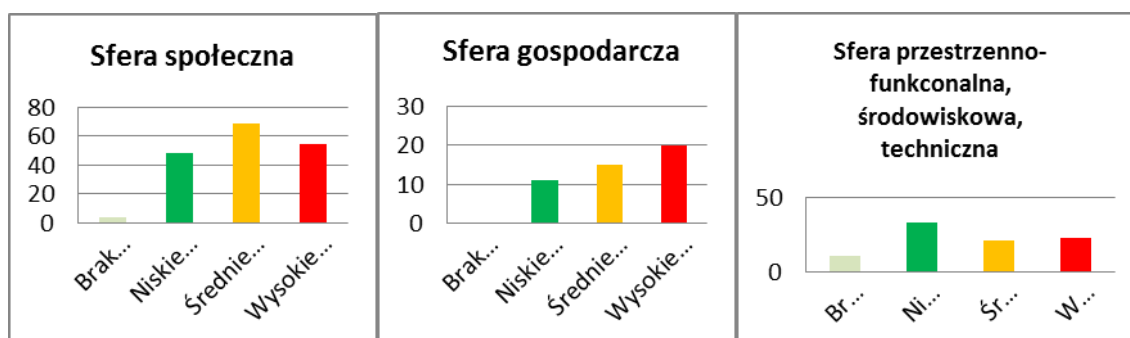
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych ankietowych

Wykres 21. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Ruszczyzna

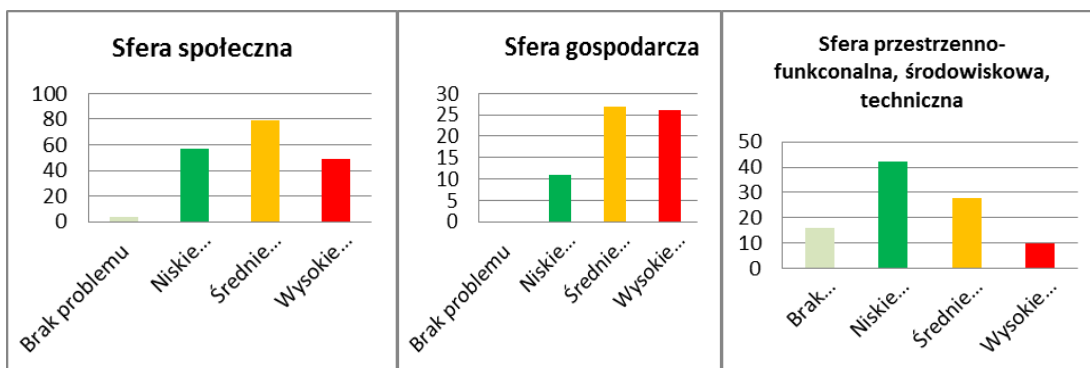
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych ankietowych

Wykres 22. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Swarcyzów

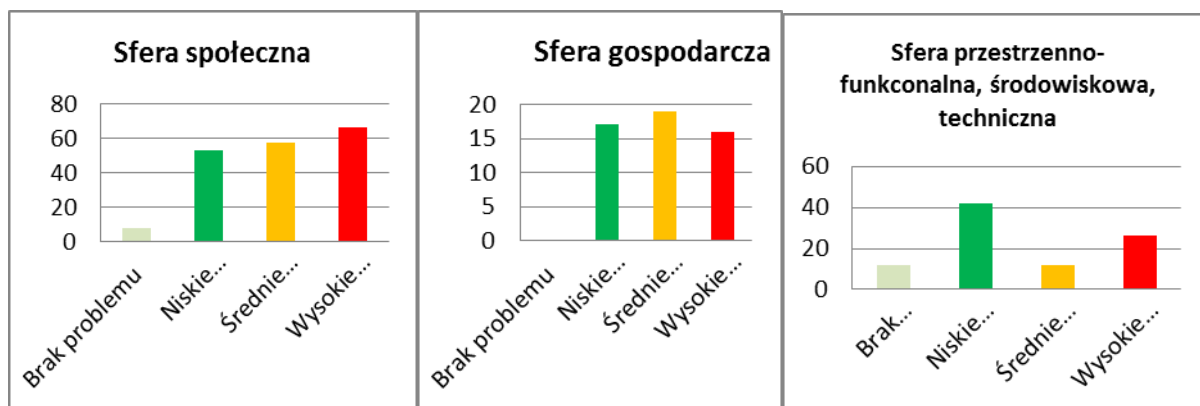
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych ankietowych.

Wykres 23. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Tomaszówka

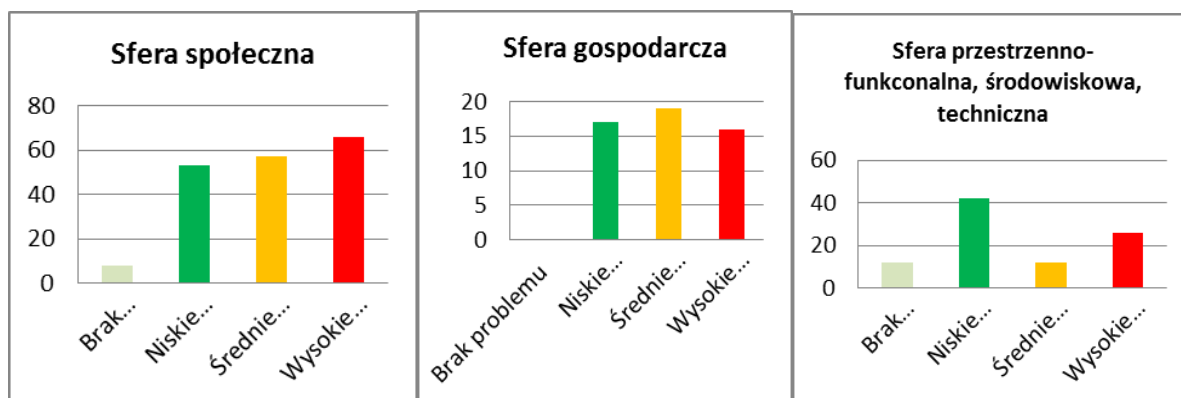
Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych ankietowych

Wykres 24. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Wolica Śniatycka

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych ankietowych

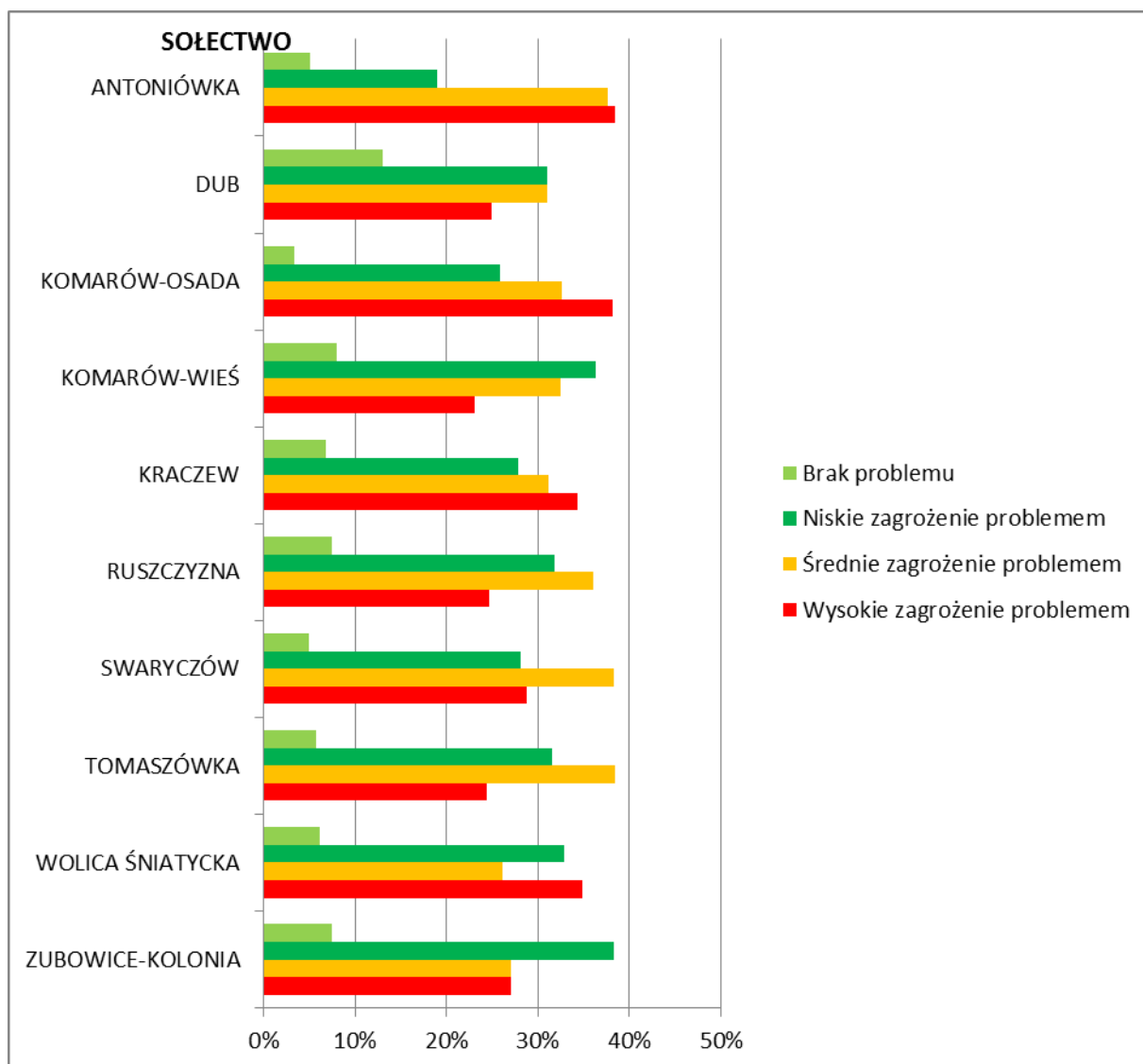
Wykres 25. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Zubowice-Kolonia

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych ankietowych.

W celu wyodrębnienia miejscowości, które według ankietowanych zostały wskazane jako „najgorsze”, odpowiedzi na poszczególne pytania z wszystkich analizowanych problemów sfery społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, środowiskowej oraz technicznej zostały zsumowane uwzględniając stopień problemu (brak problemu, niskie zagrożenie problemem, średnie zagrożenie problemem, wysokie zagrożenie problemem). Szczegółowe zestawienie przedstawia wykres poniżej.

Wykres 26. Szczegółowe zestawienie ocen osób ankietowanych

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych ankietowych.

Największe, „wysokie zagrożenie problemem” zostało zaobserwowane w sołectwach: Antoniówka, Komarów-Osada, Wolica Śniatycka, Kraczew (powyżej 34%

odpowiedzi, że dany problem w tych miejscowościach ich zdaniem osiąga „wysokie zagrożenie problemem”). Większość ankietowanych uważa iż problemy ujęte w ankiecie w analizowanych sferach osiągają „średnie zagrożenie problemem”.

Według ankietowanych „wysokie zagrożenie problemem” jest zauważalne w pytaniach:

- niski udział mieszkańców w życiu kulturalnym i społecznym,
- bezrobocie,
- wykluczenie społeczne osób starszych,
- brak miejsc pracy,
- przedsiębiorczość mieszkańców,
- niski dostęp do usług i handlu,
- ubóstwo.

Ostania część ankiety zawierała puste pole, gdzie respondenci mogli wymienić działania jakie według nich powinny zostać zrealizowane na obszarze zdegradowanym. Według ankietowanych na obszarze zdegradowanym powinny być zrealizowane następujące działania:

- remont, modernizacja zdegradowanych budynków, które pełniły funkcje społeczne,
- zwiększenie ilości miejsc spędzania wolnego czasu,
- zwiększenie ilości wydarzeń kulturalnych,
- wspieranie turystyki na terenie Gminy,
- organizacja imprez sportowo-rekreacyjnych oraz kulturalnych,
- aktywizacja osób starszych,
- większe zaangażowanie w życie społeczne i kulturowe osób młodych,
- integracja, aktywizacja młodych i seniorów oraz niepełnosprawnych,
- mobilizacja mieszkańców do działań na rzecz poprawy sytuacji bytowej,
- wzrost opieki nad osobami starszymi oraz niepełnosprawnymi oraz wykluczonymi społecznie.

Według ankietowanych na terenie obszaru zdegradowanego przede wszystkim powinny być zrealizowane działania mające na celu zwiększenie zaangażowania mieszkańców Gminy Komarów-Osada w życie społeczne i kulturowe.

IV. Wyznaczanie obszaru zdegradowanego

1. Procedura wyznaczenia obszaru zdegradowanego

Wyznaczenie obszaru rewitalizacji wymaga określenia jego granic. Aby to osiągnąć wskaźniki społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenno-funkcjonalne zostały znormalizowane do jednej porównywalnej postaci – wskaźników cząstkowych następnie wyliczono dla nich sumy standaryzowane, na podstawie których wyznaczono wskaźnik syntetyczny. Oczywistym jest, że nie wszystkie sołectwa Gminy Komarów-Osada są w sytuacji złej – kryzysowej i nie wszystkie wymagają przeprowadzenia interwencji, dlatego ze wskaźnika syntetycznego obliczono medianę, która stała się umowną granicą między obszarami wymagającymi podjęcia działań rewitalizacyjnych oraz obszarami będącymi w lepszej ogólnej sytuacji i niewymagającymi interwencji. Kolejnym etapem analizy było określenie obszaru pozostającego w najgorszej sytuacji i równocześnie posiadającego największy potencjał rozwojowy, na tej podstawie wyodrębniono obszar rewitalizacji.

Część diagnostyczna polegała na identyfikacji obszarów, na których koncentrują się negatywne zjawiska na terenie Gminy Komarów-Osada. W pierwszej kolejności wzięto pod uwagę zjawiska społeczne, następnie gospodarcze, środowiskowe oraz przestrzenno-funkcjonalne. W pierwszym etapie procesu diagnostycznego przeanalizowano zgromadzone dane na temat zjawisk społecznych, szczególną uwagę zwrócono na czynniki problematyczne takie jak bezrobocie, ubóstwo czy przestępczość. Analiza zjawisk gospodarczych, środowiskowych oraz przestrzenno-funkcjonalnych opisujących warunki życia społeczeństwa była kolejnym etapem diagnozowania problemów występujących w Gminie Komarów-Osada. W dużym stopniu są one wynikiem sytuacji w sferze społecznej, wykształcenie mieszkańców ma bezpośredni wpływ na strukturę zatrudnienia, niskie dochody ludności decydują o wygładzie i stanie budynków oraz dbałości o stan środowiska, brak zaangażowania w życie publiczne owocuje złym stanem technicznym infrastruktury sportowej i kulturalnej.

Dla każdej sfery zostały zdiagnozowane obszary problemowe oraz obliczone zostały wskaźniki syntetyczne. Następnie przedstawione zostało podsumowanie diagnostyczne dla każdej sfery.

Na podstawie uzyskanych danych wyznaczono problemy występujące w każdej z badanych sfer.

1.1. Sfera społeczna

Pierwszym etapem prowadzącym do wyznaczenia obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Komarów-Osada jest diagnoza zjawisk społecznych. Poprzedzającą ją analiza zjawisk społecznych w sołectwach na terenie Gminy Komarów-Osada pozwoliła na dokonanie oceny kondycji sfery społecznej gminy w układzie lokalnym.

Na terenie Gminy Komarów-Osada wyznaczono następujące problemy w strefie społecznej:

- demografia:
 - Malejąca liczba ludności.
 - Występowanie zjawiska „starzenia się społeczeństwa”.
- bezrobocie:
 - Wysoki wskaźnik osób bezrobotnych do 30 roku życia.
 - Duża liczba osób długotrwale bezrobotnych.
- pomoc społeczna:
 - Wysoka liczba świadczeń przyznanych z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.
- bezpieczeństwo publiczne:
 - Wzrastająca liczba wykroczeń.
- uczestnictwo w życiu publicznym:
 - Niska frekwencja wyborcza w wyborach do Sejmu w 2015 roku oraz wyborach samorządowych w 2014 roku na tle województwa.

1.2. Sfera gospodarcza, środowiskowa oraz przestrzenno-funkcjonalna

Kolejnym etapem jest diagnoza zjawisk sfery gospodarczej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Na terenie Gminy Komarów-Osada wyznaczono następujące problemy wyżej wymienionych sfer:

- sfera gospodarcza:
 - Niewielka liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na wszystkich mieszkańców poszczególnego sołectwa;
- sfera środowiskowa:
 - Duża ilość wyrobów pochodzenia azbestowego.
- sfera przestrzenno-funkcjonalna:
 - Niewystarczająca liczba dostępnych obiektów usługowych oraz handlowych;
 - Znaczna długość dróg gminnych wymagających remontu.

2. Diagnoza zjawisk społecznych

Ocenę skali koncentracji problemów społecznych oparto na wskaźniku syntetycznym. W celu wyznaczenia obszarów zdegradowanych, pod względem społecznym wytypowano 14 wskaźników, które poddano analizie w wymiarze terytorialnym (sołectwa) w oparciu o dane ilościowe aktualne na rok 2016. Uzyskane i poddane normalizacji dane pozwoliły określić poziom degradacji społeczeństwa pod względem analizowanego wskaźnika. W przeprowadzonej analizie posłużono się normalizacją min-max uznając że najbardziej pożądanym wynikiem równy „0” oznacza sytuację najlepszą, a najgorszą - wynik zbliżony do wartości równej „1”. Wartości znajdujące się pomiędzy tymi wartościami określone są w zależności od bliskości do sytuacji najgorszej lub najlepszej.

Wskaźnik syntetyczny każdego sołectwa dla sfery społecznej obliczono sumując wskaźniki cząstkowe osiągnięte we wszystkich dziedzinach, wzięto pod uwagę wszystkie najważniejsze zjawiska społeczne, które wpływają na sytuację społeczną

mieszkańców Gminy. Ze wskaźnika syntetycznego obliczona została mediana, która dla sfery społecznej wyniosła 4,03. W związku z tym wszystkie sołectwa, których wskaźnik syntetyczny jest równy bądź większy od wartości mediany zostały określone jako zdegradowane w sferze społecznej.

Poniższa tabela wskazuje zakres wartości wskaźników cząstkowych dla poszczególnych wartości opisujących sytuację społeczną (normalizacja zmiennych w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali) oraz wyliczony na ich podstawie wskaźnik syntetyczny dla każdego sołectwa.

Na podstawie analizy sfery społecznej jako obszary problemowe wyznaczone zostały następujące sołectwa (wartość wskaźnika syntetycznego podana została w nawiasie):

- Kraczew (8,50)
- Dub (7,31)
- Komarów-Osada (6,98)
- Antoniówka (6,70)
- Wolica Śniatycka (6,45)
- Tuczapy (5,58)
- Swaryczów (5,45)
- Zubowice-Kolonia (4,82)
- Ruszczyzna (4,62)
- Zubowice (4,56)
- Tomaszówka (4,31)
- Komarów-Wieś (4,16)
- Huta Komarowska (4,11)

Tabela 23. Diagnoza sfery społecznej dla Gminy Komarów-Osada

Sołectwo	Bezrobocie				Pomoc społeczna					Bezpieczeństwo publiczne			Uczestnictwo w życiu publicznym		Wskaźnik syntetyczny
	Liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych do 30 roku życia na 100 mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 mieszkańców	Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców	Liczba osób otrzymujących świadczenia GOPS na 100 mieszkańców	Liczba osób dotkniętych zjawiskiem ubóstwa na 100 mieszkańców	Liczba przyznanych świadczeń ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę na 100 mieszkańców	Liczba przyznanych świadczeń ze względu na niepełnosprawność na 100 mieszkańców	Liczba przyznanych świadczeń ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa na 100 mieszkańców	Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców	Liczba wykroczeń bez wykroczeń drogowych na 100 mieszkańców	Liczba założonych „Niebieskich Kart” na 100 mieszkańców	Frekwencja wyborcza w wyborach do Sejmu i Senatu w 2015 r.	Frekwencja wyborcza w wyborach Samorządowych w 2014 r.	
Antoniówka	0,85	1,00	0,23	0,64	0,23	1,00	0,23	0,08	0,00	0,14	0,54	0,37	0,45	0,94	6,70
Dub	0,77	0,79	0,29	0,78	0,34	0,50	0,39	0,26	0,23	0,82	0,27	0,00	0,88	1,00	7,31
Huta Komarowska	0,22	0,00	0,00	0,23	0,33	1,00	0,00	0,76	0,00	0,00	0,12	0,00	0,59	0,87	4,11
Janówka Wschodnia	0,17	0,47	0,00	0,28	0,15	0,00	0,35	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,65	2,07
Janówka Zachodnia	0,11	0,34	0,00	0,20	0,40	0,35	0,13	0,17	0,10	0,00	0,05	0,00	0,00	0,65	2,51
Kadłubiska	0,49	0,60	0,26	0,66	0,04	0,50	0,13	0,00	0,00	0,15	0,11	0,00	0,74	0,00	3,67
Komarów Dolny	0,17	0,23	0,35	0,35	0,05	0,07	0,17	0,00	0,00	0,21	0,00	0,00	0,46	0,87	2,94
Komarów Górny	0,03	0,00	0,00	0,28	0,20	0,75	0,00	0,47	0,00	0,00	0,15	0,00	0,59	0,87	3,33
Komarów-Osada	0,95	0,73	0,67	0,71	0,37	0,50	0,07	0,21	0,28	0,17	0,55	0,45	0,94	0,39	6,98
Komarów-Wieś	0,39	0,37	0,27	0,51	0,10	0,44	0,09	0,12	0,00	0,05	0,06	0,29	0,59	0,87	4,16
Kraczew	1,00	0,33	1,00	1,00	1,00	0,83	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,46	0,87	8,50
Krzywystok	0,52	0,31	0,16	0,56	0,22	0,21	0,47	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,46	0,87	3,89

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023

Krzywystok-Kolonia	0,34	0,48	0,00	0,29	0,20	0,50	0,00	0,48	0,00	0,00	0,00	0,00	0,46	0,87	3,62
Księżostany	0,01	0,00	0,00	0,26	0,38	0,68	0,00	0,88	0,00	0,00	0,28	0,00	0,59	0,87	3,94
Księżostany-Kolonia	0,47	0,33	0,00	0,50	0,07	0,72	0,00	0,17	0,00	0,00	0,11	0,00	0,59	0,87	3,82
Ruszczyzna	0,61	0,55	0,21	0,41	0,30	0,06	0,41	0,28	0,00	0,12	0,26	0,00	1,00	0,39	4,62
Sosnowa-Dębowa	0,51	0,41	0,31	0,49	0,09	0,61	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,00	0,46	0,87	3,88
Swaryczów	0,00	0,42	0,00	0,00	0,54	0,40	0,00	0,84	1,00	0,38	0,00	0,00	0,88	1,00	5,45
Śniatycze	0,42	0,62	0,23	0,51	0,10	0,61	0,12	0,00	0,00	0,14	0,17	0,00	0,74	0,00	3,66
Tomaszówka	0,20	0,19	0,28	0,45	0,00	0,31	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,88	1,00	4,31
Tuczapy	0,19	0,48	0,00	0,43	0,41	0,65	0,00	0,24	0,29	0,00	1,00	0,00	0,88	1,00	5,58
Wolica Brzozowa	0,19	0,21	0,00	0,31	0,09	0,14	0,16	0,10	0,00	0,09	0,03	1,00	0,46	0,87	3,66
Wolica Brzozowa-Kolonia	0,23	0,00	0,39	0,47	0,23	0,43	0,00	0,00	0,00	0,24	0,00	0,00	0,46	0,87	3,32
Wolica Śniatycza	0,82	0,86	0,32	0,69	0,37	0,78	0,43	0,29	0,00	0,00	0,16	0,35	0,45	0,94	6,45
Zubowice	0,40	0,68	0,25	0,43	0,27	0,10	0,32	0,04	0,15	0,04	0,09	0,20	0,84	0,74	4,56
Zubowice-Kolonia	0,75	0,97	0,24	0,29	0,07	0,69	0,24	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,84	0,74	4,82

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

3. Diagnoza zjawisk gospodarczych, środowiskowych oraz przestrzenno-funkcjonalnych

Identyfikacja problemów gospodarczych, środowiskowych oraz przestrzenno-funkcjonalnych Gminy Komarów-Osada pozwoliła na skonstruowanie 10 wskaźników, które poddano analizie w wymiarze terytorialnym w oparciu o dane ilościowe aktualne na rok 2016. Poniżej zaprezentowana tabela wskazuje zakres wartości wskaźników cząstkowych dla poszczególnych wartości (normalizacja zmiennych w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali) oraz wygenerowany na ich podstawie wskaźnik syntetyczny dla każdego sołectwa na terenie Gminy Komarów-Osada.

Wskaźnik syntetyczny opisujący problemy gospodarcze, środowiskowe oraz przestrzenno-funkcjonalne Gminy Komarów-Osada pozwolił wskazać obszary najbardziej problemowe w tej sferze. Na podstawie przekroczenia (lub dorównania) wartości mediany tego wskaźnika, która wyniosła 3,19, zostały wyznaczone obszary problemowe. Są to następujące sołectwa (wartość wskaźnika syntetycznego została podana w nawiasie):

- Janówka Wschodnia (4,73)
- Komarów-Wieś (4,65)
- Księżostany-Kolonia (3,91)
- Wolica Śniatycka (3,87)
- Zubowice-Kolonia (3,82)
- Ruszczyzna (3,79)
- Krzywystok (3,76)
- Swaryczów (3,68)
- Tomaszówka (3,59)
- Komarów Górny (3,42)
- Sosnowa-Dębowa (3,35)
- Kadłubiska (3,29)
- Krzywystok-Kolonia (3,23)

Tabela 24. Diagnoza sfery gospodarczej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej dla Gminy Komarów-Osada

Sołectwo	Gospodarka			Środowisko		Sfera przestrzenno-funkcjonalna		Wskaźnik syntetyczny
	Liczba gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych z rejestru REGON na 100 mieszkańców	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców	Powierzchnia zinventaryzowanych wyrobów azbestowych na km	Stosunek unieszkodliwionych wyrobów azbestowych do zinventaryzowanych	Dostęp do usług i handlu	Długości dróg gminnych wymagających remontu	
Antoniówka	0,66	0,00	0,83	0,49	0,23	0,30	0,31	2,82
Dub	0,71	0,00	0,74	0,41	0,07	0,20	0,02	2,16
Huta Komarowska	0,42	0,00	0,31	0,69	0,21	1,00	0,16	2,81
Janówka Wschodnia	0,52	0,55	0,67	0,97	1,00	1,00	0,02	4,73
Janówka Zachodnia	0,54	0,00	0,82	0,20	0,47	0,74	0,17	2,94
Kadłubiska	0,76	0,00	0,85	0,35	0,35	0,74	0,24	3,29
Komarów Dolny	0,78	0,55	0,00	0,11	0,02	1,00	0,12	2,58
Komarów Górny	0,36	0,00	1,00	0,64	0,21	1,00	0,21	3,42
Komarów-Osada	1,00	0,28	0,41	0,06	0,38	0,00	0,41	2,54
Komarów-Wieś	0,73	0,14	0,83	0,58	0,95	0,81	0,60	4,65
Kraczew	0,00	0,00	0,76	0,00	0,30	1,00	0,19	2,25
Krzywystok	0,54	0,25	0,25	0,37	0,98	0,36	1,00	3,76
Krzywystok-Kolonia	0,69	0,00	0,49	0,84	0,04	1,00	0,18	3,23
Księżostany	0,10	0,00	0,21	1,00	0,17	1,00	0,20	2,68
Księżostany-Kolonia	0,66	0,00	0,76	0,68	0,60	1,00	0,21	3,91
Ruszczyszna	0,62	0,00	0,90	0,81	0,27	1,00	0,19	3,79
Sosnowa-Dębowa	0,62	0,00	0,78	0,55	0,25	1,00	0,15	3,35
Swaryczów	0,08	1,00	0,55	0,68	0,15	1,00	0,22	3,68
Śniatycze	0,86	0,18	0,67	0,68	0,07	0,29	0,00	2,74
Tomaszówka	0,52	0,00	0,80	0,75	0,30	1,00	0,22	3,59
Tuczapy	0,41	0,00	0,91	0,72	0,00	1,00	0,10	3,14
Wolica Brzozowa	0,68	0,25	0,55	0,03	0,25	1,00	0,15	2,91
Wolica Brzozowa-Kolonia	0,27	0,00	0,62	0,25	0,33	1,00	0,03	2,50
Wolica Śniatycza	0,76	0,17	0,92	0,84	0,26	0,78	0,13	3,87
Zubowice	0,58	0,10	0,73	0,26	0,30	0,35	0,19	2,52

Zubowice-Kolonia	0,36	0,38	0,60	0,91	0,26	1,00	0,31	3,82
------------------	------	------	------	------	------	------	------	------

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

4. Identyfikacja obszaru zdegradowanego

Ostatnim etapem przeprowadzonej diagnozy było wskazanie obszarów zdegradowanych – sołectw, w których stwierdzono gorsze niż średnia w Gminie wskaźniki problemów społecznych, współwystępujące z gorszymi wskaźnikami dotyczącymi co najmniej jednego z problemów o charakterze gospodarczym, środowiskowym infrastrukturalnym lub przestrzennym. Kumulacja negatywnych cech została obliczona na podstawie mediany sumy wszystkich wskaźników syntetycznych dla każdej sfery. Mediana dla całej Gminy Komarów-Osada po uwzględnieniu wszystkich sfer (społecznej, gospodarczej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej) wyniosła 7,44. Dlatego też wszystkie sołectwa, dla których wskaźnik sumaryczny był równy lub przekraczał wartość mediany, zostały uznane jako zdegradowane.

Poniżej zaprezentowano tabelę obejmującą wszystkie wyliczone wskaźniki cząstkowe oraz syntetyczne dla poszczególnych sołectw Gminy Komarów-Osada.

Tabela 25. Podsumowanie diagnozy

Sołectwo	SFERA SPOŁECZNA	SFERA GOSPODARCZA	SFERA ŚRODOWISKOWA	SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	WSKAŹNIK SYNTETYCZNY
Antoniówka	6,70	1,50	0,71	0,61	9,52
Dub	7,31	1,46	0,48	0,23	9,48
Huta Komarowska	4,11	0,74	0,91	1,16	6,92
Janówka Wschodnia	2,07	1,74	1,97	1,02	6,80
Janówka Zachodnia	2,51	1,36	0,67	0,91	5,44
Kadłubiska	3,67	1,61	0,70	0,98	6,96
Komarów Dolny	2,94	1,33	0,13	1,12	5,52
Komarów Górny	3,33	1,36	0,85	1,21	6,75
Komarów-Osada	6,98	1,69	0,44	0,41	9,52
Komarów-Wieś	4,16	1,70	1,54	1,41	8,81
Kraczew	8,50	0,76	0,30	1,19	10,75
Krzywystok	3,89	1,04	1,35	1,36	7,65

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023

Krzywystok-Kolonia	3,62	1,18	0,88	1,18	6,85
Księżostany	3,94	0,32	1,17	1,20	6,63
Księżostany-Kolonia	3,82	1,42	1,28	1,21	7,72
Ruszczyzna	4,62	1,52	1,08	1,19	8,41
Sosnowa-Dębowa	3,88	1,40	0,80	1,15	7,23
Swaryczów	5,45	1,63	0,84	1,22	9,14
Śniatycze	3,66	1,71	0,75	0,29	6,40
Tomaszówka	4,31	1,32	1,05	1,22	7,90
Tuczapy	5,58	1,32	0,72	1,10	8,72
Wolica Brzozowa	3,66	1,48	0,28	1,15	6,58
Wolica Brzozowa-Kolonia	3,32	0,89	0,58	1,03	5,82
Wolica Śniatyczna	6,45	1,85	1,11	0,91	10,32
Zubowice	4,56	1,41	0,57	0,54	7,08
Zubowice-Kolonia	4,82	1,33	1,17	1,31	8,64
MEDIANA	4,03	1,40	0,82	1,15	7,44

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. - opracowanie własne

	Sołectwa, dla których wskaźnik sumaryczny jest równy lub przekracza wartość mediany
	Sołectwa, dla których wskaźnik sumaryczny jest równy lub przekracza wartość mediany w sferze gospodarczej, środowiskowej lub przestrzenno-funkcjonalnej lecz nie przekracza wartość mediany w sferze społecznej
	Sołectwa wchodzące w skład obszaru zdegradowanego

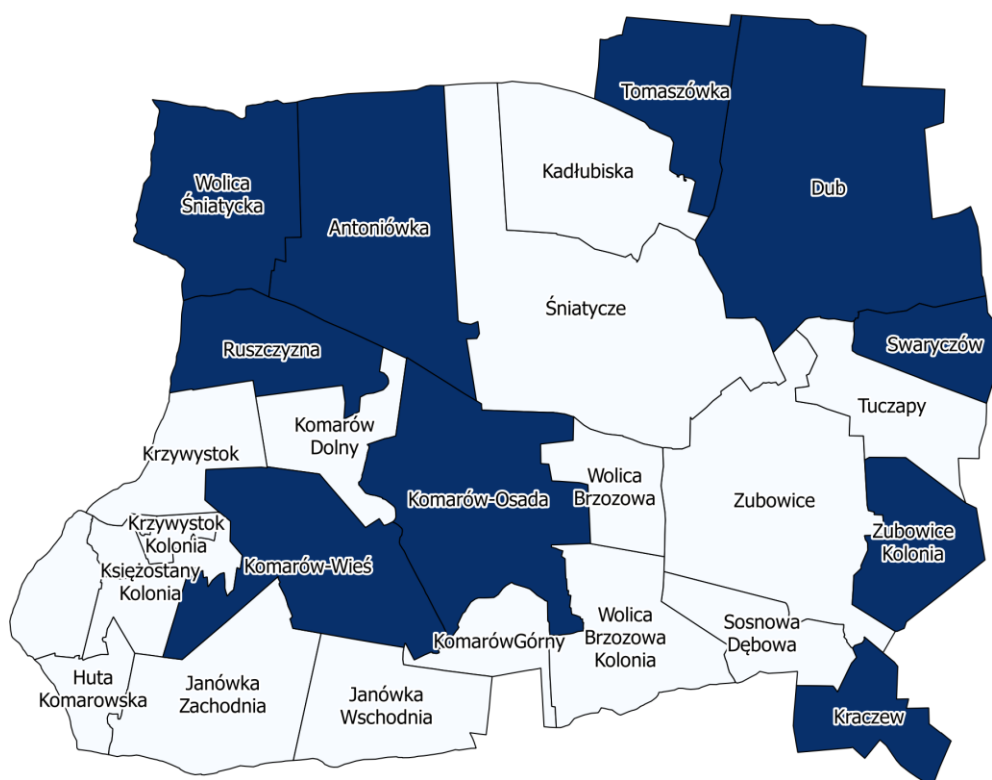
Na podstawie uzyskanych wskaźników sum standaryzowanych dla Gminy Komarów-Osada zidentyfikowano jako obszary zdegradowane następujące sołectwa (mediana sumaryczna dla każdego sołectwa została podana w nawiasie):

- Kraczew (10,75)
- Wolica Śniatyczna (10,32)
- Antoniówka(9,52)
- Komarów-Osada(9,52)
- Dub (9,48)
- Swaryczów (9,14)
- Komarów-Wieś (8,81)
- Zubowice-Kolonia (8,64)
- Ruszczyzna (8,41)
- Tomaszówka7,90

Wiąże się to bezpośrednio z obszarami wprost generującymi zidentyfikowane problemy, zarówno społeczne występujące przeważnie na obszarach zamieszkałych przez miejscową ludność, jak również problemy bezpośrednio związane z brakiem rozwoju gospodarczego, czynnikami środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnymi.

Poniższa mapa przedstawia obszar zdegradowany wyznaczony na terenie Gminy Komarów-Osada.

Mapa 25. Obszar zdegradowany na terenie Gminy Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. - opracowanie własne

V. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Synteza wyników uzyskanych z przeprowadzonej diagnozy oraz badań ilościowych i jakościowych obecnej sytuacji w Gminie Komarów-Osada, doprowadziły do wyodrębnienia na terenie Gminy obszaru rewitalizacji, który cechuje się największą kumulacją negatywnych zjawisk i problemów, jak również znacznym potencjałem rozwojowym. Obok kryterium wysokiego stopnia degradacji przy wyborze obszaru rewitalizacji istotnym czynnikiem była identyfikacja możliwie szerokiego spektrum możliwości realizacji potencjalnych działań naprawczych, zarówno działań tak zwanych „miękkich”, jak i „twardych”, mogących także oddziaływać w jak najszerszym zasięgu, stwarzając realną możliwość kreowania pozytywnych zmian.

Obszar rewitalizacji wyznaczony został w granicach obszaru zdegradowanego, jest to obszar o istotnym znaczeniu dla rozwoju Gminy. Obszar rewitalizacji wpisuje się w strukturę funkcjonalno-przestrzenną Gminy, z uwzględnieniem społecznych więzi sąsiedzkich i kulturowych. Działania przeprowadzone na terenie rewitalizowanym jednocześnie będą służyć poprawie sytuacji społeczności przyległego obszaru zdegradowanego.

OBSZAR REWITALIZACJI:

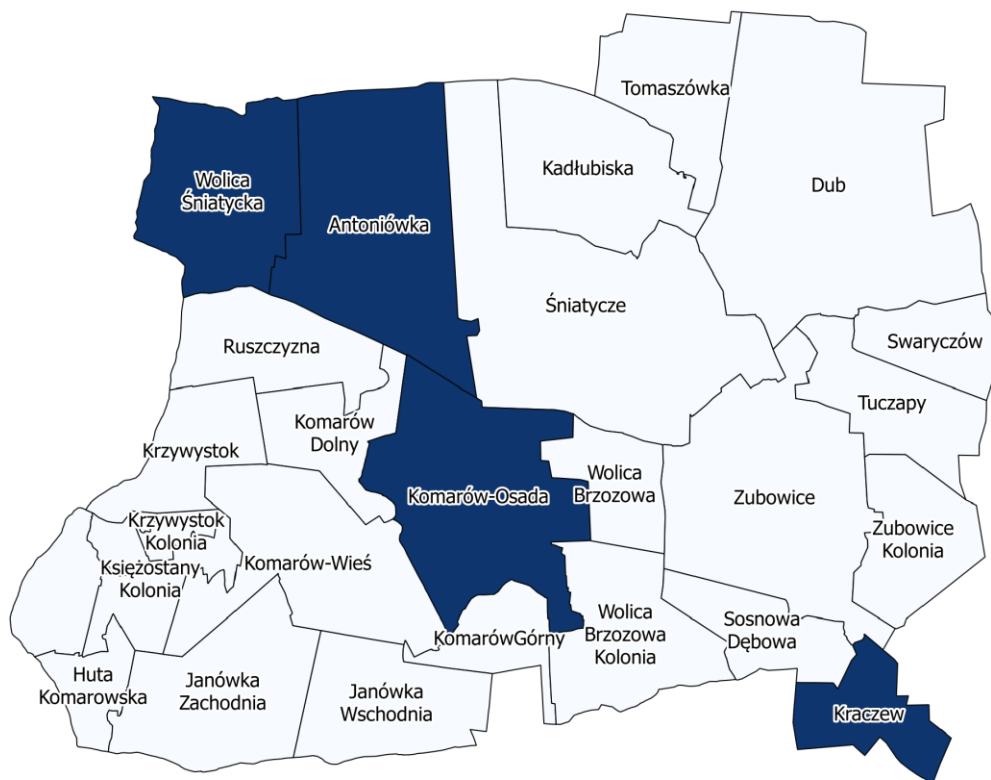
- powierzchnia: **24,09 km²** – co stanowi **19,63%** powierzchni całej Gminy Komarów-Osada
- liczba mieszkańców: **1531 osób** – co stanowi **29,08%** wszystkich mieszkańców Gminy Komarów-Osada.

Obszar rewitalizacji składa się z następujących sołectw:

- Kraczew
- Wolica Śniatycka
- Komarów-Osada
- Antoniówka

Poniższa mapa przedstawia obszar objęty rewitalizacją wyznaczony na obszarze zdegradowanym Gminy Komarów-Osada.

Mapa 26. Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Komarów-Osada

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. - opracowanie własne

W wyniku przeprowadzonej analizy wskaźnikowej oraz badań ilościowych i jakościowych, wyżej wymienione sołectwa znalazły się w sytuacji kryzysowej pod względem społecznym jak również osiągnęły stan kryzysowy w jednej z pozostałych sfer poddanych diagnozie osiągając tym samym najwyższy wskaźnik syntetyczny dla wszystkich problemów ujętych w diagnozie. Ponadto spełniają kolejny warunek powierzchniowy (nieprzekraczający 20% powierzchni Gminy Komarów-Osada) oraz ilościowy (nie przekraczający 30% liczby ludności Gminy). Dodatkowo sołectwa te na podstawie informacji wynikających z przeprowadzonej ankiety znajdują się również w najgorszej sytuacji wg. respondentów – największa liczba osób wybierała odpowiedź „wysokie zagrożenie problemem”.

Grupy społeczne, zamieszkujące obszar rewitalizacji w Gminie Komarów-Osada, wymagające największego wsparcia to przede wszystkim:

- seniorzy – w zakresie dziennej opieki, aktywizacji i integracji ze społeczeństwem,
- młodzież – zajęcia pozalekcyjne rozwijające pasje, stworzenie warunków do nowoczesnej nauki w kierunkach ważnych dla lokalnej gospodarki,
- dzieci – stworzenie przyjaznej przestrzeni do rozwoju psychofizycznego,
- osoby bezrobotne – w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej, poszerzenia kwalifikacji i stworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorczości m.in. w branży turystycznej,
- osoby uzależnione od pomocy społecznej, ulegające patologiom – integracja społeczna, angażowanie w sprawy lokalnej społeczności.

Działania rewitalizacyjne we wszystkich sferach równocześnie przyczynią się do wyprowadzenia z kryzysu społeczności zamieszkującej wyznaczony obszar rewitalizacji, pomogą odzyskać istniejące dawniej funkcje tego obszaru i wykreować powstanie nowych, zgodnych z aktualnymi potrzebami mieszkańców.

VI. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji oraz cele i kierunki działań rewitalizacyjnych

Proces rewitalizacji jest procesem wieloletnim i wielopłaszczyznowym. W perspektywie kilku lat działania podjęte w jego ramach mają spowodować zmniejszenie skali negatywnych zjawisk występujących na terenie Gminy Komarów-Osada. Przeprowadzone w porozumieniu i we współpracy ze społecznością lokalną i innymi zainteresowanymi podmiotami działania, uruchomią lokalne potencjały, zwiększą partycypację obywateli w życiu społecznym i doprowadzą do wyprowadzenia obszaru rewitalizacji z kryzysu. Tym samym zwiększą atrakcyjność całej Gminy Komarów-Osada nie tylko dla mieszkańców sołectw objętych rewitalizacją, ale dla wszystkich osób zamieszkujących teren Gminy.

1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Kompleksowa rewitalizacja stanie się impulsem do wyprowadzenia obszaru z sytuacji kryzysowej, ożywienia społeczno-gospodarczego, a w konsekwencji do zapewniania jego trwałego rozwoju.

Wizja jest to określenie, jak przyjęty Program wpłynie na obszar, w jaki sposób go zmieni i jaki się on stanie po przeprowadzeniu rewitalizacji. Innymi słowy, wizja opisuje pożądany obraz obszaru, jaki ma zostać osiągnięty dzięki ustalonemu programowi jego rewitalizacji. Wizja jest wynikiem przeprowadzonej wcześniej diagnozy stanu obecnego oraz rezultatów przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Podjęcie działań rewitalizacyjnych skutkować będzie osłabieniem negatywnych zjawisk nie tylko na obszarze rewitalizowanym, ale także na obszarze całej Gminy. Rewitalizacja obszaru zdegradowanego umożliwi uruchomienie potencjału i zasobów lokalnych oraz ich optymalne wykorzystanie na rzecz rozwoju całej Gminy. Poprawa sytuacji ekonomicznej lokalnych przedsiębiorców i jakości życia mieszkańców obniży poziom migracji zewnętrznych. Nastąpi poprawa atrakcyjności i wzrost pozycji konkurencyjnej całej Gminy w układzie regionalnym i krajowym.

Wizja obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych:

Obszar Gminy Komarów-Osada objęty procesem rewitalizacji po jego zakończeniu będzie obszarem trwale odnowionym i dostosowanym do potrzeb mieszkańców Gminy. Stanie się miejscem bezpiecznym, przyjaznym dla osób w każdym wieku, dostosowanym dla osób niepełnosprawnych, w którym będzie można atrakcyjnie spędzić czas wolny, rozwijać swoje zainteresowania oraz umiejętności. Będzie obszarem generującym pozytywne zjawiska społeczne, atrakcyjnym dla inwestorów, będzie cechował się funkcjonalną przestrzenią i dogodnymi warunkami rozwoju. Dzięki modernizacji i doposażeniu infrastruktury społecznej w nowoczesny sprzęt zlikwidowane zostaną bariery umożliwiając świadczenie wysokiej jakości usług społecznych, zaspokajających potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

Wizja została sformułowana w taki sposób, by podkreślić, że działania prorozwojowe będą miały na celu poprawienie jakości życia mieszkańców oraz rozwiązywanie lub minimalizowanie problemów społecznych, jakie skumulowały się w obrębie obszaru. By możliwe było uzyskanie tych efektów obszar musi cechować się funkcjonalną przestrzenią, która stanie się bazą materialną dla zjawisk społecznych oraz dogodnymi warunkami wszechstronnego rozwoju, zarówno społecznego, jak i gospodarczego. Wizja gwarantuje odpowiednie ukierunkowanie rewitalizacji i jej prowadzenie zgodnie z założeniami i pożądanymi efektami. Przeciwdziałanie różnorodnym problemom w obszarze rewitalizacji, szczególnie dotyczącym sfery społecznej, wpłynie na znaczną poprawę jakości życia, co w dalszej kolejności przyczyni się do pozytywnych zmian w innych obszarach Gminy. Gmina Komarów-Osada będzie Gminą intensywnego i zrównoważonego pod względem przestrzennym rozwoju społeczno-gospodarczego, tworzącą przyjazną i atrakcyjną przestrzeń do życia dla mieszkańców, turystów i potencjalnych inwestorów.

2. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 realizuje cele zawarte w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2025. Nadrzędnym celem lokalnej polityki społecznej jest poprawa jakości życia ludności gminy, na którą składa się szereg czynników kształtujących warunki życia wspólnoty oraz poszczególnych rodzin i osób samotnie gospodarujących. Lokalny Program Rewitalizacji realizuje w sposób bezpośredni priorytety Strategii:

- Priorytet I. Aktywni mieszkańcy na rozwijającym się rynku pracy
- Priorytet II. Dobrze funkcjonująca rodzina fundamentem społeczeństwa
- Priorytet III. Dzieci i młodzież przygotowane do wyzwań dorosłości
- Priorytet IV. Osoby zależne aktywnymi uczestnikami życia społecznego
- Priorytet V. Dobre warunki mieszkaniowe i materialne gospodarstw domowych
- Priorytet VI. Zintegrowana wspólnota lokalna, aktywni mieszkańcy
- Priorytet VII. Współpraca lokalna na rzecz rozwiązywania problemów społecznych

Celem nadrzędnym wynikającym z przeprowadzonej diagnozy sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej jest wyprowadzenie obszaru zdegradowanego z kryzysu poprzez rewitalizację obszarów problemowych - nadanie obszarowi objętemu procesem rewitalizacji nowych funkcji, realizację zintegrowanych działań poprawiających zagospodarowanie przestrzenne, stan środowiska przyrodniczego a przede wszystkim realizację działań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ożywienie gospodarcze. W ramach procesu rewitalizacji zostaną podjęte działania zarówno „miękkie” jak i infrastrukturalne, które przyczynią się do osiągnięcia celów zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Komarów-Osada na lata 2016-2025, ponieważ odnoszą się do działań długookresowych i długofalowych.

Aby osiągnąć cel nadrzędny wyznaczone zostały cele operacyjne rewitalizacji:

- Cel operacyjny 1. Zwiększenie partycypacji mieszkańców w życiu publicznym.
- Cel operacyjny 2. Wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej, rozwój infrastruktury społecznej.
- Cel operacyjny 3. Tworzenie warunków do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Kolejność celów nie stanowi o hierarchii ich ważności lub kolejności wdrażania, są one na tym samym poziomie ważności. Warunkiem udanej rewitalizacji jest uwzględnienie wszystkich czynników równocześnie, tj. infrastrukturalnych, środowiskowych, społecznych i gospodarczych. Wyznaczone cele rewitalizacji odpowiadają kryteriom SMART, ponieważ są sprecyzowane, mierzalne (do każdego celu został przypisany odpowiedni wskaźnik), atrakcyjne dla społeczności lokalnej Gminy, możliwe do zrealizowania i terminowe (zostaną zrealizowane w okresie obowiązywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023).

Kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk:

- w ramach celu strategicznego 1:
 - działania na rzecz współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, samorządem, organizacjami wspierania biznesu,
 - wspieranie dywersyfikacji gospodarki,
 - szkolenia dotyczące zakładania działalności gospodarczej,
 - promowanie i wspieranie inwestycji w turystykę.
- w ramach celu strategicznego 2:
 - przebudowa infrastruktury użyteczności publicznej w celu nadania im nowych funkcji społecznych,
 - dostosowanie infrastruktury technicznej do potrzeb mieszkańców, w tym osób starszych i niepełnosprawnych,
 - wyposażenie budynków w odpowiedni sprzęt oraz zagospodarowanie terenu wokół niego.
 - modernizacja i organizacja otwartych miejsc publicznych (parków, placów, skwerów),
 - remonty i modernizacje placówek kulturalnych, edukacyjnych, społecznych,

- tworzenie placów zabaw dla dzieci oraz innych obiektów zapewniających możliwość aktywnego spędzenia czasu wolnego.
- w ramach celu strategicznego 3:
 - podejmowanie działań na rzecz osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej,
 - wspieranie walki z bezrobociem,
 - wzmocnienie lokalnej i kulturowej tożsamości mieszkańców, podniesienie poziomu integracji społecznej poprzez utworzenie szerokiej i aktywnej oferty spędzania wolnego czasu,
 - aktywizacja najmłodszych mieszkańców Gminy,
 - przeciwdziałanie wykluczeniom, realizacja działań na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i seniorów.

VII. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych

1. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Proces rewitalizacji ma na celu przeprowadzenie działań, które przyczynią się do wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Odpowiednio dobrane działania rewitalizacyjne pozwolą uruchomić potencjał i zasoby lokalne oraz przyczynią się do rozwoju całej Gminy. Działania te są wzajemnie powiązane, obejmują kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe, integrują interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki. Są skoncentrowane terytorialnie i prowadzone będą w sposób zaplanowany i zintegrowany. W ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 wskazano szereg działań wpisujących się w cele strategiczne i operacyjne. Realizacja zaplanowanych działań przyczyni się do podniesienia poziomu i jakości życia mieszkańców, stworzy warunki do walki z marginalizacją osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz spowoduje powstanie odnowionej infrastruktury przestrzeni publicznej, dzięki czemu wyprowadzi obszar zdegradowany ze stanu kryzysowego.

Tabela 26. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

1.	Tytuł projektu	Rewitalizacja centrum miejscowości Komarów-Osada
	Zakres projektu	<p>Modernizacja parku w miejscowości Komarów-Osada, nasadzenia zieleni oraz pielęgnacja zieleni już istniejącej, stworzenie strefy relaksu, wykonanie alejek parkowych, chodników i schodów, zamontowanie elementów małej architektury (posadowienie ławek i koszy na śmieci oraz stojaków dla rowerów), instalacja oświetlenia, przebudowa ulicy Rynek (wymiana nawierzchni) odnowienie pomnika i terenu przyległego, a także wykonanie fontanny. Wyznaczenie miejsc do realizacji wydarzeń kulturalnych i projektów społecznych. Zagospodarowanie terenu przy ośrodku zdrowia (parking, adaptacja garaży na pomieszczenia magazynowe, ławki, oświetlenie, ogrodzenie, nasadzenie drzew i krzewów).</p> <p>Modernizacja przystanku autobusowego – przeznaczenie lokali pod działalność usługową (np. punkt ksero, kafejka internetowa).</p> <p>Instalacja systemu monitoringu wizyjnego w miejscowości Komarów-Osada.</p> <p>Modernizacja pawilonu handlowego (wymiana dachu wraz z konstrukcją)</p> <p>Modernizacja Domu Kultury (sala widowiskowa, okotowanie sceny, nagłośnienie sali małej i dużej (głośniki na ścianach, porty mikrofonowe, nagłośnienie sceny itp.), mała sala: gabloty wystawiennicze, szafy na rekwizyty (zabudowa ściany zachodniej), malowanie, podłoga, łazienka dostosowana do osób niepełnosprawnych)</p>

	Lokalizacja projektu	Sołectwo Komarów-Osada
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2019
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Komarów-Osada, mieszkańcy Gminy, turyści.
	Szacunkowy koszt	5 000 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura). ✓ Liczba przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów. ✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu.
2.	Tytuł projektu	Centrum edukacyjno-kulturalne w miejscowości Antoniówka
	Zakres projektu	Adaptacja i przebudowa budynku po byłej szkole podstawowej w Antoniówce w celu utworzenia Izby Pamięci oraz zaplecza turystycznego: altana, miejsce na grilla/ognisko, zaplecze kuchenne w stylu wsi z okresu międzywojennego z piecem chlebowym, gdzie będzie można prowadzić warsztaty z wypieku chleba, turyści będą mogli sobie przygotować posiłek. Przekształcenie placu przed szkołą na mały amfiteatr.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Antoniówka
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2019
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Antoniówka, mieszkańcy Gminy, turyści.
	Szacunkowy koszt	3 500 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura). ✓ Liczba przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. ✓ Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, tworzenie nowych standardów, kompetencji kulturowych dla mieszkańców. ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów. ✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu.
3.	Tytuł projektu	Zagospodarowanie pola bitwy w miejscowości Wolica Śniatycka
	Zakres projektu	Wykonanie ogrodzenia, drogi dojazdowej zwłaszcza zjazdu, zaplecza sanitarnego (toy toy), miejsce na rowery, altana, miejsce na grilla, ławki, scena, nagłośnienie zazielenienie kopca, nasadzenie drzew i krzewów, tablica przy altanie z mapą Gminy z zaznaczonymi miejscami, które warto odwiedzić: historyczne, krajobrazowe.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Wolica Śniatycka
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2019
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Wolica Śniatycka, mieszkańcy Gminy, turyści.
	Szacunkowy koszt	500 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura). ✓ Liczba przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność.

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, tworzenie nowych standardów, kompetencji kulturowych dla mieszkańców. ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów. ✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu.
4.	Tytuł projektu	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Kraczew
	Zakres projektu	Wyburzenie starej świetlicy, posadzenie nowego obiektu w technologii kontenerowej, wykonanie przyłączy do budynku, utwardzenie placu, ogrodzenie.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Kraczew
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2023
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Kraczew, mieszkańcy Gminy, turyści.
	Szacunkowy koszt	700 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura). ✓ Liczba przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. ✓ Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, tworzenie nowych standardów, kompetencji kulturowych dla mieszkańców. ✓ Liczba wykonanych obiektów. ✓ Powierzchnia utwardzonego terenu.
5.	Tytuł projektu	Wytyczenie i oznakowanie tras turystycznych
	Zakres projektu	Wytyczenie i oznakowanie tras rowerowych, spacerowych, dydaktycznych, ornitologicznych itd. na terenie Gminy Komarów-Osada wraz z infrastrukturą towarzyszącą.
	Lokalizacja projektu	Gmina Komarów-Osada
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2023
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupy docelowe	Mieszkańcy gminy Komarów-Osada, turyści
	Szacunkowy koszt	500 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne.
Sposoby oceny projektu	Długość utworzonych szlaków turystycznych.	
6.	Tytuł projektu	Utworzenie Centrum Kultury miejscowości Komarów-Osada
	Zakres projektu	Przebudowa i adaptacja budynku w celu utworzenia placówki kulturalnej po budynku Lecznicy - Dom Kultury i Bibliotek. Dom Kultury: sale do zajęć muzycznych, plastycznych, ceramiki (piec), widowiskowa, taneczna (sala do spotkań kameralnych), pomieszczenia magazynowe, archiwum SOK, Klub Sportowy Legenda: siłownia i trener. Biblioteka: wypożyczalnia: dzieci, dorośli, czytelnia, pracownia informatyczna, kąpielisko małego dziecka. Adaptacja szopy (garaż) na magazyn techniczny (scena, podesty, ławki). Dostosowanie do osób niepełnosprawnych i starszych. Parking przy budynku, zagospodarowanie pozostałej części placu pod organizację wydarzeń w plenerze (wybudowanie sceny z zadaszeniem, ławki, stoliki, altana, miejsce na grilla), doposażenie: ławki, stoliki, namiot.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Komarów-Osada
	Zakładany okres	Lata 2018-2019

	realizacji projektu	
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupa docelowa	Mieszkańcy Gminy Komarów-Osada, turyści.
	Szacunkowy koszt	5 000 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura). ✓ Liczba przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. ✓ Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, tworzenie nowych standardów, kompetencji kulturowych dla mieszkańców. ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów. ✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu.
7.	Tytuł projektu	Przebudowa i rozbudowa budynku z przeznaczeniem na mieszkania komunalne oraz działalność usługową.
	Zakres projektu	Przebudowa i rozbudowa budynku z przeznaczeniem na mieszkania komunalne. Parter przeznaczony pod działalność usługową (np. pijalnia kawy i herbaty, czytelnia, drobne usługi np. fryzjer, kosmetyczna, solarium, szewc, krawiec). Teren przyległy do utwardzenia.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Komarów-Osada
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2023
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Komarów-Osada, mieszkańcy Gminy,
	Szacunkowy koszt	3 000 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa. ✓ Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów. ✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu.
8.	Tytuł projektu	Przebudowa i rozbudowa budynku dawnej izby porodowej z przeznaczeniem na mieszkania komunalne.
	Zakres projektu	Przebudowa i rozbudowa budynku dawnej izby porodowej z przeznaczeniem na mieszkania komunalne. Zagospodarowanie terenu przyległego.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Komarów-Osada
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2023
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Komarów-Osada, mieszkańcy Gminy.
	Szacunkowy koszt	1 000 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa. ✓ Stworzenie bazy lokalowej mieszkań socjalnych. ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów. ✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu.
9.	Tytuł projektu	Utworzenie Centrum Sportu.
	Zakres projektu	Przebudowa i rozbudowa dewastowanego budynku po magazynie GS z przeznaczeniem na działalność usługową (rekreacyjno-sportową lub rehabilitacyjną). W budynku możliwość prowadzenia np. siłowni, fitnessu, kręgielni, salonu bilardowego itp. Zagospodarowanie terenu przyległego.

	Lokalizacja projektu	Sołectwo Komarów-Osada
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2023
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Komarów-Osada, mieszkańcy Gminy,
	Szacunkowy koszt	1 500 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa. ✓ Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. ✓ Poprawa aktywności fizycznej lokalnej społeczności. ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów. ✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu.
10.	Tytuł projektu	Przebudowa i rozbudowa budynku po zlewni mleka w miejscowości Komarów-Osada.
	Zakres projektu	Przebudowa i rozbudowa zdewastowanego budynku po zlewni mleka z przeznaczeniem na działalność usługową (gastronomiczną lub rzemieślniczą). Zagospodarowanie terenu przyległego.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Komarów-Osada
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2023
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Komarów-Osada, mieszkańcy Gminy.
	Szacunkowy koszt	1 000 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa. ✓ Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów. ✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu.

Projekty nieinwestycyjne – „miękkie”

1.	Tytuł projektu	Kulturalna Gmina
	Zakres projektu	Stworzenie spójnej, obejmującej wszystkie miejscowości, oferty kulturalnej integrującej mieszkańców Przygotowanie oferty kulturalnej zgodnej z potrzebami mieszkańców poszczególnych wsi, organizowanej w remizach strażackich, miejscach użyteczności publicznej.
	Lokalizacja projektu	Gmina Komarów-Osada
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2017-2023
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Komarów-Osada, mieszkańcy Gminy, turyści.
	Szacunkowy koszt	200 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura). ✓ Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. ✓ Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych ✓ Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych

2.	Tytuł projektu	Parada Orkiestr Dętych
	Zakres projektu	Parada Orkiestr Dętych o puchar Wójta Gminy – 3 Maja Święto Narodowe. Promocja lokalnych talentów, rozwijanie umiejętności i zdolności, wzbudzanie kreatywności, organizowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu, integracja społeczna, ożywienie społeczne. Poszerzenie oferty kulturalnej Gminy jest niezbędne z uwagi na istniejące potrzeby oraz zagospodarowanie wolnego czasu dla miejscowej młodzieży i mieszkańców Gminy. Stworzenie warunków do zagospodarowania wolnego czasu wszystkich grup wiekowych. Działalność kulturalna zmieni swój wymiar. Będzie można organizować występy zespołów teatralnych, koncerty oraz wprowadzać inne formy działalności kulturalnej.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Komarów-Osada - park
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2023
	Podmiot realizujący	Samorządowy Ośrodek Kultury
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji, mieszkańcy Gminy, turyści.
	Szacunkowy koszt	25 000,00 PLN
Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba zorganizowanych imprez. ✓ Liczba orkiestr, które wzięły udział w paradzie. 	
3.	Tytuł projektu	Podnosimy kwalifikacje
	Zakres projektu	Projekt polega na organizacji szkoleń zawodowych, organizacji staży dla osób wykluczonych, długotrwale bezrobotnych, zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy w celu ich aktywizacji i powrotu na rynek pracy. Cykl10 spotkań szkoleniowych po 10 uczestników.
	Lokalizacja projektu	Gmina Komarów-Osada
	Zakładany okres realizacji projektu	Rok 2018
	Podmiot realizujący	GOPS, Gmina Komarów-Osada
	Grupa docelowa	Osoby długotrwale bezrobotne,
	Szacunkowy koszt	50 000,00 PLN
Prognozowane rezultaty projektu	Zmniejszenie skali bezrobocia i ubóstwa oraz wyeliminowanie przyczyn i skutków tych zjawisk.	
4.	Tytuł projektu	Promil bezpieczeństwa
	Zakres projektu	Przygotowany zostanie program edukacyjny dla rodzin osób dotkniętych problemem alkoholowym z obszaru rewitalizacji. Będą odbywać się cykliczne spotkania z trenerem we wszystkich miejscowościach Gminy objętych rewitalizacją.
	Lokalizacja projektu	Gmina Komarów-Osada, świetlice wiejskie
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2023
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada, GOPS
	Grupa docelowa	Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym ze względu na problem alkoholowy w rodzinie, uzależnieni oraz ich bliscy
	Szacunkowy koszt	35 000,00 PLN
Prognozowane rezultaty projektu	Podniesienie świadomości mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy borykają się z problemem alkoholowym u siebie lub bliskich.	
5.	Tytuł projektu	Silna rodzina
	Zakres projektu	Poprawa funkcjonowania osób dotkniętych problemami przemocy domowej. Zostaną zorganizowane: <ul style="list-style-type: none"> ✓ warsztaty wzmacniające kompetencje opiekuńcze i wychowawcze rodziców z rodzin zagrożonych przemocą.

		✓ wycieczka do „Park Rekreacji Zoom Natury” dla rodzin.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Komarów-Osada – sala SOK
	Zakładany okres realizacji projektu	II-III kwartał 2018 lub cyklicznie
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada, GOPS
	Grupy docelowe	Rodziny z dziećmi zagrożone przemocą w rodzinie, doznające przemocy, w których przemoc ustała.
	Szacunkowy koszt	30 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	Podniesienie świadomości mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy borykają się z problemem przemocy: ✓ Liczba rodzin, która skorzystała z warsztatów opiekuńczo-wychowawczych: 10 rodzin skorzysta. ✓ Liczba rodzin, uczestniczących w wycieczce do „Park Rekreacji Zoom Natury”: 10 rodzin.
6.	Tytuł projektu	Bezpiecznie z rowerem
	Zakres projektu	Cykl spotkań z policją oraz sezonowe miasteczko ruchu drogowego-konkursy warsztaty, karta rowerowa. Projekt polegał będzie na cyklicznej (podczas imprez kulturalnych) organizacji na placu podlegającym rewitalizacji miasteczka ruchu drogowego, na którym uczyć się będą bezpiecznej jazdy rowerem uczniowie szkół, jak również rozgrywany będzie Turniej Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym, którego corocznym organizatorem jest Gmina, SOK i Szkoły Podstawowe. W ramach projektu organizacja rajdów rowerowych dla różnych grup wiekowych. Celem projektu będzie poznanie zasad bezpiecznego ruchu drogowego.
	Lokalizacja projektu	Gmina Komarów-Osada
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2017-2023
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada, Szkoły Podstawowe.
	Grupy docelowe	Uczniowie szkół podstawowych, młodzież i starsi.
	Szacunkowy koszt	15 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	✓ Liczba osób biorących udział. ✓ Liczba zorganizowanych spotkań.

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

2. Charakterystyka pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Tabela w poprzednim rozdziale przedstawia planowane działania rewitalizacyjne odpowiadające w sposób całkowity i jednoznaczny procesowi rewitalizacji. Tabela poniżej prezentuje natomiast inne dopuszczalne przedsięwzięcia, które również wpłyną w sposób pozytywny na obszar objęty rewitalizacją.

Tabela 27. Pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

1.	Tytuł projektu	Remont kapliczki wraz z najbliższym otoczeniem w miejscowości Kraczew
	Zakres projektu	Wykonanie kompleksowego remontu kapliczki wpisanej do rejestru zabytków wraz z najbliższym otoczeniem. Tablica przy kapliczce z mapą Gminy z zaznaczonymi miejscami, które warto odwiedzić: historyczne, krajobrazowe.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Kraczew
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2023
	Podmiot realizujący	Gmina Komarów-Osada
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Kraczew, mieszkańcy Gminy, turyści.
	Szacunkowy koszt	500 000,00 PLN
Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura). ✓ Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. ✓ Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, tworzenie nowych standardów, kompetencji kulturowych dla mieszkańców. ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów. ✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu. 	
2.	Tytuł projektu	Przebudowa i rozbudowa zdewastowanego budynku po magazynie GS z przeznaczeniem na działalność rehabilitacyjną
	Zakres projektu	Przebudowa i rozbudowa zdewastowanego budynku po magazynie GS z przeznaczeniem na działalność rehabilitacyjną. Zagospodarowanie terenu przyległego.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Komarów-Osada
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2023
	Podmiot realizujący	Prywatny przedsiębiorca
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Komarów-Osada, mieszkańcy Gminy.
	Szacunkowy koszt	1 500 000,00 PLN
	Prognozowane rezultaty projektu	1. Poprawa aktywności fizycznej lokalnej społeczności. 2. Poprawa zdrowia.
Sposoby oceny projektu	Liczba zmodernizowanych obiektów, powierzchnia zmodernizowanego terenu.	
3.	Tytuł projektu	Przebudowa i rozbudowa zdewastowanego budynku na działalność usługowo-handlową w miejscowości Komarów-Osada
	Zakres projektu	Przebudowa i rozbudowa zdewastowanego budynku na działalność usługowo-handlową w miejscowości Komarów-Osada. Zagospodarowanie terenu przyległego.
	Lokalizacja projektu	Sołectwo Komarów-Osada
	Zakładany okres realizacji projektu	Lata 2018-2023
	Podmiot realizujący	Prywatny przedsiębiorca
	Grupy docelowe	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji w miejscowości Komarów-Osada, mieszkańcy Gminy.
	Szacunkowy koszt	1 500 000,00 PLN
Prognozowane	1. Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki,	

	rezultaty projektu	bezpieczeństwa. 2. Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. 3. Stworzenie miejsc pracy – min. 2.
	Sposoby oceny projektu	Liczba zmodernizowanych obiektów, powierzchnia zmodernizowanego terenu.

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. na podstawie danych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

VIII. Komplementarność działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Wsparcie projektów rewitalizacyjnych jest uzależnione od spełnienia wymogu komplementarności w różnych wymiarach. Przedsięwzięcia, które będą realizowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 będą spełniały wymóg komplementarności we wszystkich aspektach.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 zapewnia komplementarność w pięciu aspektach: przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania. Spełnienie tego wymogu jest konieczne do wspierania projektów rewitalizacyjnych, zapewnienie komplementarności w wymienionych wymiarach jest kluczowe dla osiągnięcia wsparcia w ramach programu rewitalizacji, jest także niezbędne dla osiągnięcia celów założonych w projekcie.

1. Komplementarność przestrzenna

Projekty wyznaczone do realizacji w procesie rewitalizacji swoim zasięgiem obejmują obszar, który w wyniku przeprowadzonej diagnozy określono obszarem rewitalizacji. Obszar rewitalizacji będący częścią obszaru zdegradowanego cechuje się nagromadzeniem negatywnych zjawisk i właśnie w tym obszarze zlokalizowane zostały działania rewitalizacyjne. Poszczególne projekty Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 wzajemnie się dopełniają i zapewniają kompleksowe działania na rzecz wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Działania oddziałują nie tylko na obszar rewitalizacji, ale na cały obszar zdegradowany, a także zapewniają pozytywny wpływ na całą społeczność regionu. Podczas tworzenia i realizacji programu rewitalizacji wzięto pod uwagę wzajemne powiązania pomiędzy projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi zarówno realizowanymi na obszarze rewitalizacji, jak i znajdujących się poza nim, ale oddziałujących na obszar zdegradowany. Działania zaplanowane do realizacji przyczynią się do skutecznej poprawy całego obszaru rewitalizacji, poszczególne

projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne wzajemnie się dopełniają oraz zachodzi między nimi efekt synergii.

2. Komplementarność problemowa

Wyznaczone do realizacji projekty dopełniają się tematycznie tak, aby w pełni i w sposób kompleksowy oddziaływać na obszar rewitalizacji we wszystkich aspektach: społecznym, ekonomicznym, przestrzennym, środowiskowym, kulturowym, technicznym. Wszystkie działania podjęte w ramach rewitalizacji będą się uzupełniać i dzięki temu w sposób całościowy wpłyną na poprawę sytuacji w obszarze rewitalizacji. Projekty zakładające remonty i modernizację budynków obejmują także nadanie im funkcji społecznych. Zagospodarowanie terenów publicznych wpłynie na poprawę nie tylko stanu technicznego obiektów i miejsc, ale także na stan środowiska. W tym aspekcie komplementarności ważne jest precyzyjne określenie pożądanych efektów rewitalizacji. Każdy projekt posiada zatem wskazane rezultaty wynikające z jego realizacji. Działania rewitalizacyjne powiązane będą ze strategicznymi decyzjami Gminy na innych polach, co będzie skutkowało lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań administracji.

3. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

W realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 udział biorą podmioty wykonawcze oraz zarządzające. Podmioty wykonawcze są odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań natomiast jednostki zarządzające koordynują wdrażanie oraz prowadzą monitoring i ocenę programu rewitalizacji. Monitoring realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 w zakresie realizacji poszczególnych projektów prowadzony będzie przez odpowiednie wydziały Urzędu Gminy Komarów-Osada oraz powołany zostanie w tym celu Koordynator ds. Rewitalizacji i Zespół ds. Rewitalizacji. Do Koordynatora ds. Rewitalizacji oraz Zespołu ds. Rewitalizacji należał będzie również monitoring całości procesu rewitalizacyjnego. Działania rewitalizacyjne prowadzone

będą we współpracy z jednostkami podległymi Gminie między innymi Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w miejscowości Komarów-Osada. Określenie odpowiednich instrumentów zarządzania, wdrażania i monitoringu (opisane w kolejnych rozdziałach) jest konieczne do pełnego wykorzystania narzędzi finansowych i instytucjonalnych.

4. Komplementarność międzyokresowa

Gmina Komarów-Osada w poprzedniej perspektywie finansowej pozyskiwała środki finansowe na działania mające na celu poprawę sytuacji Gminy w kilku płaszczyznach. Wśród zrealizowanych projektów znalazły się działania „miękkie” skierowane na aktywizację społeczeństwa oraz działania, których zadaniem była poprawa warunków życia mieszkańców Gminy Komarów-Osada poprzez remonty świetlic wiejskich, budowę sieci kanalizacyjnej i wodociągów. Gmina Komarów-Osada nie realizowała projektów, których działania można określić typowo rewitalizacyjnymi, jednakże zrealizowała projekty odpowiadające celom rewitalizacji m.in:

Tabela 28. Projekty realizowane przez Gminę Komarów-Osada odpowiadające celom rewitalizacji

Tytuł projektu	Program	Data rozpoczęcia	Data zakończenia
Remont budynku Gminnego Ośrodka Zdrowia w miejscowości Komarów-Osada	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013	18.03.2010	28.09.2011
Remont budynku remizo-świetlicy w Zubowicach wraz z zagospodarowaniem terenu	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	25.08.2009	26.08.2010
Remont świetlicy wiejskiej w Komarowie-Wsi wraz z zagospodarowaniem terenu	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	25.08.2009	26.08.2010
Remont i rozbudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Wolica Brzozowa	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	24.01.2010	30.11.2011
Remont świetlicy wiejskiej w miejscowości Dub	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	24.01.2010	30.11.2011
Remont remizo-świetlicy w miejscowości Janówka	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	16.12.2010	30.11.2011
Remont remizo-świetlicy	Program Rozwoju Obszarów	16.11.2010	15.12.2012

w Śniatyczach	Wiejskich na lata 2007-2013		
Remont remizo-świetlicy w Antoniówce	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	16.11.2010	15.12.2012
Remont i rozbudowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Krzywystok	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	26.02.2013	29.11.2013
Rozbudowa i remont remizo-świetlicy w miejscowości Kałużbiska	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	26.02.2013	29.11.2013
Doposażenie świetlic wiejskich w miejscowościach	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	24.06.2013	29.10.2013
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy boisku wiejskim w Komarowie-Osadzie	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	07.05.2014	28.11.2014
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy Szkole Podstawowej w Dubie	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	2.10.2014	30.12.2014

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – na podstawie danych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

Dzięki zrealizowanym projektom odnowiono przestrzeń publiczną służącą potrzebom społeczności lokalnej. Wymienione projekty można, więc uznać za rewitalizacyjne, a przedsięwzięcia planowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 będą ich kontynuacją.

Przedsięwzięcia o charakterze infrastrukturalnym zrealizowane w poprzedniej perspektywie finansowej uzupełnione zostaną projektami komplementarnymi (np. o charakterze społecznym) realizowanymi w ramach polityki spójności 2014-2020. Zachowana zostanie ciągłość programowa (polegająca na kontynuacji lub rozwijaniu wsparcia z polityki spójności 2007-2013). Ma to kluczowe znaczenie w procesie rewitalizacji.

5. Komplementarność źródeł finansowania

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne, realizowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada, wynikające z programu rewitalizacji opierać się będą na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS z wykluczeniem podwójnego dofinansowania. Silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach EFS i EFRR jest konieczna dla uzyskania korzystnych efektów dla obszarów zdegradowanych.

Komplementarność finansowa oznacza także zdolność łączenia prywatnych i publicznych źródeł finansowania, przy założeniu, że stymulowanie zdolności inwestycyjnych lokalnych podmiotów ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądanых zmian.

IX. Indykatywne ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023

1. Ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023

Tabela 29. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych w Gminie Komarów-Osada

Projekt rewitalizacyjny	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Wartość zadania [PLN]
Cel operacyjny 1. Zwiększenie partycypacji mieszkańców w życiu publicznym.									
Kulturalna Gmina									200 000,00
Parada Orkiestr Dętych									25 000,00
Bezpiecznie z rowerem									15 000,00
Cel operacyjny 2. Wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej, rozwój infrastruktury społecznej.									
Rewitalizacja centrum miejscowości Komarów-Osada									5 000 000,00
Centrum edukacyjno-kulturalne w miejscowości Antoniówka									3 500 000
Zagospodarowanie pola bitwy w miejscowości Wolica Śniatycka									500 000,00
Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Kraczew									700 000,00
Wytyczenie i oznakowanie tras turystycznych									500 000,00
Utworzenie Centrum Kultury miejscowości Komarów-Osada									5 000 000,00
Przebudowa i rozbudowa budynku z przeznaczeniem na mieszkania komunalne oraz działalność usługową									3 000 000,00
Przebudowa i rozbudowa budynku dawnej izby porodowej z przeznaczeniem na mieszkania komunalne									1 000 000,00
Utworzenie Centrum Sportu									1 500 000,00
Przebudowa i rozbudowa budynku po zlewni mleka w miejscowości Komarów-Osada									1 000 000,00
Przebudowa i rozbudowa zdewastowanego budynku po									1 500 000,00

magazynie GS z przeznaczeniem na działalność rehabilitacyjną									
Przebudowa i rozbudowa zdeprawowanego budynku na działalność usługowo- handlową w miejscowości Komarów-Osada									1 500 000,00
Remont kapliczki wraz z najbliższym otoczeniem w miejscowości Kraczew									500 000,00
Cel operacyjny 3. Tworzenie warunków do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.									
Podnosimy kwalifikacje									50 000,00
Promil bezpieczeństwa									35 000,00
Silna rodzina									30 000,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych z Urzędu Gminy Komarów-Osada

2. Potencjalne źródła finansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Kluczowym warunkiem powodzenia procesu rewitalizacji poza zaangażowaniem społeczeństwa, które z tego procesu ma czerpać korzyści jest przeznaczenie odpowiednich środków finansowych pokrywających koszty rewitalizacji określonego obszaru. Pozyskanie wystarczających zasobów, które w sposób całkowity pokryją planowane inwestycje oraz działania społeczne jest kluczem do powodzenia procesu rewitalizacji. Nie mniej ważne jest, aby działania podejmowane w trakcie procesu rewitalizacji były ze sobą powiązane, a ich celem było osiągnięcie wielopłaszczyznowej poprawy sytuacji na objętym programem obszarze.

Podstawowym źródłem finansowania inwestycji realizowanych przez Gminę jest budżet gminny, jednak ze względu na jego ograniczenia i konieczność sfinansowania innych zadań, konieczne jest wykorzystywanie możliwości zewnętrznego wsparcia poszczególnych przedsięwzięć założonych do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji. Do głównych zewnętrznych źródeł finansowania należą fundusze UE oraz środki krajowe. Finansowe wsparcie Unii Europejskiej przysługuje państwom członkowskim Unii Europejskiej i podmiotom działającym na jej terenie oraz (w określonych przypadkach) krajom nienależącym do Unii Europejskiej (np. państwom starającym się o przyjęcie, korzystającym z tzw. funduszy przedakcesyjnych, itp.).

Perspektywa na lata 2014-2020 wdrażana jest w Polsce poprzez 6 krajowych programów operacyjnych zarządzanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju oraz 16 programów regionalnych zarządzanych przez Urzędy Marszałkowskie.

Programy operacyjne:

- Program Infrastruktura i Środowisko - priorytetami tego programu są: gospodarka niskoemisyjna, ochrona środowiska, rozwój infrastruktury technicznej kraju i bezpieczeństwo energetyczne;
- Program Inteligentny Rozwój – największy w Unii Europejskiej program finansujący badania, rozwój i innowacje. Dzięki niemu, wsparcie m.in. na wspólne prowadzenie przedsięwzięć badawczo-rozwojowych uzyskają naukowcy i przedsiębiorcy, a wyniki prac B+R znajdą praktyczne zastosowanie w gospodarce. „Od pomysłu do rynku” - to główne założenie tego programu. Oznacza ono wsparcie powstawania innowacji: od tworzenia koncepcji niespotykanych produktów, usług lub technologii, przez przygotowanie prototypów/linii pilotażowych, po ich komercjalizację;
- Program Wiedza Edukacja Rozwój - program mający na celu aktywizację zawodową osób młodych poniżej 30 roku życia pozostających bez zatrudnienia, wsparcie szkolnictwa wyższego, rozwój innowacji społecznych, mobilności i współpracy ponadnarodowej, a także reformy polityk publicznych w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, zdrowia i dobrego rządzenia;
- Program Polska Cyfrowa - ma na celu zwiększenie dostępności do Internetu, stworzenie przyjaznej dla obywatela e-administracji, która umożliwi załatwianie wielu spraw za pośrednictwem komputera oraz upowszechnienie w społeczeństwie wiedzy i umiejętności korzystania z komputerów;
- Program Pomoc Techniczna - ma zapewnić sprawne działanie instytucji systemu wdrażania funduszy, jak również stworzenie skutecznego systemu informacji i promocji środków europejskich.

Z uwagi na fakt, iż Gmina Komarów-Osada jest gminą wiejską, może ubiegać się o środki zewnętrzne w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014-2020). PROW został opracowywany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)

nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 oraz aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Celem głównym PROW 2014-2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Działania realizowane w ramach Lokalnego Program Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 finansowane będą przede wszystkim ze środków pochodzących z funduszy UE w szczególności z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (Europejski Fundusz Społeczny oraz z Europejski Funduszu Rozwoju Regionalnego). Dofinansowaniu ze środków UE towarzyszyć może dofinansowanie pochodzące z budżetu państwa lub budżetu samorządu powiatu czy województwa. W trakcie realizacji LPR zaangażowane zostaną dodatkowo środki wnoszone przez podmioty realizujące projekty.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 stanowi jeden z 16 regionalnych programów operacyjnych zapewniających realizację Umowy Partnerstwa zawartej między Unią Europejską a Rzeczpospolitą Polską w zakresie polityki spójności. W Umowie Partnerstwa zawarta jest strategia, priorytety i warunki efektywnego korzystania z europejskich funduszy inwestycyjnych i strukturalnych w latach 2014-2020. Skuteczność wykorzystania środków UE ma za zadanie wypełnienie strategii UE skierowanej na rzecz zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Głównym celem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 jest podniesienie konkurencyjności regionu z wykorzystaniem lokalnych potencjałów, realizacja tego celu ma za zadanie osiągnięcie spójności społecznej i terytorialnej. Cel ten jest zawarty także w strategicznych dokumentach regionalnych takich jak Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.). Ponadto, dokumentem kierującym interwencję RPO WL 2014-2020 w zakresie badań i innowacji jest *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku*, wyznaczająca m.in. inteligentne

specjalizacje regionalne priorytety polityki innowacyjnej. Wszystkie zawarte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 cele są komplementarne z powyższymi dokumentami i zapewnią realizację ich założeń w wymiarze lokalnym.

Zadania określone w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 mogą być realizowane szczególnie w ramach Osi priorytetowej Infrastruktura społeczna, Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich. Celem tego działania jest rozwój infrastruktury obszarów zdegradowanych przyczyniający się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych z tych obszarów. Osiągnięcie tego celu ma zostać zapewnione poprzez wsparcie przedsięwzięć rewitalizacyjnych obejmujących m.in. głęboką przebudowę i adaptację zdegradowanych obiektów i obszarów, skierowanych na poprawę jakości korzystania z przestrzeni publicznej, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych. Realizacja zadań rewitalizacyjnych na obszarach zdegradowanych wzmocni wysiłki na rzecz ograniczenia koncentracji ubóstwa oraz wykluczenia społecznego na zdiagnozowanym obszarze. Wszystkie podjęte działania mają także na celu wzmocnienie potencjałów rozwojowych obszarów objętych rewitalizacją.

Środki krajowe umożliwiające wsparcie różnorodnych gminnych inwestycji, pochodzą z budżetu Państwa. Są rozdysponowywane przez Ministerstwa, Wojewodów, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Ministerstwo Sportu i Turystyki Rzeczypospolitej Polskiej, itp.

Dofinansowanie można uzyskać w postaci dotacji z budżetu państwa. Ich przyznanie uregulowane jest ustawą o finansach publicznych. Dotację taką można otrzymać na finansowanie bądź też dofinansowanie zadań zarówno z zakresu administracji rządowej jak i innych zadań zleconych, bądź też bieżących zadań własnych poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Dotację taką mogą także otrzymać fundacje i stowarzyszenia, jako jednostki nie zaliczane do sektora finansów publicznych. Istnieją także programy finansowane ze środków krajowych, w ramach których można ubiegać się o realizację różnych typów inwestycji.

Powyższe źródła finansowania (krajowe i zagraniczne) stanowią szansę zarówno dla władz gminnych, jak również mieszkańców i innych podmiotów prowadzących działalność na terenie Gminy, na pozyskanie zewnętrznego wsparcia dla różnego rodzaju projektów, jakie są zaplanowane do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji.

X. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie Gminy w proces rewitalizacji (partycypacja społeczna)

Lokalny Program Rewitalizacji (LPR) jest dokumentem o charakterze strategicznym, którego skutki wdrożenia obejmują wszystkie podmioty zlokalizowane na obszarze rewitalizowanym. Powoduje to konieczność zaangażowania do prac w przygotowaniu i wdrażaniu szerokiego spektrum interesariuszy.

Pierwszym etapem spełniającym ten warunek było poinformowanie społeczeństwa o przystąpieniu Gminy do prac nad dokumentem. Następnie gromadzono dane niezbędne do przeprowadzenia diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej. Diagnoza zakończyła się wyznaczeniem obszaru zdegradowanego. Przed przystąpieniem do kolejnego etapu prac przeprowadzono konsultacje społeczne, które odbyły się 18 maja 2017 roku w siedzibie Urzędu Gminy Komarów-Osada. Na stronie internetowej Urzędu Gminy Komarów-Osada pod adresem www.komarow.pl umieszczona została ankieta konsultacyjna, w której respondenci oceniali jakość życia w wyznaczonym obszarze i proponowali zadania jakie powinny ich zdaniem zostać zrealizowane w procesie rewitalizacji. Dostęp do ankiety był nieograniczony, swoje zdanie mogli dzięki niemu wyrazić nie tylko mieszkańcy obszaru zdegradowanego, ale wszystkie zainteresowane osoby jak również przedsiębiorcy i członkowie organizacji pozarządowych.

Kolejnym działaniem po wyznaczeniu obszaru zdegradowanego było wyznaczenie obszaru rewitalizacji i również po tym etapie prac nad przygotowaniem dokumentu, przeprowadzono konsultacje społeczne w dniu 20 czerwca 2017 r.

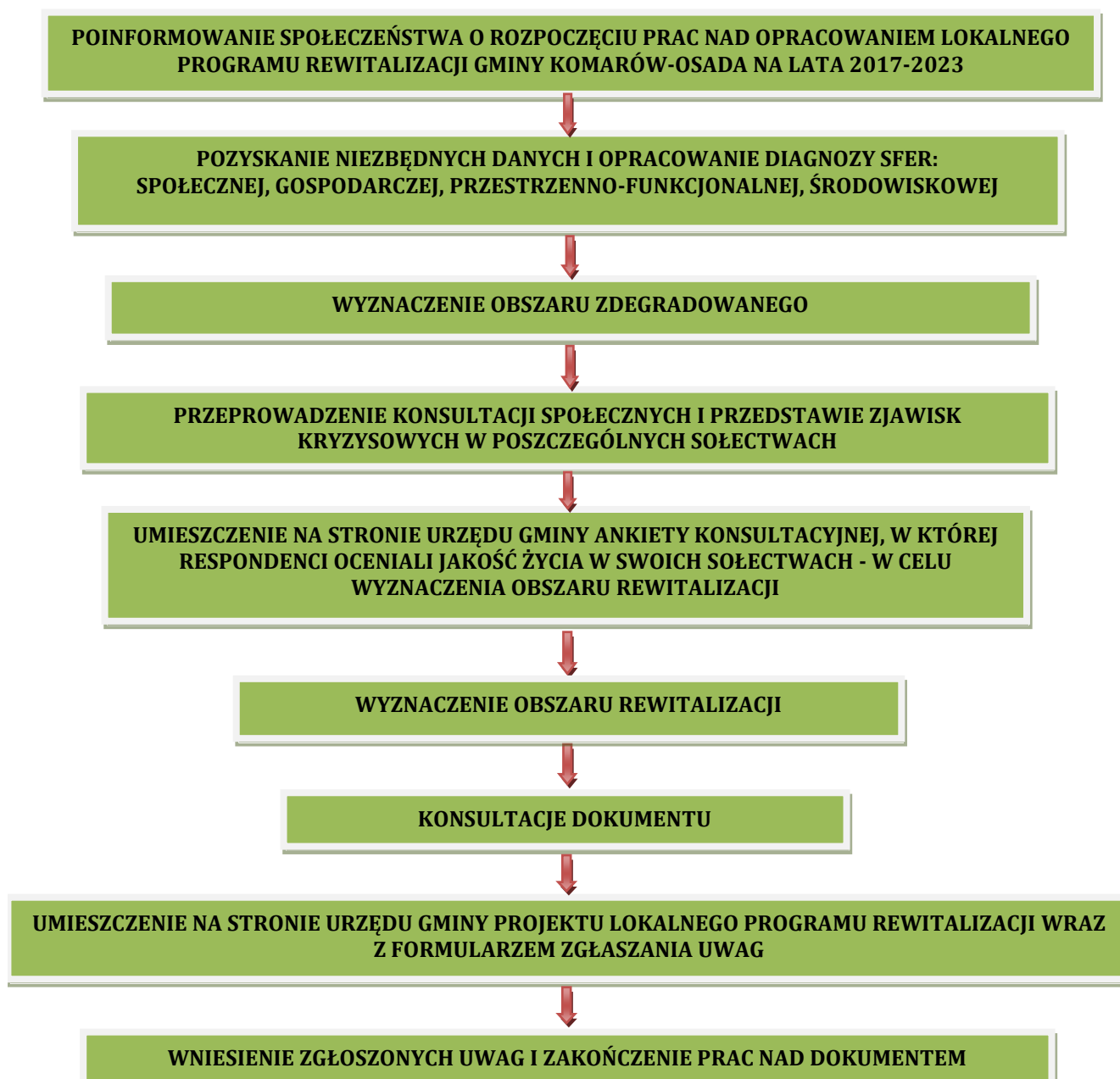
Przeprowadzone spotkania skierowane były do mieszkańców gminy Komarów-Osada, przedstawicieli samorządu lokalnego, sołtysów, przedsiębiorców, członków organizacji pozarządowych itp.

Spotkania konsultacyjne dały możliwość włączenia się społeczności lokalnej w opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji - identyfikację obszarów wymagających przeprowadzenia procesu rewitalizacji oraz zaplanowanie konkretnych projektów rewitalizacyjnych.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 ma charakter zintegrowany:

- jest wypracowywany przez samorząd gminny i poddawany dyskusji w oparciu o wieloaspektową diagnozę lokalnych problemów. Prace nad przygotowaniem programu, jak również wdrażanie (realizacja) programu oparte są na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie z mieszkańcami obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.
- znajduje się w nim opis procesu jego przygotowania dokumentujący udział w nim różnych grup interesariuszy w taki sposób, by możliwe było zweryfikowanie i ocena stopnia osiągniętego uspołecznienia, jak również określenie, w jaki sposób wybrana forma zarządzania programem rewitalizacji realizuje zasadę udziału w niej interesariuszy.
- partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Skonsolidowanie wysiłków różnych podmiotów na rzecz obszaru rewitalizacji jest ważnym warunkiem sukcesu.
- partycypacja ukierunkowana będzie na możliwie dojrzałe jej formy, nie ograniczające się jedynie do informacji czy konsultacji działań władz lokalnych, ale dążące do zaawansowanych metod partycypacji, takich jak współdecydowanie czy kontrola obywatelska.

Rysunek 1. Mechanizm włączania interesariuszy w proces rewitalizacji

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne

Konsultacje społeczne i aktywny udział społeczeństwa w procesie rewitalizacji zaplanowano także na okres po realizacji pierwszych projektów rewitalizacyjnych, aby ocenić czy przeprowadzone działania faktycznie korzystnie wpływają na obszar zdegradowany i jego mieszkańców oraz aby poznać zdanie mieszkańców na temat prowadzonych przedsięwzięć. Dzięki ciągłemu monitorowaniu opinii mieszkańców

Gminy, możliwa będzie aktualizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023.

XI. System realizacji (wdrażania) Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023

Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem, który określa cele i plany działań na kilka lat, dlatego ważnym elementem decydującym o skuteczności realizacji jego założeń jest zintegrowany system wdrażania. Pierwszym etapem wdrożenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 będzie przyjęcie Programu stosowną uchwałą Rady Gminy Komarów-Osada. W celu odpowiedniej realizacji Programu konieczne jest zaangażowanie odpowiednich osób i podmiotów oraz opracowanie mechanizmów wdrażania LPR.

Za wdrażanie i monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 odpowiedzialny jest Wójt Gminy Komarów-Osada, we współpracy z:

- Urzędem Gminy Komarów-Osada,
- interesariuszami zewnętrznymi.

W systemie realizacji programu zostaną wprowadzone mechanizmy zapewniające komplementarność podejmowanych procedur oraz działań różnorodnych instytucji zaangażowanych w proces rewitalizacji. Aby zapewnić spójności procedur realizowanych w strukturze Urzędu Gminy Komarów-Osada powołany zostanie Koordynator ds. Rewitalizacji, który w sposób kompleksowy zajmie się realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Osoba to powinna posiadać odpowiednie doświadczenie i kompetencje, aby sprawnie nadzorować pracę nad wdrożeniem założeń dokumentu i wprowadzaniem w życie zakładanych działań. Proces rewitalizacji jest procesem wieloletnim i wielopłaszczyznowym obejmującym szereg działań w wielu aspektach, dlatego powołany zostanie Zespół ds. Rewitalizacji, który składać się będzie z doświadczonych pracowników Urzędu Gminy Komarów-Osada i który będzie współpracował z Koordynatorem ds. Rewitalizacji. Osoby tworzące Zespół ds. Rewitalizacji mogą zostać wydelegowane do tego zadania przez Wójta Gminy Komarów-Osada spośród pracowników Urzędu Gminy lub też być nowymi

pracownikami zatrudnionymi w celu realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023. Duża liczba zadań wynikających z wdrożenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 wyklucza powierzenie całości działań z niego wynikających jednej osobie.

Zadaniem Koordynatora ds. Rewitalizacji poza oczywistym nadzorem i wprowadzaniem LPR w życie będzie tworzenie warunków dla działań i projektów indywidualnych, powinien on także wspierać i zachęcać lokalną społeczność do aktywnego uczestnictwa w procesie rewitalizacji i realizowania własnych inicjatyw.

Wszystkie działania rewitalizacyjne zaplanowane do realizacji w perspektywie lat 2016-2023 będą prowadzone przez Koordynatora ds. Rewitalizacji oraz Zespół ds. Rewitalizacji, we współpracy z lokalną społecznością. Zapewni to odpowiednie organizowanie pracy nad wdrażaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023.

Odpowiedni podział zadań i kompetencji, a także adekwatne do każdego projektu wykorzystanie umiejętności pracowników zajmujących się procesem rewitalizacji zapewni jego należyte wprowadzenie w życie w sposób gwarantujący powodzenie procesu rewitalizacji.

Zadania Koordynatora ds. Rewitalizacji:

- nadzór nad realizacją zaplanowanych przez Gminę projektów rewitalizacyjnych,
- koordynowanie pracy Zespołu ds. Rewitalizacji,
- informowanie o realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023,
- inicjowanie współpracy między beneficjentami projektów,
- przygotowywanie rocznych sprawozdań z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023.

Zadania Zespołu ds. Rewitalizacji:

- realizacja projektów rewitalizacyjnych,
- współpraca z Koordynatorem ds. Rewitalizacji w przygotowywaniu rocznych sprawozdań,

- konsultowanie dodatkowych działań mogących zostać włączone w proces rewitalizacji,
- inicjowanie współpracy z interesariuszami procesu rewitalizacji,
- opiniowanie zgłaszanych projektów społecznych.

Do pracy Zespołu ds. Rewitalizacji mogą zostać włączone inne osoby, posiadające odpowiednią wiedzę i doświadczenie lub wykazujące inicjatywę i zaangażowanie w proces rewitalizacji. Wszystkie problemy i projekty zgłaszane w trakcie konsultacji społecznych z lokalną społecznością będą odpowiednio analizowane pod względem możliwości ich zrealizowania.

XII. System monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.

Proces monitorowania jest jednym z kluczowych elementów procesu zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji. Celem monitoringu jest prawidłowa i efektywna realizacja założeń LPR, dostarczenie informacji na temat rzeczowego i finansowego stopnia zrealizowania projektów rewitalizacyjnych oraz ocenę tego procesu, a także określenie występujących trudności lub niezgodności.

Monitoring realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji będzie prowadzony przez Urząd Gminy Komarów-Osada w zakresie realizacji poszczególnych projektów natomiast monitoring całości procesu będzie należał do powołanej jednostki Koordynatora ds. Rewitalizacji. Jego zadaniem będzie bieżący monitoring, polegający na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów oraz realizacji całego Programu, a także sprawdzanie czy wdrażane projekty są zgodne z wcześniejszymi celami i założeniami Programu. Dodatkowo powołany Koordynator ds. Rewitalizacji wraz z Zespołem ds. Rewitalizacji będą odpowiedzialni za przygotowanie corocznych sprawozdań z realizacji dokumentu, które będą publikowane na stronie internetowej Urzędu Gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Działania rewitalizacyjne przeprowadzone w Gminie Komarów-Osada będą stale monitorowane poprzez gromadzenie dokumentacji finansowej oraz raportowaniu efektów rzeczowych przedsięwzięć. Monitoring finansowy polegał będzie na należytych zbieraniu i przechowywaniu dokumentacji finansowej realizowanych projektów, co umożliwi kontrolę nad wydatkami i ich odpowiednim wykorzystaniem. Monitoring rzeczowy ma za zadanie przedstawić efekty przedsięwzięć rewitalizacyjnych, gromadzenie informacji na temat postępu realizowanych projektów, co pozwoli na kontrolę zgodności przedsięwzięć z założeniami Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023.

Skuteczność działań podjętych w procesie rewitalizacji uzależniona jest od efektów, jakie zostaną osiągnięte szczególnie w wymiarze społecznym, dlatego niezmiernie ważne jest monitorowanie poprawy sytuacji w obrębie obszaru

rewitalizowanego oraz poza nim. Poprawa sytuacji społecznej mieszkańców Gminy Komarów-Osada będzie monitorowana poprzez ankiety i spotkania przeprowadzane po realizacji określonych przedsięwzięć. Pozwoli to zaobserwować zmiany, jakie nastąpiły w przestrzeni społecznej, świadomości mieszkańców oraz na terenie obszaru rewitalizacji i poza nim.

Ewaluacja Lokalnego Programu Rewitalizacji służyć będzie przede wszystkim oszacowaniu osiągnięcia wskaźników monitorujących, a przez to stopnia wdrożenia całego LPR. Odpowie również na pytanie o trafność planowanych, przeprowadzonych i zakończonych projektów w odniesieniu do potrzeb, oraz pozwoli ocenić efekty i korzyści z ich wdrożenia.

Przebieg ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023:

- ocena przeprowadzona na etapie przygotowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji, sporządzenie harmonogramu projektów w oparciu o lokalne potrzeby oraz analizę zgłoszonych ankiet,
- ocena poszczególnych projektów w trakcie ich realizacji, system monitorowania i kontroli będzie skierowany na analizę postępów w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji i kontrolę terminów wykonania zadań,
- ocena przeprowadzona po zakończeniu realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji – w celu weryfikacji rzeczywistych i planowanych wskaźników rezultatu sporządzane będą raporty w systemie rocznym.

W celu dokładnego i rzetelnego monitoringu opracowano listę wskaźników (tabela poniżej) na podstawie, których zestawione zostaną raporty z realizacji prac rewitalizacyjnych.

Tabela 30. Wskaźnik systemu monitorowania

Lp.	Cel operacyjny	Jednostka miary	Źródło danych
1.	Cel nadrzędny: Wyprowadzenie obszaru zdegradowanego z kryzysu poprzez rewitalizację obszarów problemowych -	■ Odczuwalny wzrost poziomu jakości życia w obszarze rewitalizacji	Ankietyzacja mieszkańców

	nadanie obszarowi objętemu procesem rewitalizacji nowych funkcji, realizację zintegrowanych działań poprawiających zagospodarowanie przestrzenne, stan środowiska przyrodniczego a przede wszystkim realizację działań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ożywienie gospodarcze		
2.	Cel operacyjny 1. Zwiększenie partycypacji mieszkańców w życiu publicznym.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura). ✓ Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. ✓ Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych. ✓ Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych. ✓ Liczba zorganizowanych imprez. ✓ Liczba orkiestr, które wzięły udział w paradzie. ✓ Liczba osób biorących udział w spotkaniach. ✓ Liczba zorganizowanych spotkań. 	<p>Protokół z realizacji projektu,</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Lista uczestników</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu Lista uczestników</p> <p>Lista uczestników</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p>
3.	Cel operacyjny 2. Wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej, rozwój infrastruktury społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura). ✓ Liczba przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną 	<p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p>

		społeczność.	
	✓	Liczba zmodernizowanych obiektów.	Protokół z realizacji projektu
	✓	Powierzchnia zmodernizowanego terenu.	Protokół z realizacji projektu
	✓	Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura).	Protokół z realizacji projektu
	✓	Liczba przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność.	Protokół z realizacji projektu
	✓	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, tworzenie nowych standardów, kompetencji kulturowych dla mieszkańców.	Protokół z realizacji projektu
	✓	Liczba zmodernizowanych obiektów.	Protokół z realizacji projektu
	✓	Powierzchnia zmodernizowanego terenu.	Protokół z realizacji projektu
	✓	Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura).	Protokół z realizacji projektu
	✓	Liczba przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność.	Protokół z realizacji projektu
	✓	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, tworzenie nowych standardów,	Protokół z realizacji projektu

		<p>kompetencji kulturowych dla mieszkańców.</p> <p>✓ Liczba zmodernizowanych obiektów.</p> <p>✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu</p> <p>✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura).</p> <p>✓ Liczba przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność.</p> <p>✓ Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, tworzenie nowych standardów, kompetencji kulturowych dla mieszkańców.</p> <p>✓ Liczba wykonanych obiektów.</p> <p>✓ Powierzchnia utwardzonego terenu.</p> <p>✓ Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne.</p> <p>✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura).</p> <p>✓ Liczba przyjaznych dla użytkowników miejsc</p>	<p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Ankietyzacja</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p>
--	--	--	---

	centralnych.	
✓	integrujących lokalną społeczność.	Protokół z realizacji projektu
✓	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, tworzenie nowych standardów, kompetencji kulturowych dla mieszkańców.	Protokół z realizacji projektu
✓	Liczba zmodernizowanych obiektów.	Protokół z realizacji projektu
✓	Powierzchnia zmodernizowanego terenu.	Protokół z realizacji projektu
✓	Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa.	Protokół z realizacji projektu
✓	Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność.	Protokół z realizacji projektu
✓	Liczba zmodernizowanych obiektów.	Protokół z realizacji projektu
✓	Powierzchnia zmodernizowanego terenu.	Protokół z realizacji projektu
✓	Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa.	Protokół z realizacji projektu
✓	Stworzenie bazy lokalowej mieszkań socjalnych.	Protokół z realizacji projektu
✓	Liczba zmodernizowanych obiektów.	Protokół z realizacji projektu
✓	Powierzchnia zmodernizowanego terenu.	Protokół z realizacji projektu
✓	Poprawa jakości	Protokół z realizacji projektu

		<p>przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa.</p> <p>✓ Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność.</p> <p>✓ Poprawa aktywności fizycznej lokalnej społeczności.</p> <p>✓ Liczba zmodernizowanych obiektów.</p> <p>✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu.</p> <p>✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa.</p> <p>✓ Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność.</p> <p>✓ Liczba zmodernizowanych obiektów.</p> <p>✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu.</p> <p>✓ Liczba zmodernizowanych obiektów, powierzchnia zmodernizowanego terenu.</p> <p>✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa.</p> <p>✓ Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność.</p>	<p>projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p>
--	--	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stworzenie miejsc pracy – min. 2. ✓ Poprawa jakości przestrzeni publicznych w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia (mała architektura). ✓ Stworzenie przyjaznych dla użytkowników miejsc centralnych, integrujących lokalną społeczność. ✓ Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego, tworzenie nowych standardów, kompetencji kulturowych dla mieszkańców. ✓ Liczba zmodernizowanych obiektów. ✓ Powierzchnia zmodernizowanego terenu. 	<p>Umowy o pracę</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p> <p>Protokół z realizacji projektu</p>
4.	<p>Cel operacyjny 3. Tworzenie warunków do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zmniejszenie skali bezrobocia i ubóstwa oraz wyeliminowanie przyczyn i skutków tych zjawisk. ✓ Podniesienie świadomości mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy borykają się z problemem alkoholowym u siebie lub bliskich. ✓ Podniesienie świadomości mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy borykają się z problemem przemocy. ✓ Liczba rodzin, która skorzystała z warsztatów opiekuńczo- 	<p>Protokół z realizacji projektu Ankietyzacja</p> <p>Protokół z realizacji projektu Ankietyzacja</p> <p>Protokół z realizacji projektu Ankietyzacja</p> <p>Protokół z realizacji projektu Lista uczestników</p>

		wychowawczych: 10 rodzin. ✓ Liczba rodzin, uczestniczących w wycieczce do „Park Rekreacji Zoom Natury”: 10 rodzin.	Protokół z realizacji projektu Lista uczestników
--	--	--	--

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne.

Wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji wymaga nadzoru nad postępem prac oraz oceny podejmowanych działań. Istotną rolę w tym procesie pełni ewaluacja. Pozwala ona na obiektywną ocenę podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego działań. Dostarcza informacji zwrotnych o efektach realizowanych przedsięwzięć, dzięki czemu umożliwia zwiększenie ich skuteczności i efektywności.

Ewaluacja jest badaniem prowadzonym systematycznie podczas całego wieloletniego procesu rewitalizacji za pomocą zróżnicowanych metod i technik badawczych. Dzięki temu możliwe jest oszacowanie jakości prowadzonych działań i ich wpływu na społeczeństwo. Ewaluacja jest nie tylko narzędziem służącym do oceny realizowanych działań, ale także poprzez ustalanie związków między nakładami a końcowym rezultatem pozwala określić mechanizmy odpowiedzialne za powodzenie lub porażkę podjętych działań. Dzięki prowadzonej na bieżąco ewaluacji można podjąć działania naprawcze, które wykluczą ewentualne błędy popełnione podczas pierwszych projektów i zweryfikują trafność założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023.

Zastosowane będą dwie formy monitoringu:

- **monitoring rzeczowy** - polegać będzie na bieżącej inspekcji przeprowadzonych w danym czasie inwestycji, pozyskiwaniu danych odnośnie postępu ich realizacji oraz zapewnienia zgodności z Lokalnym Programem Rewitalizacji,
- **monitoring finansowy** - umożliwi kontrolę finansową aspektów inwestycji oraz zapewni trwałość osiągniętych rezultatów.

Wszystkie metody i techniki badawcze wykorzystane do badania ewaluacyjnego zostaną odpowiednio do potrzeb dobrane przez osoby nadzorujące wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023. W celu odpowiedniego i spełniającego swoje zadanie przeprowadzenie ewaluacji jest ona

oparta na pięciu podstawowych kryteriach: trafność, efektywność, skuteczność, użyteczność, trwałość. Adekwatnie do potrzeb dobrane narzędzia ewaluacyjne pozwolą upłynnić wdrażanie programu i poszczególnych projektów.

Tabela 31. Kryteria ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023

Kryterium	Opis kryterium	Przykładowe pytania ewaluacyjne
Trafność	Ocena dostosowania planowanych projektów do zidentyfikowanych problemów	<ul style="list-style-type: none"> ■ Czy cele rewitalizacji odpowiadają problemom określonym w diagnozie? ■ Czy projekty rewitalizacyjne odpowiadają problemom określonym w diagnozie?
Skuteczność	Ocena stopnia realizacji celów programowych	<ul style="list-style-type: none"> ■ Czy zdefiniowane w diagnozie cele zostały osiągnięte? ■ Czy zarządzanie i wdrażanie programu jest skuteczne? ■ Jakie są korzyści podjętych działań rewitalizacyjnych?
Efektywność	Ocena związków między nakładami a efektami działań rewitalizacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> ■ Czy odpowiednio dobrano narzędzia do realizacji zamierzonych celów? ■ Czy planowane efekty można było osiągnąć przy mniejszych nakładach finansowych?
Użyteczność	Ocena efektów procesu rewitalizacji w odniesieniu do sytuacji wyjściowej zidentyfikowanej w diagnozie	<ul style="list-style-type: none"> ■ Czy podjęte działania przyczyniły się do rozwiązania lub zmniejszenia skali problemów? ■ Czy pojawiły się pozytywne efekty procesu rewitalizacji?
Trwałość	Ocena trwałości osiągniętych efektów po okresie zakończenia procesu rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> ■ Czy efekty zrealizowanych projektów okazały się trwałe? ■ Czy efekty zrealizowanych projektów są odczuwalne po ich zakończeniu?

Źródło: Doradztwo i Reklama Sp. z o.o. – opracowanie własne.

Metody i techniki badawcze dobierane są przez Koordynatora ds. Rewitalizacji w oparciu o wybrane kryteria i, przede wszystkim, określony cel badania ewaluacyjnego. Każda ewaluacja mimo pewnych standardów metodycznych wymaga modyfikacji i dostosowywania metodyki do stawianych pytań i przedmiotów badania.

Wszelkie rozbieżności pomiędzy ustaleniami LPR a jego rzeczywistym wykonaniem będą szczegółowo wyjaśnione. Końcowy raport ewaluacyjny będzie dostępny do wglądu w Urzędzie Gminy Komarów-Osada.

XIII. Zasady aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023 podlegał będzie wpływowi czynników zewnętrznych, powoduje to konieczność założenia okresowej aktualizacji LPR w trakcie obowiązywania obranego horyzontu czasowego. Zarówno czynniki zewnętrzne, jak również dynamiczne procesy zachodzące na terenie Gminy mogą spowodować zmianę bieżącej sytuacji społeczno-gospodarczej i, co za tym idzie, doprowadzić do zmian w zapisach Lokalnego Programu Rewitalizacji. W związku z tym, zachowano możliwość korygowania jego założeń i sposobu realizacji, w zależności od ewentualnych zmian. Podstawą do podjęcia aktualizacji LPR w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów, zaistnieje potrzeba wprowadzenia do programu nowego zadania, zmiany harmonogramu realizacji zadań, planu finansowego lub konieczność aktualizacji wskaźników będzie system monitorowania i oceny. Aktualizacja LPR wiązała się będzie z przyjęciem odpowiedniej uchwały przez Radę Gminy tak, aby dokument mógł w dalszym ciągu spełniać swoje zadania operacyjne. Wszelkie zmiany dokonane w LPR będą musiały posiadać merytoryczne uzasadnienie. Akceptowane będą tylko te zmiany, które mogą się przyczynić do sukcesu Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ze względu na ograniczone zasoby finansowo-rzeczowe, projekty, które zostaną dopisane do LPR, będą musiały być zgodne z programami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi oraz z potrzebą zaspokojenia potrzeb lokalnego społeczeństwa. Będą również musiały mieć wpływ na osiągnięcie spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej.

Spis map

Mapa 1. Gęstość zaludnienia na terenie Gminy Komarów-Osada	31
Mapa 2. Udział osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców sołectw Gminy Komarów-Osada.....	35
Mapa 3. Osoby dotknięte zjawiskiem ubóstwa na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 roku	40
Mapa 4. Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 r.....	43
Mapa 5. Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 r.	44
Mapa 6. Liczba osób objętych pomocą społeczną z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 r.....	45
Mapa 7. Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 roku	55
Mapa 8. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 roku	56
Mapa 9. Liczba osób bezrobotnych do 30 roku życia na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 roku.....	57
Mapa 10. Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 roku.....	58
Mapa 11. Liczba przestępstw na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 r.	65
Mapa 12. Liczba wykroczeń bez wykroczeń drogowych na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 r.....	66
Mapa 13. Liczba założonych „Niebieskich Kart” na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 r.....	68

Mapa 14. Liczba wypożyczonych woluminów na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 r.	71
Mapa 15. Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w 2015 r.....	77
Mapa 16. Wybory Samorządowe w 2014 r.	78
Mapa 17. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada w 2016 roku.....	81
Mapa 18. Gospodarstwa rolne na 100 mieszkańców w sołectwach Gminy Komarów-Osada	82
Mapa 19. Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych w latach 2012-2016 w sołectwach Gminy Komarów-Osada w przeliczeniu na 100 mieszkańców ..	83
Mapa 20. Masa zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych na km ²	91
Mapa 21. Stosunek unieszkodliwionych wyrobów azbestowych do zinwentaryzowanych	92
Mapa 22. Drogi gminne wymagające remontu na 100 km ²	100
Mapa 23. Dostęp do usług i handlu na terenie Gminy Komarów-Osada w 2016 r.	101
Mapa 24. Obszar zdegradowany na terenie Gminy Komarów-Osada.....	120
Mapa 30. Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Komarów-Osada.....	122

Spis rysunków

Rysunek 1. Mechanizm włączania interesariuszy w proces rewitalizacji.....	151
---	-----

Spis tabel

Tabela 1. Podstawowe informacje o Gminie Komarów-Osada.....	15
Tabela 2. Wskaźniki wykorzystane w diagnozie.....	22
Tabela 3. Struktura ludności Gminy Komarów-Osada według płci w latach 2012-2016	27

Tabela 4. Podział ludności w poszczególnych sołectwach Gminy Komarów-Osada wg ekonomicznych grup wieku na przestrzeni lat 2012-2016.....	32
Tabela 5. Liczba osób dotkniętych zjawiskiem ubóstwa w sołectwach Gminy Komarów-Osada w latach 2012-2016.....	37
Tabela 6. Liczba osób objętych pomocą społeczną wg najczęściej występujących przyczyn jej udzielenia w latach 2012-2016.....	41
Tabela 7. Liczba osób objętych pomocą społeczną wg najczęściej występujących przyczyn jej udzielenia w latach 2012-2016.....	42
Tabela 8. Liczba osób bezrobotnych ogółem oraz liczba osób długotrwale bezrobotnych w latach 2012-2016	49
Tabela 9. Liczba osób bezrobotnych do 30 roku życia oraz osób bezrobotne powyżej 50 roku życia w latach 2012-2016	52
Tabela 10. Liczba uczniów w szkołach na terenie Gminy Komarów-Osada.....	59
Tabela 11. Przyznana pomoc finansowa w placówkach edukacyjnych na terenie Gminy Komarów-Osada	61
Tabela 12. Przestępczość na terenie Gminy Komarów-Osada w latach 2012-2016.....	64
Tabela 13. Liczba założonych „Niebieskich Kart” w latach 2012-2016	67
Tabela 14. Liczba wypożyczonych woluminów w sołectwach Gminy Komarów Osada w latach 2012-2016	70
Tabela 15. Obwody głosowania w Gminie Komarów-Osada oraz wyniki głosowania w wyborach do Sejmu i Senatu w 2015 roku.....	75
Tabela 16. Frekwencja w wyborach do Sejmu i Senatu w 2015 r. oraz w wyborach samorządowych w 2014 r.	76
Tabela 17. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON z podziałem na sołectwa Gminy Komarów-Osada (wg stanu na 03.2017 r.).....	79
Tabela 18. Podmioty gospodarcze wyrejestrowane z rejestru REGON w latach 2012-2016 z podziałem na sołectwa Gminy Komarów-Osada	80
Tabela 19. Obiekty zabytkowe na terenie Gminy Komarów-Osada	87
Tabela 20. Masy azbestowe w kg na terenie Gminy Komarów-Osada w 2017 roku	89
Tabela 21. Drogi powiatowe na terenie Gminy Komarów-Osada	97
Tabela 22. Drogi gminne wymagające remontu na terenie Gminy Komarów-Osada.....	98
Tabela 23. Diagnoza sfery społecznej dla Gminy Komarów-Osada	114

Tabela 24. Diagnoza sfery gospodarczej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej dla Gminy Komarów-Osada	117
Tabela 25. Podsumowanie diagnozy.....	118
Tabela 26. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne	129
Tabela 27. Pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	136
Tabela 28. Projekty realizowane przez Gminę Komarów-Osada odpowiadające celom rewitalizacji	140
Tabela 29. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych	143
Tabela 30. Wskaźnik systemu monitorowania.....	157
Tabela 31. Kryteria ewaluacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Komarów-Osada na lata 2017-2023	165

Spis wykresów

Wykres 1. Udział poszczególnych jednostek osadniczych w całkowitej powierzchni gminy	16
Wykres 2. Liczba ludności Gminy Komarów-Osada w latach 2012-2016.....	26
Wykres 3. Liczba ludności Gminy Komarów-Osada w latach 2012-2016 w podziale na sołectwa.....	29
Wykres 4. Liczba ludności w sołectwach Gminy Komarów-Osada w roku 2016 w podziale na kobiety i mężczyzn.....	30
Wykres 5. Podział ludności w sołectwach Gminy Komarów-Osada wg ekonomicznych grup wieku w 2016 r.....	34
Wykres 6. Ubóstwo w Gminie Komarów-Osada w latach 2012-2016.....	37
Wykres 7. Zjawisko ubóstwa w sołectwach Gminy Komarów-Osada w latach 2012-2016	39
Wykres 8. Liczba osób objętych pomocą społeczną w 2016 roku w sołectwach Gminy Komarów-Osada	46
Wykres 9. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Komarów-Osada w latach 2012-2016.....	48
Wykres 10. Osoby bezrobotne ogółem w latach 2012-2016	50
Wykres 11. Osoby długotrwale bezrobotne w latach 2012-2016.....	51

Wykres 12. Osoby bezrobotne do 30 roku życia w latach 2012-2016	53
Wykres 13. Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia w latach 2012-2016	54
Wykres 15. Liczba dodatków mieszkaniowych przyznanych w latach 2012-2015	93
Wykres 16. Liczba przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania.....	94
Wykres 17. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Antoniówka	103
Wykres 18. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Dub	104
Wykres 19. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Komarów-Osada.....	104
Wykres 20. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Komarów-Wieś	104
Wykres 21. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Kraczew.....	105
Wykres 22. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Ruszczyzna.	105
Wykres 23. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Swaryczów .	105
Wykres 24. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Tomaszówka	106
Wykres 25. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Wolica Śniatycka	106
Wykres 26. Ocena respondentów w poszczególnych sferach w sołectwie Zubowice-Kolonia	106
Wykres 27. Szczegółowe zestawienie ocen osób ankietowanych.....	107